

Министерство на финансите

Д О К Л А Д

ПО ЗАКОНА ЗА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ

ЗА 2005 ГОДИНА

ВЪВЕДЕНИЕ	4
ГЛАВА 1: ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ФИСКАЛНА СТРАТЕГИЯ	6
I. Икономически преглед и перспективи	6
1. Развитие на световната икономика	6
2. Развитие на националната икономика	9
2.1. Тенденции в развитието на националната икономика през 2004 година.....	9
2.2. Демографски характеристики на населението и пазар на труда.....	12
3. Макрорамка на държавния бюджет за 2005 година	15
II. Изпълнение на консолидираната фискална програма за 2004 година	17
1. Преглед на фискалната позиция към месец юли 2004 година	17
2. Оценка за изпълнението на консолидирания бюджет до края на 2004 г.	19
III. Средносрочна фискална стратегия	22
1. Засилване на икономическото управление и нови мерки по отношение на изпълнението на Пакта за стабилност и растеж.....	22
1.1 Прогрес към по-добро икономическо управление и стабилни публични финанси	22
1.2 Осигуряване на своевременни действия за коригиране на неблагоприятни бюджетни тенденции.	24
1.3 Координиране на бюджетните политики	24
2. Средносрочната фискална стратегия на България	25
ГЛАВА 2: ПРИХОДИ И ДАНЪЧНА ПОЛИТИКА	30
1. Корпоративни данъци.....	31
2. Данъци върху доходите на физическите лица	33
3. Приходи от социалноосигурителните вноски.....	34
4. Данък върху добавената стойност.....	35
5. Акцизи.....	36
6. Мита	37
7. Други данъци.....	38
7.1 По Закона за корпоративното подоходно облагане.....	38
7.2 По Закона за местните данъци и такси	39
8. Неданъчни приходи	39
9. Помощи	40
ГЛАВА 3: РАЗХОДНИ ПОЛИТИКИ И РАЗХОДИ	41
I. Публичните разходи по икономически елементи	41
1. Текущи разходи.....	41
1.1 Заплати и възнаграждения в публичния сектор.....	41
1.2 Осигурителни вноски	42
1.3 Издръжка	42

1.4 Субсидии.....	43
1.5 Социално осигуряване и грижи.....	46
1.6 Лихвени разходи.....	50
1.7 Резерв.....	51
2. Публични инвестиции.....	52
II. Държавните разходи по функции.....	54
1. Общ преглед.....	54
2.1. Общи държавни служби.....	55
2.2. Отбрана и сигурност.....	58
2.3. Образование.....	61
2.4. Здравеопазване.....	63
2.5. Социално осигуряване, подпомагане и грижи.....	65
2.6. Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда.....	69
2.7. Почивно дело, култура и религиозни дейности.....	70
2.8. Икономически дейности и услуги.....	71
2.9. Разходи неklasифицирани в другите функции.....	74
III. Бюджет 2005 по отговорности.....	75
1. Централен републикански бюджет.....	75
2. Съдебна власт.....	78
3. Държавно обществено осигуряване.....	79
4. Бюджети на общините.....	82
5. Бюджет на Национален фонд към Министерство на финансите.....	83
ГЛАВА 4: ПОЛИТИКА ПО ДЪЛГА / ФИНАНСИРАНЕ НА БЮДЖЕТ 2005.....	86
I. Държавен дълг.....	86
II. Финансиране.....	89
ГЛАВА 5: РИСКОВЕ И ПЕРСПЕКТИВИ.....	91
I. Рискове пред Бюджет 2005.....	91
1. Изменение в икономическите параметри.....	91
2. Реализация на поети задължения и просрочия.....	92
II. Реформи и перспективи.....	92
1. Реализация на бюджетната реформа.....	92
2. Напредък при въвеждането на програмно бюджетирание.....	94
3. Финансова децентрализация.....	95
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	97
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	98

Въведение

През 2004 г. се запазва позитивната тенденция за развитие на българската икономика. Реалният ръст на brutния вътрешен продукт през второто тримесечие възлиза на 6%, равнището на безработица е около 12%, инфлацията остава на ниски нива въпреки скока в цените на петрола, а размерът на преките чуждестранни инвестиции до края на годината се очаква да достигне 2 млрд. щ. долара. Високото ниво на фискалния резерв осигурява допълнителна стабилност за икономиката и защита срещу възникване на евентуални рискове за изпълнението на бюджета през годината. В значителна степен нивото на горните параметри е резултат от провежданата фискална политика от правителството, която е основен инструмент за въздействие върху икономиката и за неутрализиране на външните шокове в условията на паричен съвет. По всичко личи, че последният бюджет, наречен бюджет на съзиданието и развитието, е на път напълно да оправдае името си.

Бюджет 2005 би могъл най-кратко да се определи като бюджет на ускорения икономически растеж. В него се залага продължаване на реформите в редица сектори, ръст на приходите при направените данъчни облекчения, в резултат на повишената събираемост на фона на устойчиво икономическо развитие и стабилна макроикономическа среда. Нивото на бюджетния дефицит от 0,5% от БВП следва заявената стратегия и необходимите промени във фискалната политика с оглед процесите, които ще настъпят с присъединяването към ЕС през 2007 г.

Изложението на доклада към Закона за държавния бюджет на Република България за 2005 г. започва с анализ на международната и вътрешна икономическа ситуация, както и с прогнозните нива на основните макроикономически параметри в България и чужбина. Горните фактори са отчетени при изготвянето на фискалната стратегия, в която са представени бюджетната рамка и насоките при провеждането на фискалната политика.

В глава 2 са маркирани промените в данъчното законодателство през 2005 г., като се правят оценки на ефекта им върху бюджетните приходи и деловата активност.

Глава 3 разглежда разходната част на консолидирания държавен бюджет по икономически елементи и функции, като отделно в тази глава и Приложение №1 към доклада са представени централния бюджет, държавните органи, общините, Националната здравно-осигурителна каса (НЗОК), Националният осигурителен институт (НОИ) и Националния фонд към Министерството на финансите и др. В приложението е представена обосновка на заложените по бюджетите на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити (ПРБК) параметри и политики.

Глава 4 третира размера и динамиката на държавния дълг, неговата валутна и лихвена структура, основните насоки при неговото управление.

Основните рискове и перспективи пред Бюджет 2005 са изведени в Глава 5. Главата съдържа и преглед на реформата в публичния сектор във връзка с въвеждането на програмно и ориентирано към резултатите бюджетирание, което създава условия за вземане на оптимални решения по отношение на фискалните параметри и по-ефективното разпределение и използване на бюджетните ресурси в съответствие с приоритетите на правителството. Сериозно внимание се обръща и на напредъка на процеса на финансова децентрализация,

целящ засилване правомощията и отговорностите на общините, както и заздравяване на фундамента на новата система за финансови взаимоотношения между централната и местната власт на управление.

Необходимо е да направим уговорката, че докладът е разработен на базата на правителствения приоритет за постигане на целево ниво на дефицита от 0.5% от БВП. Правим тази уговорка, защото съгласно член 196, ал.2 и 3 от Закона за съдебната власт Висшия съдебен съвет (ВСС) съставя проект на годишния си бюджет, който представя в Министерството на финансите за включване в проекта на годишен закон за държавния бюджет. Министерският съвет изразява становище по проекта на бюджет на Съдебната власт пред Народното събрание. В тази връзка в доклада се разглеждат подробно параметрите по бюджета на съдебната власт, предложени от ВСС, тъй като в проекта на Закон за държавния бюджет на Република България за 2005 г. е включено предложението на самия ВСС. В случай, че се приеме проекта на Висшия съдебен съвет, консолидираният бюджетен дефицит би нараснал със 135.5 млн. лв. и би достигнал ниво от 0.8% от БВП. Основните параметри на проекто-бюджета на съдебната система, вкл. и на становището на МС са представени в Глава 3, Раздел III, т. 2.

При системата на паричен съвет въпросите за размера и структурата на държавните разходи, данъчното облагане, нивото и начина за финансиране на бюджетния дефицит са от изключително важно значение. Докладът към Закона за държавния бюджет на Република България за 2005 г., изготвен от Министерството на финансите, аргументира равнището на базовите икономически параметри, както и тяхното оптимално съчетаване с оглед провеждането на ефикасна държавна политика, постигане на икономически растеж и реализиране на националните приоритети. В допълнение настоящият доклад осигурява условия за постигане на по-висока прозрачност и отчетност на правителствената политика пред обществото.

ГЛАВА 1: Икономическо развитие и фискална стратегия

I. Икономически преглед и перспективи

Анализът на икономическата обстановка и прегледът на тенденциите във вътрешната и международната конюнктура служат за основа при извеждането на предпоставките (ограниченията) пред фискалната политика за следващите три години и целевите ефекти, към които фискалната стратегия следва да се програмира.

1. Развитие на световната икономика

През първото полугодие на 2004 г. световната икономика продължи да се възстановява с устойчиви темпове след рецесията от 2001 г. Въпреки силното начало на годината, от средата на лятото импулса за растеж започна постепенно да отслабва, особено в страни като САЩ, Япония и Китай, които бяха основните двигатели за начало на възстановяването в световен мащаб. Рисковете, които в началото на годината изглеждаше малко вероятно да се случат в тези мащаби, вече оказват изключително негативно влияние и възпрепятстват продължаването на силния ръст.

През първото тримесечие на 2004 г. **американската икономика** регистрира ръст на БВП от 4,8% (на годишна база), спрямо 2,1% и 4,3% съответно през първото и последно тримесечие на 2003 г. Растежът на БВП бе подкрепен от значителния ръст на brutните инвестиции (9,1% на годишна база) и на частното потребление (4,3%). Според прогнози на BNP Paribas¹, ръстът на БВП през 2004 и 2005 г. ще бъде съответно 4,7 и 3,2%. Създаването на нови работни места се възстанови – докато за периода март 2001 г. – август 2003 г. повече от 2,7 млн. работни места бяха закрити, оттогава са възстановени половината от тях. Равнището на безработица, въпреки че е спаднало с 0,7 процентни пункта от януари, през май достигна 5,6% и остава сравнително високо и над изчислената естествена норма на безработица (5,2%). Според очакванията на BNP Paribas равнището на безработица ще достигне нива от 5,5 и 5,3% съответно през 2004 и 2005 година. Инфлацията през първото тримесечие на 2004 г. остана ниска – 1,8% на годишна база, и се очаква да остане на това равнище през 2004 г., като прогнозите сочат за допълнителен спад до 1,6% през 2005 г. Американската икономика продължава да регистрира двойни дефицити - бюджетният дефицит през 2004 г. се очаква да продължи да нараства и да достигне до 4,7% от БВП, като за 2005 г. прогнозите са за слабото му намаление до 3,7% от БВП. Очакванията са за поддържане на дефицит по текущата сметка от 4,9% през 2004 и 2005 г. От началото на тази година FOMC увеличи на три пъти (през юни, август и септември) основният лихвен процент (*federal funds rate*) в САЩ с по 25 базисни пункта до 1,75%. Според FOMC това равнище на лихвения процент ще продължи да бъде подходящо, и заедно със съществуващия ръст на производителността, ще подпомага икономическата активност. Според очакванията на BNP Paribas основният лихвен процент ще достигне 2 и 4% съответно през 2004 и 2005 г. През първото тримесечие едно евро се разменяше за 1,25 щ.д. (1,07 щ.д. през първо тримесечие на 2003 г.), но очакванията са тази тенденция на обезценка на

¹ Economic Market Monitor, June 2004.

американската валута да изчезне и курсът долар/евро да се стабилизира на нива около 1,22 щ.д за едно евро.

През първото тримесечие на 2004 г. **евро-зоната** регистрира растеж на БВП от 1,3% на годишна база (през първо и четвърто тримесечие на 2003 г. ръстът на БВП бе 0,7%). Според прогнозите на BNP Paribas през 2004 и 2005 г. ръстът на икономиката на евро-зоната ще достигне съответно 1,7 и 2,2%. Към март 2004 г. равнището на безработица в евро-зоната нарасна до 9%, и остана непроменено и през април. Според прогнозите на BNP Paribas през 2004 г. то ще остане на нива от 8,9%, и слабо ще намалее до 8,7% през 2005 г. През първото тримесечие на годината ръстът на заетостта се забави (0,1%). Високите цени на петрола ще окажат влияние върху инфлацията. През първото тримесечие на 2004 г. инфлацията в евро-зоната достигна 1,8% на годишна база (2,2 и 2,1% съответно през първо и четвърто тримесечие на 2003 г.). Очакванията на BNP Paribas са през 2004 г. тя да достигне 2,1% и да спадне до 1,8% през 2005 г. На заседанието си през юни Управителния съвет на ЕЦБ реши да остави непроменени лихвите в евро-зоната – те продължават да бъдат 2% след намалението им през март 2003 г. Две са основните причини за това. На първо място, според ЕЦБ повишението на инфлацията е временно, освен това икономическата среда остава несигурна. Според прогнози на BNP Paribas лихвите ще останат на това равнище до края на 2004 г., след което ще започнат плавно да се повишават достигайки до 3,25% през 2005 г. Поради забавянето на икономическия растеж бе реализиран бюджетен дефицит. Средно за евро-зоната той се очаква да бъде 2,9% през 2004 г. и 2,3% през 2005 г. Очаква се Франция и Германия да провеждат по-рестриктивни фискални политики през тази и следващата година.

Четири години след конференцията в Лисабон, икономическите реформи остават основен приоритет за бъдещето развитие на Европа. Глобализацията, новите технологии и скорошното разширяване на ЕС осигуряват едновременно нови възможности за напредък, но и нови предизвикателства за преодоляване. Европейският съюз трябва да ускори осъществяването на планираните структурни реформи, за да изпълни основната си цел заложена в Лисабонската стратегия “до 2010 г. да се превърне в най-конкурентноспособната и динамично развиваща се икономика основана на знанието, способна да постигне устойчив икономически растеж с повече и по-добри работни места и по-голямо социално сближаване”.

През първото тримесечие на 2004 г. **японската икономика** продължи да се възстановява, като БВП нарасна с около 5% на годишна база (2,5 и 3,5% съответно през първо и четвърто тримесечие на 2003 г.). Очакванията на BNP Paribas за растежа на японската икономика през 2004 и 2005 г. са за съответно 4,3 и 2,6%. Основните двигатели на растежа през 2004 г. се очаква да бъдат износът на стоки и услуги (12,8% растеж) и частните инвестиции в основен капитал (11,4% растеж). През април равнището на безработица остана непроменено на 4,7%. Според прогнозите на BNP Paribas през 2004 г. то ще остане на това равнище, но през 2005 г. ще намалее до 4,1%. Повишението на цените на петрола могат да окажат негативно влияние върху икономиката на Япония, тъй като вносът на петрол заема 1/5 от общия внос. Според изследвания на ОИСР, 50% нарастване на цената на петрола, (а цената на петрола се повиши от по-малко от 24 щ.д./барел през април 2003 г., 40 щ.д./барел през май 2004 г. до повече от 47 щ.д./барел през септември 2004 г.) може да доведе до свиване на растежа на БВП с 0,4% през първата година след шока. През първото тримесечие на годината в страната бе отчетена дефлация от 0,1% на годишна база (0,2 и 0,3% съответно през първо и четвърто тримесечие на 2003 г.). Според BNP Paribas потребителските цени ще спаднат с около 0,3% до края на годината (независимо от повишението на цените на петрола) като инфлацията ще достигне

0%, и ще нарасне до 0,3% през 2005 г. Това може да се обясни и с изследването на ОИСР, според което 50% нарастване на цената на петрола може да доведе до повишаване на потребителските цени с около 0,4% през първата година след шока. При това състояние на икономиката, при продължаващ риск от дефлация и бавно нарастване на вътрешното търсене, се очаква паричната политика на Японската централна банка да остане непроменена поне до края на 2005 г. – т.е. лихвите ще останат на равнище от 0% поне докато годишния ръст на потребителските цени не достигне горната граница на целевата инфлация – 2%. Японската йена продължава да поскъпва спрямо американския долар поради по-добрите икономически перспективи пред страната. През първото тримесечие на 2004 г. един долар се купуваше за 107,23 йени спрямо 132,46 йени през първо тримесечие на 2002 г. Бюджетният дефицит продължава да е висок, но се забелязва тенденция към неговото постепенно овладяване. През 2004 г. той се очаква да възлезе на 6,2% (7,4% през 2003 г.) и да спадне до 5,8% през 2005 г. Една от причините за това е че банковият сектор започва да се стабилизира (след регистриране на загуби през две поредни години), което ще намали необходимостта от финансиране на загубите им от страна на държавата.

Таблица №1. Основни икономически показатели за избрани страни

	Реален БВП				Индекс на потребителските цени				Баланс на текущата сметка в % от БВП			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
САЩ	1.9	3.0	4.3	3.5	1.6	2.3	3.0	3.0	-4.5	-4.8	-5.4	-5.1
Япония	-0.3	2.5	4.4	2.3	-0.9	-0.2	-0.2	-0.1	2.8	3.2	3.4	3.2
Еврозона	0.8	0.5	2.2	2.2	2.3	2.1	2.1	1.9	0.8	0.3	0.8	0.9
Германия	0.1	-0.1	2.0	1.8	1.3	1.0	1.8	1.3	2.2	2.2	4.4	4.8
Франция	1.1	0.5	2.6	2.3	1.9	2.2	2.4	2.1	1.0	0.3	-0.6	-0.6
Италия	0.4	0.3	1.4	1.9	2.6	2.8	2.1	2.0	-0.6	-1.5	-1.1	-0.8
Балтийски	6.8	7.7	6.6	6.3	1.5	0.6	2.6	2.8	-6.7	-8.8	-8.7	-7.9
Естония	7.2	5.1	5.8	5.4	3.6	1.3	3.0	2.5	-10.2	-13.2	-11.2	-9.5
Латвия	6.4	7.5	6.5	6.0	1.9	2.9	5.8	3.5	-6.5	-8.6	-9.3	-8.2
Литва	6.8	9.0	7.0	7.0	0.3	-1.2	0.6	2.5	-5.2	-6.7	-7.1	-6.9
Централна Европа	2.1	3.5	4.8	4.4	2.8	2.2	4.5	3.7	-4.1	-3.9	-3.8	-3.9
Чехия	1.5	3.1	3.3	3.4	1.8	0.1	3.2	3.0	-5.6	-6.2	-5.5	-4.9
Унгария	3.5	2.9	3.5	3.7	5.3	4.7	6.9	4.4	-7.2	-8.9	-8.8	-8.2
Полша	1.4	3.8	5.8	5.1	1.9	0.8	3.7	3.8	-2.6	-1.9	-1.7	-2.1
Словакия	4.4	4.2	4.8	4.3	3.3	8.5	7.7	3.0	-8.0	-0.9	-2.3	-2.6
Словения	3.4	2.3	3.9	4.1	7.5	5.6	3.7	3.2	1.4	0.1	-0.6	-1.4
СЮИЕ	4.6	4.3	4.8	4.9	16.1	10.7	9.3	5.8	-4.0	-6.2	-5.8	-5.7
България ²	4.9	4.3	5.3	5-5.6	5.8	2.4	6.3	3.6	-5.6	-8.5	-8.8	-8.5
Кипър	2.0	2.0	3.0	3.5	2.8	4.1	2.2	2.6	-5.4	-4.4	-4.3	-4.2
Малта	1.2	-1.7	1.3	1.7	2.2	1.3	3.0	2.0	-1.1	-6.0	-4.0	-2.6
Румъния	5.0	4.9	5.0	5.0	22.5	15.3	11.5	7.2	-3.4	-5.9	-5.2	-5.3
Турция	7.9	5.8	7.0	5.0	45.0	25.3	11.4	10.8	-0.8	-2.9	-4.0	-3.5

Източник: World Economic Outlook, IMF, September 2004

² Данните за България са коригирани от Министерството на финансите

2. Развитие на националната икономика

2.1. Тенденции в развитието на националната икономика през 2004 година

Предварителните данни за второто тримесечие на 2004 г. показват растеж на БВП от 6,0% (изчислен спрямо второто тримесечие на 2003 г.), който се дължи основно в добрите темпове на растеж на потреблението и голямото нарастване на инвестициите. Очакванията са, че растежът на БВП за 2004 г. ще бъде около 5,3%, като предпоставка за постигането му са високия растеж на инвестициите и износа. На база растежа на инвестициите през второто тримесечие, увеличението на вноса на инвестиционни стоки през същият период и бизнес изследванията на НСИ, се прогнозира ръстът на инвестициите през 2004 г. да бъде 16,5% и техният дял да достигне 23,6% от БВП. Приносът на инвестициите в растежа ще бъде около 3%. Нарастването на износа и ограничаването на растежа на вноса през 2004 г. се очаква да доведе до намаляване на негативния ефект на приноса на нетния износ към растежа на БВП с 1,5% спрямо този от 2003 г.

Приносът на потреблението в растежа на БВП през 2004 г. ще бъде значителен и ще достигне около 4,9%. Високият му ръст е следствие основно на увеличеното кредитиране за домакинствата, но след първоначалния бум на пазара на кредити през 2003 г. очакванията са за постепенно намаляване на темпа им, поради предприетите мерки за ограничаване темпа на растеж на кредитите и увеличаване на разходите по обслужване на вече взетите кредити. В резултат на това през 2004 г. дялът на потреблението от БВП ще се запази на нивата от предходната година.

За първите девет месеца на 2004 г. натрупаната инфлация в страната е 1,9%. През януари влязоха в сила нови акцизни ставки върху горивата и тютюневите изделия и това доведе до нарастване на административните цени през първите два месеца на годината (увеличението на акцизите се дължеше на хармонизирането на ставките с минималните за ЕС). През юли беше извършено последното предварително планирано увеличение на цените на електроенергията и топлоенергията, и администрираните цени нараснаха еднократно с 3,91%. Така приносът на администрираните цени в общата инфлация в края на периода е 2,65 процентни пункта. Базисната инфлация³ беше сравнително стабилна през първите месеци на годината. Нейният принос в общата инфлация е -1,27 процентни пункта (през юни инфлацията при неконтролираните цени беше -2,37% поради сезонно изменение на цените на хранителните стоки). Високите международни цени на петрола повлияха на цените на автомобилните горива в страната и през май те нараснаха с 8,4%, въпреки че през юни беше отбелязано намаление от 3%.

Годишната инфлация през 2004 г. се очаква да бъде 3,9%, а средногодишната – 6,3%. Повисоките международни цени на петрола се очаква да окажат влияние както върху цените на горивата, ако бъде съпроводено с поскъпване на американския долар. Освен това се предвижда повишение на цените на нетъргуемите стоки, което е свързано с ефекта Баласа-Самюелсън.

³ Средно претеглено от нарастването на цените на хранителни стоки, търгуеми и нетъргуеми стоки и пазарно определяни цени на горива.

За периода януари-юли 2004 г. текущата сметка се подобрява спрямо същия период на предходната година със 163.7 млн. евро. Това развитие се дължи на по-големите парични преводи от работещите в чужбина българи, приходите от туризъм и по-малките суми изплатени дивиденди, които изцяло компенсират увеличението на търговския дефицит спрямо 2003 г. Според Агенцията за икономически анализи и прогнози се очаква дефицитът по текущата сметка на платежния баланс през 2004 г. да се увеличи в номинално изражение спрямо предходната година. Отрицателното салдо по текущата сметка като отношение към БВП ще остане високо, като се очаква да се запази малко над достигнатото ниво от 2003 г. – 8,8%.

Въпреки много добрите темпове на растеж на износа на български стоки през първите пет месеца на годината, вносът е значително по-голям. Както и през 2003 г., и през настоящата 2004 г. увеличеният темп на внос на стоки се дължи на ръста на потреблението и инвестициите, които бяха допълнително ускорени от високата кредитна активност на банките. Други фактори са ниската цена на щатския долар спрямо българския лев, добрите темпове на износа, както и подобрения контрол на митниците. В условията на бързо развиваща се икономика и увеличаващи се инвестиции и експортно ориентирано производство е нормално да се наблюдава силен внос на инвестиционни стоки и суровини. От друга страна продължава да бъде обезпокоителен ръстът на вноса на потребителски стоки, главен фактор за което е експанзията на потребителските кредити в страната, която продължава въпреки опитите да бъде ограничена. През 2004 г. се очаква високата цена на суровия петрол да има принос за увеличаване на стойността на вноса, като промените във валутния курс лев/щ.д. компенсират голяма част от поскъпването на петрола в щатски долари.

Важен фактор за ограничаване дефицита по текущата сметка е ръстът на приходите от туризъм, който се прогнозира да възлезе на 16% през 2004 г. Услугите и в частност туризмът ще продължат да бъдат основни източници на приходи и ще покриват над 20% от търговския дефицит. Все по-осезаем положителен ефект върху салдото по текущата сметка ще има по линия на текущите трансфери, основно поради очаквания ръст на частните трансфери (с над 15% за 2004 г.), както и поради притока на средства от предприсъединителните програми на ЕС.

Традиционно дефицитът по текущата сметка се финансира почти изцяло от постъпващите в страната преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ), като за първите пет месеца на 2004 г. това покритие е 47,5%, но до края на годината се очаква да надхвърли 100% ако се отчетат очакваните приходи от приватизацията на енергийните дружества. От друга страна увеличаването на чуждата собственост в страната води до ръст на изтичащите лихви и дивиденди по вътрешно-фирмени заеми към чуждестранни собственици (голям процент от ПЧИ по същество са вътрешно-фирмени кредити). Също така в близко бъдеще е нормално да се очаква акумулирането на значителни изходящи инвестиционни потоци от страната. Това са фактори които очертават негативни тенденции за салдото по перото “Доход.”

Поради увеличената кредитна активност в България, репатрираните от чужбина активи на банките бързо нарастват, нарастват депозитите на нерезиденти в български банки, увеличават се и задълженията на частния нефинансов сектор по финансови заеми. През настоящия период тези пера финансират дефицита по текущата сметка, но в бъдеще съществува потенциален риск от обръщане на финансовите потоци в следствие на по-голямо повишаване на лихвите на международните пазари, както и поради изчерпване на активите на българските банки в чужбина. Традиционно отрицателното салдо на портфейлните инвестиции е фактор, който

няма да благоприятства финансирането на дефицита на текущата сметка. Така изказаните опасения описват сценарий, който е малко вероятен през 2004 г., но може да се окаже реалност в средносрочен период и това да породи натиск върху валутните резерви на БНБ. На този фон привличането на ПЧИ и усвояването на средствата отпускани на страната от ЕС са приоритетни задачи през следващите години.

С оглед на растящия дефицит по текущата сметка на платежния баланс, през първото полугодие правителството предприе корекции на фискалната политика с цел ограничаване на натиска върху текущата сметка. На първо място плановото ниво на дефицита беше намалено от 284,2 млн.лв. по програма и вече се цели поне балансиран бюджет за годината. Тази стъпка би трябвало да повиши спестяванията на правителството за годината с около 0,7% от БВП и съответно да има същия количествен ефект към намаляване дефицита по текущата сметка при равни други условия. Второ, правителството изтегли своите депозити от банковата система с цел да се ограничи ликвидността и възможността на банките да продължат кредитната си експанзия. Статистическите данни за растежа на кредитите предполагат, че ефектът от тази мярка е бил най-вече в краткосрочен план и след известен период банките са се адаптирали към условията на намалена ликвидност.

Кредитната активност на търговските банки продължи да нараства с много високи темпове и през 2004 г. В края на полугодия вземанията на банковата система от неправителствения сектор са нараснали с 47,8% на годишна база. Ръстът на потребителските и инвестиционните кредити за същия период е съответно 73,8% и 70,1%. За да бъде ограничена кредитната експанзия, оказваща негативен ефект върху текущата сметка на платежния баланс, през май правителството и БНБ след консултации с мисията на МВФ, предприеха мерки за ограничаване на ликвидните средства на банките. От страна на правителството мерките включваха изтегляне от търговските банки на депозити на Министерство на финансите, Агенция "Митници" и на Фонда за гарантиране на влоговете, което бе осъществено през май и юни. Като допълнителна мярка се предвижда използването на нови емисии ДЦК и репосделки. Мерките, предприети от БНБ, включват Наредба за изменение и допълнение на Наредба №21 за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при Централната банка, влязла в сила от 1 юли. Към базата за начисляване на задължителните минимални резерви се прибавят привлечените средства с първоначален падеж над две години или изплатими след предизвестие от поне две години, като върху тях се начисляват резерви в размер на 4 процента. Другата промяна е изключването от общия размер на задължителните минимални резерви, които всяка банка трябва да поддържа по своите сметки при БНБ, само на 50 процента от кешовите наличности в лева от касите на банките и АТМ терминалите.

Изтеглянето на правителствените депозити от търговските банки оказва ефект върху паричния и кредитния пазар. През юни се забеляза покачване на лихвените проценти по повечето видове кредити, което се отрази в по-слабото им месечно търсене. През месец юли лихвите отново се понижиха и ръстът на кредитите отново бе висок. За последните два месеца по-забележимо намаление има в ръста на кредитите за нефинансови предприятия в лева. При разполагаемите статистически данни не може да се изчисли конкретния ефект върху размера на кредитирането от промяната в размера на задължителните минимални резерви към настоящия момент.

Вероятното влияние на предприетите мерки върху паричния сектор и търговските банки в близко бъдеще ще се изрази в:

- Покачване на лихвените проценти на междубанковия паричен пазар, и по-специално на овърнайт лихвите;
- Покачване на лихвените проценти по дългосрочните депозити с цел привличане на повече дългосрочни ресурси;
- Вероятно забавяне на низходящата тенденция на лихвените проценти по кредитите - възможно е увеличението на базата за начисляване на МЗР да се отрази в по-голяма степен върху отпусканите в бъдеще инвестиционни кредити като ефекта върху потребителските кредити ще бъде по-малък;
- Възможен негативен ефект върху конкуренцията в сектора - предвидените мерки ще дадат предимство на големите банки, предвид по-лесния им достъп до евтин заемен ресурс, а освен това като цяло ще намалее рентабилността на банковия сектор.

Въпреки това до края на годината и през следващата едва ли може да се очаква драстично намаление на новоотпусканите кредити, освен ако лихвите на международните пазари не се повишат дотолкова, че да представляват достатъчно доходна алтернатива при съответните нива на риск.

Нивото на фискалния резерв към края на месец юни 2004 г. е 5,2 млрд. лв, което е напълно достатъчно да компенсира всички възможни проблеми за финансирането на консолидирания бюджет. Високото ниво на резерва беше в резултат на значителното изпълнение на бюджетните приходи през първото полугодие, както и на приходите от приватизацията на БТК през юни месец. През втората половина на годината върху нивото на резерва се очаква да повлияе както обратното изкупуване на Брейди книгата, така и приватизацията на седемте електроразпределителни дружества. Като цяло не се очаква сериозно намаление на фискалния резерв и той ще остане достатъчно висок, за да гарантира безпроблемното финансиране на бюджетните операции.

2.2. Демографски характеристики на населението и пазар на труда

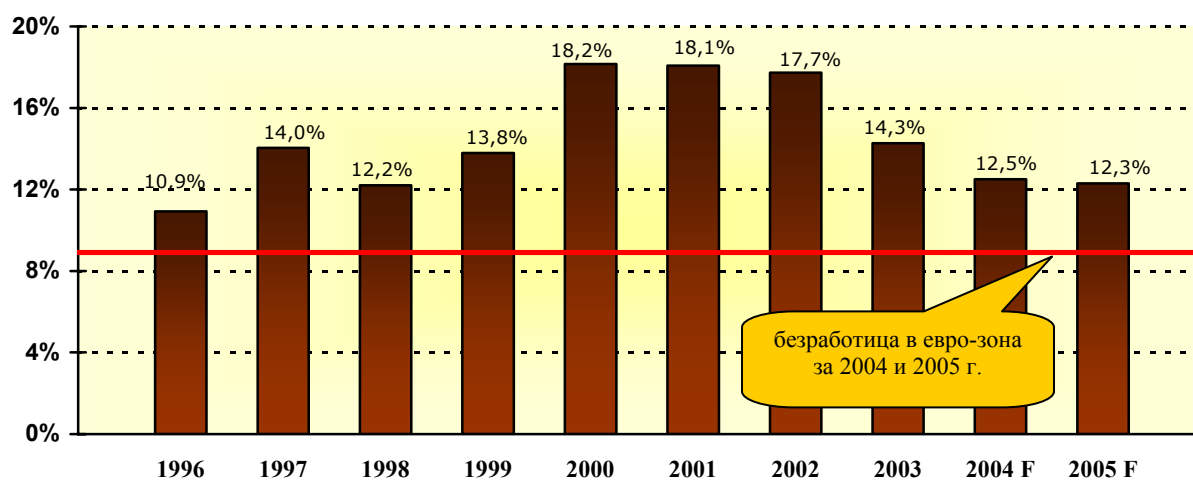
В годините след началото на прехода населението в България непрекъснато намалява. Към края на 2003 г. то наброява 7 801,3⁴ хил. души. В сравнение с предходната 2002 г. населението на страната е намаляло с 44,6 хил. души или с 0,6% в резултат от отрицателния естествен прираст. В периода 1993 – 2003 г. се наблюдават значими промени във възрастовата структура на населението, свързани с неблагоприятните тенденции в развитието на демографските процеси. Продължава процесът на застаряване на населението, което оказва негативно влияние върху възрастовата структура на трудовите ресурси. Броят и относителният дял на лицата до 15 годишна възраст непрекъснато намаляват, като в същото време се увеличава броят и дялът на населението на възраст над 65 години. Докато през 1993 г. относителният дял на младежите до 15 г. е бил 18,6%, а този на лицата над 65 г. – 14,6% от цялото население, то през 2003 г. тези съотношения са съответно 14,2% и 17,1% за двете групи. Сред населението под трудоспособна възраст се очертава трайна тенденция на намаление. Населението над трудоспособна възраст през 2003 г. намалява на годишна база, което се дължи както на естественото движение на населението, така и на изключването на част от хората от тази

⁴ По предварителни данни на НСИ

категория поради промяната в нормативно определената възрастова граница за пенсиониране и отнасянето им към групата на трудоспособното население. Ограниченото естествено възпроизводство на населението ще продължава да влияе върху броя и състава на населението и през следващите години.

През първото полугодие на 2004 г.⁵ работната сила възлиза на 3 294,3⁶ хил. души, отбелязвайки ръст от 0,8% спрямо същия период на предходната година. Това нарастване се дължи на увеличението в броя на заетите лица (с 3,1%). Средно за първите шест месеца на годината безработните достигнаха 417,5 хил. души, което представлява намаление с 12,7% в сравнение с първото шестмесечие на 2003 г. Успоредно с намалението на безработните лица, НСИ отчете и намаление в броя на обезкуражените лица на годишна база. Това се отрази благоприятно върху нивото на икономическа активност, което слабо се повиши и достигна 49,3% през първото шестмесечие на 2004 г. Запазването на темповете на икономически растеж от последните години, както и продължаващата реализация на активната социална политика на трудовия пазар ще са основните фактори, които биха повлияли благоприятно върху нивото на икономическа активност в страната през следващите няколко години.

Графика №1. Безработица в България за периода 1996-2005 г. (средногодишно изменение)

Наблюдаваната през последните три години тенденция на намаление в броя и нивото на безработица в страната се потвърждава и от административната статистика на Агенция по заетостта (АЗ). По данни на АЗ броят на регистрираните през юли 2004 г. безработни достигна 446 784 души. Това е най-ниската стойност във величината на показателя за последните близо шест години. Средномесечният брой на безработните за седемте месеца на 2004 г. е с 12,5% по-нисък в сравнение със същия период на предходната година. В края на юли нивото на регистрирана безработица в страната спадна до 12,06%, достигайки нивата си от края на 1998 г. Намаляването на безработицата се дължи на едновременното действие на два основни фактора: увеличеното търсене на труд на първичния пазар на труда, предимно от частния сектор на икономиката, и продължаващата реализация на активните програми на

⁵ По данни на НСИ от Наблюдението на работната сила

⁶ Лицата на възраст 15 и повече навършени години

правителството. През първите седем месеца на 2004 г.⁷ спрямо същия период на 2003 г. създаването на работни места извън програмите за заетост има около 2 пъти по-голям принос за намаляването на безработицата в сравнение с разкриването на работни места по програми за заетост. За същия период заявените работни места от частните работодатели на първичния пазар на труда отбелязват ръст от 30,9% на годишна база, а заетите работни места нарастват с 43,3%. В същото време, обхватът на активните програми е нараснал, но със затихващ темп. Средномесечният брой на лицата, работили по програми от началото на годината (до месец юли) е 96 552 души и е с 30,2% по-висок на годишна база. Намалението в броя на безработните в страната се дължи предимно на наблюдаваното оживление на пазара на труда през последните дванадесет месеца. Според данни на НСИ от наблюдението на работната сила, през първото шестмесечие на 2004 г. заетите в частния сектор достигат 1 964,8 хил. души. В сравнение с първите шест месеца на 2003 г. те нарастват с над 174 хил. души или с 9,7%. Само през второто тримесечие на 2004 г. заетите в частните фирми и предприятия надхвърлиха 2 млн. души. Положителната динамика на икономиката, изразена чрез показателя ръст на БВП, вече се изразява и в увеличение броя на заетите лица.

През 2003 г. средногодишният брой на заетите в икономиката лица надхвърли 3 млн. души (3 020,7 хил.)⁸. Пряко свързани с растежа на заетостта на годишна база са предприетите от правителството мерки за задължителна регистрация на трудовите договори в НОИ и въвеждането на минимални осигурителни прагове по икономически дейности и групи професии. В резултат от тяхното прилагане се увеличиха приходите в държавните осигурителни фондове, което създава благоприятна основа през следващите години да се предприемат стъпки към подобряване на бизнес средата чрез намаляване на социално-осигурителните ставки или увеличаване благосъстоянието на пенсионерите чрез нарастване размера на изплащаните пенсии. В резултат на въведените мерки за намаляване на нерегламентираната заетост в страната, през 2003 г. бяха легализирани доходите на около 336 000⁹ души.

Производителността на труда в българската икономика продължава да нараства и през 2004 г, тъй като ръстът на брутната добавена стойност е по-висок от растежа на заетостта в страната. В същото време реалната работна заплата се запазва около нивата си от предходната година. Това е едно от условията за повишаването на конкурентноспособността на българската икономика от гледна точка на по-ефективното използване на трудовите ресурси. Тъй като в дългосрочен план динамиките на производителността на труда и на работна заплата са близки помежду си, то евентуалното увеличение на разходите за труд на работодателите през следващите няколко години не би оказал негативно въздействие върху конкурентноспособността на икономиката, стига производителността на труда да расте с подобни темпове.

⁷ Според изчисления на АИАП по данни на АЗ

⁸ По предварителни данни на НСИ от Наблюдението на предприятията

⁹ Според експертни оценки на НОИ

3. Макрорамка на държавния бюджет за 2005 година

Таблица №2. Основни макроикономически показатели

Макроикономически показатели	2002	2003	2004 Прогноза	2005 Програма	2006 Прогноза	2007 Прогноза
БВП – текущи цени (млн. лв.)	32 335.1	34 410.2	38 082.0	41 343.0	45 106.2	49 266.8
- реален растеж (%)	4.9%	4.3%	5.3%	5.0%	5.3%	5.5%
Инфлация (%)						
- в края на годината	3.8%	5.7%	3.9%	3.5%	3.9%	4.0%
- средна за периода	5.8%	2.4%	6.3%	3.6%	3.6%	4.0%
Валутен курс (USD/BGN)	2.07	1.73	1.60	1.66	1.7	1.7
Текуща сметка (млн. евро)	-924.3	-1 498.3	-1 707.0	-1 788.5	-1 850.1	-1 757.8
в % от БВП	-5.6%	-8.5%	-8.8%	-8.5%	-8.0%	-7.0%
В т.ч. търговско салдо (млн. евро)	-1 691.8	-2 196.2	-2 801.4	-2 951.6	-3 102.0	-3 371.7
в % от БВП	-10.2%	-12.5%	-14.4%	-14%	-13.5%	-13.4%

През периода 2005-2007 г. ще се запази положителното икономическо развитие от последните години. Очакваният **растеж на БВП** през периода ще бъде над 5-5.6% годишно. Един такъв растеж трябва да се разглежда в контекста на висок ръст на инвестициите и на износа, като необходимо условие за постигането му. Прогнозира се ръстът на инвестициите през периода да е над 9% годишно, което е мотивирано от необходимостта за повишаване на конкурентноспособността на българската икономика, а от друга на по-строгите изисквания към производителите, продиктувани от бъдещето присъединяване към ЕС. Изпреварващият растеж на инвестициите спрямо растежа на БВП ще доведе до покачване на дела им в БВП и към 2007 г. ще достигнат близо 23%. Недостигът на вътрешни спестявания за финансиране на инвестициите ще продължи да е голям, което мотивира нуждата от привличане на външни инвестиции. Най-голям принос в растежа на БВП с около 4- 4,5% има крайното потребление, което през периода има сравнително устойчив темп на нарастване с около 4,5% годишно. Този растеж ще бъде постигнат главно чрез реално увеличение на общия доход в икономиката.

Използваните в макрорамката допускания за **валутния курс** лев-долар са на базата на прогнози на МВФ, в които се залага средносрочно запазване на курса евро-долар на нива от 1,22 долара за евро, което води до средногодишно ниво от 1,66 лева за долар през разглеждания период. Поради напрежението в Ирак и нарастването на световното търсене на петрол, за 2005 г. е заложена средногодишна средно претеглена цена на петрола с 8 долара за барел по-висока от 2003 г., която постепенно да намалее до 30 долара за барел през 2007 г., при успокояване на политическата среда. Тъй като разглежданият сценарий се базира на цена

на петрола измерена в евро, то динамика на цената на петрола различна от заложената в сценария трябва да се разглежда в контекста на динамиката на валутния курс долар/евро.

Предвижда се през 2005 г. да се наблюдава леко покачване на **международните лихви**, което да се засили през 2006-2007 г. Една такава хипотеза се обосновава, както на очакванията за стабилен растеж на световната икономика през разглеждания период от малко над 4% средногодишно, така и на инфлационни опасения във водещите икономики. Високите лихви увеличават в известна степен рисковете за платежния баланс свързани с изтичане на капитали под формата на банкови депозити и влошаване на текущата сметка поради по-високи лихвени плащания.

Инфлацията в края на 2005 г. ще бъде около 3,5%, а средногодишната инфлация – 3,6%. През годината не е предвидено нарастване на административните цени. Очаква се, че цените на нетъргуемите стоки ще продължат да нарастват по-бързо, отколкото цените на търгуемите. Прогнозите за инфлацията през периода 2006-2007 г. са тя да бъде около 3,5-4% годишно.

В средносрочен период се предвижда много бавно ограничаване на дефицита по **текущата сметка** до 7% от БВП през 2007 г. По-добрите темпове на растеж на световната икономика и в частност на ЕС през периода 2005-2007 г., заедно с увеличаване на конкурентноспособността на българските стоки дава основания да се очаква значителен ръст на износа, който в реално изражение може да достигне около 10% на година през периода 2005-2007 г. Заложеното реално увеличение на вноса на стоки за периода 2005-2007 г. се базира главно на предположенията за повишаване на потреблението и запазване на висок ръст на инвестициите в страната. За разглеждания период се очаква търговският дефицит да бъде в порядъка на 12-13% от БВП. Предвижданият ръст от над 10% на приходите от туризъм и частните текущи трансфери ще компенсират част от високия търговски дефицит. В краткосрочен период се очаква евентуалното ограничаване на кредитната активност в страната да има благоприятен ефект върху дефицита на текущата сметка, над 70% от който ще се финансира от преките чуждестранни инвестиции в България.

През 2006 г. и 2007 г. поради големите плащания на главници по външния дълг ще има значително изтичане на потоци през финансовата сметка. При хипотеза за не емитиране на нов дълг, дефицитът по **платежния баланс** през 2007 г. ще достигне 600 млн. евро. Тези плащания спокойно могат да се финансират от фискалния резерв, но това предполага неизползването му за други цели. При хипотеза за запазване нивата на валутните резерви на БНБ е необходимо провеждане на политика за допълнително финансиране, чрез емитиране на нов дълг в размер на 450 млн. евро за 2006 г. и 950 млн. евро за 2007 г.

През 2005 г. се очаква **безработицата** да се задържи малко под равнището от 2004 г. – около 12,3%. Броят на заетите се предвижда да достигне 2 млн. души общо за страната, в т.ч. 385 хил. души в бюджетния сектор.

II. Изпълнение на консолидираната фискална програма за 2004 година

Отчетените резултати за изпълнението на консолидирания бюджет до този момент са основания за реално постигане на набелязаните цели на фискалната политика с Бюджет 2004: поддържане на фискална устойчивост и макроикономическа стабилност; съдействие за постигането на целта за членство в ЕС и подпомагане пред-присъединителния процес; финансиране на приоритетните разходи, одобрени със закона за държавния бюджет; насочване на положителните ефекти от преизпълнение на приходите и очаквани икономии в някои разходи главно за предоставяне на допълнителни средства, свързани с поетите ангажименти с годишния закон за бюджета по отношение финансираните чрез общините делегирани от държавата дейности и за покриване на недостига по бюджета на Националната здравноосигурителна каса.

1. Преглед на фискалната позиция към месец юли 2004 година

Таблица №3. Изпълнение на основните параметри на бюджета в млн. лв.

ПОКАЗАТЕЛИ	2003 г. юли	2004 г. програма	2004 г. юли	2004 г. оценка	изпълнение към юли 2003 г.	изпълнение към програма 2004 г.	оценка към програма 2004 г.
Приходи, в т.ч.:	8 054,0	14 361,7	8 996,5	15 490,6	111,7%	62,6%	107,9%
⇒ данъчни	6 256,5	11 532,8	7 141,5	12 538,2	114,1%	61,9%	108,7%
⇒ неданъчни и помощи	1 797,5	2 828,9	1 855,0	2 952,4	103,2%	65,6%	104,4%
Разходи, в т.ч.:	7 402,7	14 645,9	8 019,8	15 083,3	108,3%	54,8%	103,0%
⇒ текущи нелихвени	6 273,7	12 527,5	6 848,3	12 975,0	109,2%	54,7%	103,6%
⇒ капиталови	504,7	1 330,2	585,7	1 400,0	116,0%	44,0%	105,2%
⇒ лихви	624,3	788,2	585,8	708,3	93,8%	74,3%	89,9%
Баланс	651,3	-284,2	976,7	407,3			

Изпълнение на приходите

За първите седем месеца на 2004 г. по консолидираната фискална програма са постъпили общо приходи в размер 8 996,5 млн.лв., или 62,6% от годишния разчет, което е с 11,7% повече в сравнение с предходната година.

Съществен принос за това има по-доброто изпълнение на данъчните приходи, които са нараснали с 14,1% спрямо същия период на миналата година, основно за сметка на по-високите приходи от косвени данъци по републиканския бюджет, които бележат ръст от 22,2%. Представено в структурен разрез спрямо 2003 г. са постъпили в повече

393,3 млн.лв. (22,9%) от ДДС; 170,8 млн.лв. (20,5%) от акцизи; 29,2 млн.лв. (23,1%) от митни сборове. Причините за това нарастване са основно ръста в обема на вноса в страната спрямо 2003 г. и новите ставки на акцизите върху течните горива и тютюневите изделия. За нарастването на приходите от косвени данъци съществен принос има и подобрената ефективност на контрола от страна на митническата администрация, довела до повишаване събираемостта на дължимите държавни вземания. За посочения период приходите по републиканския бюджет от преки данъци са 67,6% от програмата, като спрямо същия период на миналата година техният размер е нараснал с 2,5%. Това се дължи на доброто изпълнение на постъпленията по всички позиции на преките данъци и най-вече на по-високите постъпления през отчетния период от данък върху доходите на физическите лица и корпоративен данък, които са с относителен дял в данъчните приходи по републиканския бюджет съответно – 14,6% и 12,8%. Наблюдава се високо изпълнение спрямо програмата – 88,9% и в позицията на данъка върху застрахователните и презастрахователни премии, което се дължи на ръст в постъпленията от застрахователни премии от общо и животозастраховане спрямо миналата година. Отчетените неданъчни приходи по републиканския бюджет представляват 73% от планираните за 2004 г. В сравнение със същия период на миналата година са постъпили с 8% по-малко неданъчни приходи основно поради по-малките приходи от дивиденди по централния бюджет. С най-голям относителен дял 58,4% в неданъчните приходи са постъпленията по бюджетите на министерствата и ведомствата, които основно представляват приходи и доходи от собственост и държавни такси. Приходите от винетни такси, след въвеждането на винетната система в страната през месец март са в размер 31,6 млн.лв.

Изпълнението на приходите по бюджета на социално осигурителните фондове за разглеждания период е 57,9% спрямо годишния разчет за 2004 г. В сравнение със същия период на миналата година приходите са нараснали с 12,3%, като приходите на НОИ са се увеличили с около 11,2%, а на НЗОК – с 16,6%.

Приходите по бюджетите на общините са в размер общо 460,2 млн.лв., което представлява 68,9% от годишния разчет.

Изпълнение на разходите

През този период са извършени разходи в размер 8 019,8 млн.лв., или 54,8% от предвидените за годината по консолидираната фискална програма. По отношение на съставните бюджети относително по-високи са разходите по републиканския бюджет и бюджетите на социално-осигурителните фондове.

Нелихвените разходи по републиканския бюджет са 50,3% от предвидените със ЗДБРБ за 2004 г. Спрямо същия период на предходната година те са нараснали с 9,8%, или на по-ниско ниво на агрегация това представлява нарастване на групата на текущите разходи с 7,8% и на групата на капиталовите разходи с 27,1%. От групата на текущите разходи с най-висок относителен дял в нелихвените разходи по републиканския бюджет са разходите за текуща издръжка – 45,7% (те включват освен разходите за горива и енергия, външни услуги, текущ ремонт, медикаменти и др., така също и разходите за отбрана и сигурност), следвани от разходите за заплати, осигурителни вноски и др. възнаграждения – 18,1%, субсидиите – 12,2% и социалните разходи (вкл. стипендиите) – 12%. Изпълнението спрямо годишния разчет за разглеждания период е както следва: разходи за текуща издръжка 51,5% от предвидените със

ЗДБРБ за 2004 г.; разходи за заплати, осигурителни вноски и др. възнаграждения – 51,4%; социални разходи (вкл. стипендиите) - 42% и субсидии – 67,3%. Средствата изразходвани за капиталови разходи, прираст на държавния резерв и изкупуване на земеделска продукция са 42,8% спрямо програмата. Наблюдаваното увеличение в сравнение със същия период на миналата година се дължи на извършените през първите месеци на 2004 г. разходи за обновяване на държавния резерв от ДА “Държавен резерв и военновременни запаси”. Лихвените плащания за седемте месеца на 2004 г. по републиканския бюджет представляват 74,2% спрямо годишния разчет. Спрямо същия период на 2003 г. те са намалели близо с 6,4%, като в структурно отношение заемат 11,4% относителен дял в общите разходи (13,1% за 2003 г.). Основната част от лихвените плащания по републиканския бюджет представляват плащания за лихви по външни заеми, най-вече за плащания по глобалните облигации, еврооблигациите, брейди облигациите, плащания за лихви към кредиторите от Парижкия клуб и др.

Разходите по бюджетите на социалното осигуряване са 2 842,4 млн.лв., или 56,8% от годишния разчет, в т.ч. разходите за пенсии по бюджета на НОИ са 1 952,3 млн.лв., или 58,4%.

По бюджетите на общините са извършени разходи в размер на 1 118,8 млн.лв., или 58,6%.

Отчетните данни за периода показват запазване на тенденцията към формиране на едно високо ниво на оперативен касов излишък по консолидираната фискална програма (976,7 млн.лв. или с 325,3 млн.лв. повече спрямо същия период на 2003 г.). Това е резултат основно на преизпълнението на бюджетните приходи, което позволи на фискалната политика да остане достатъчно гъвкава, в условията на влошен дефицит по текущата сметка на платежния баланс. Преизпълнението на приходите, както и провежданата предпазлива политика при бюджетните разходи способстват за облекчаване натиска върху външната позиция на страната. В същото време финансирането на разходите се осъществява при спазване на предвидените със ЗДБРБ за 2004 г. общи ограничители, в рамките на които се съблюдава приоритетността и периодичността на разходите.

Фискалният резерв към 31.07.2004 г., изчислен по програмни валутни курсове е 4 096,5 млн.лв.

2. Оценка за изпълнението на консолидирания бюджет до края на 2004 г.

Потенциалните рискове в настоящите икономически условия се свързват главно с влошения дефицит на текущата сметка на платежния баланс, чийто основен компонент е отрицателното търговско салдо.

От гледна точка на фискалната политика, тези рискове налагат стесняване на фискалната позиция чрез спестяване на част от преизпълнението на приходите и прилагане на гъвкава политика по отношение на разходите. Това са и два от основните акценти по отношение на фискалната политика, договорени от правителството в двугодишното предпазно споразумение с Международния валутен фонд (МВФ). В същото време е поет и сериозен ангажимент от правителството просрочените задължения по републиканския бюджет да бъдат погасени най-късно до края на месец септември 2004 г. Решаването на проблема с просрочените задължения ще създаде условия при приключването на бюджетната 2004 г. да се избегне застрашаването

на устойчивостта на следващата бюджетна година и ще се осигури предвидимост и ритмичност при финансирането на бюджетните разходи.

Доброто изпълнение на бюджетните приходи за отчетния период и ефективните мерки, насочени към повишаване събираемостта на данъците обуславят очакваното преизпълнение на приходите по консолидирания бюджет с около 7,9% над програмата. Очаква се приходите, в процент от БВП да запазят нивото достигнато в предходната година. Основно преизпълнението се очертава в позициите на косвените данъци (ДДС, акциз, мита), социалноосигурителните вноски, данък върху доходите на физическите лица, корпоративния данък и неданъчните приходи. Очакваното преизпълнение на приходите от ДДС (около 12,6%), както и от митни сборове (над 30%) е свързано със запазилата се тенденция на ръст в обема на вноса. Новите ставки на течните горива и тютюневите изделия, както и увеличения обем на техния внос са основните причини за очакваното преизпълнение в позицията на акцизите. Наблюдаваните тенденции при постъпленията от данъка върху доходите на физическите лица потвърждават очакванията за преизпълнение на планирания размер с около 10,9%, основно в резултат на по-високия брой на заетите лица и на постъпили суми от данъка в началото на текущата година, дължими за 2003 г. Доброто изпълнение на корпоративния данък през разглеждания период, както и предвид значителните постъпления през месец март 2004 г., които са основно от внесените данъци по годишни данъчни декларации за 2003 г. са основните причини за очакваното преизпълнение от около 6,8% (основно в позицията на данъка от нефинансовите предприятия) в резултат на ръст в облагаемата печалба за 2003 г. спрямо тази за 2002 г. на някои от големите компании.

Отчетните данни за изпълнението на бюджетите на социалноосигурителните фондове дават основание за очакваното преизпълнение на приходите от социалноосигурителни вноски. Оценката е мотивирана с отчетения за седемте месеца ръст от около 10% на средния осигурителен доход, увеличение в броя на заетите лица, както и с положителния ефект от въвеждането на минимален месечен размер на осигурителния доход за основните икономически дейности и квалификационни групи професии и строга административно наказателна отговорност за длъжностните лица, които разрешават изплащането на възнаграждение, без да са внесени осигурителни вноски.

Отчитайки факта на продължаване на тенденцията към нарастване обема на вноса, който от една страна както беше подчертано увеличава приходите от косвени данъци, но от друга страна влошава дефицита по текущата сметка на платежния баланс, налагат съответни компенсиращи мерки във фискалната политика и по-конкретно спестяване на част от реализираните по-високи приходи. Именно поради тази причина в Меморандума за икономическа и финансова политика между Република България и МВФ бяха поети сериозни ангажименти от страна на правителството по отношение на основните фискални параметри и бяха договорени разходни тавани по консолидирания държавен бюджет за 2004 г.

Оценката за очакваното изпълнение на разходите по консолидираната фискална програма (около 103% от планираните нива) е въз основа на внимателен анализ на положителните и отрицателни ефекти в бюджета до края на годината и отразява стремеж към засилване ефективното използване на средствата, с оглед постигане на оптимално разпределение на бюджетните ресурси, както и изпълнението на фискалните критерии по споразумението с МВФ за 2004 г.

Преизпълнение на приходите и очакваните икономии в някои позиции на разходите дават възможност за увеличаване на нелихвените разходи в ключови области като здравеопазването, образованието, земеделието, поддържането на пътната инфраструктура и др. От друга страна и през тази година се очертава икономия в разходите за лихви, в резултат на по-ниския курс на щатския долар в сравнение с използвания при изготвянето на разчетите за бюджет 2004 г., както и поради стратегията за управление на дълга. Изпълнението на този показател се очаква да бъде около 89,9% от годишния разчет.

И през 2004 г. прилаганата фискална политика осигурява финансирането на приоритетите и дейностите на правителството и създава необходимите условия за поддържането на устойчив икономически растеж, без да подценява рисковете от проявяването на външни шокове, като основната ѝ цел е запазването на стабилната и предвидима макроикономическа среда, в която функционира икономиката на страната през последните няколко години.

III. Средносрочна фискална стратегия

1. Засилване на икономическото управление и нови мерки по отношение на изпълнението на Пакта за стабилност и растеж

С оглед предстоящото членство на страната ни в Европейския съюз и въвеждането на европейските практики в бюджетната сфера, поместваме основните тенденции в икономическото и бюджетно управление на Европейския съюз, както и насоките за тяхното усъвършенстване и приложение. България следва да се стреми към най-добрите практики на ЕС и изискванията на Пакта за стабилност и растеж.

1.1 Прогрес към по-добро икономическо управление и стабилни публични финанси

На 18 юни 2004 г. Европейският съвет прие Декларация към Пакта за стабилност и растеж (ПСР), която наблегна на факта, че нарастването на потенциала за растеж и осигуряването на стабилни бюджетни позиции са двата стълба на икономическата и фискална политика на съюза и на страните членки. Към настоящия момент страните-членки са в очакване на предложенията на Европейската комисия за нови мерки по отношение на изпълнението на ПСР.

Спазването на фискална дисциплина доказва своята ефективност през изминалите години и това определи необходимостта тя да бъде подържана и за в бъдеще. В тази връзка изискванията на Общността, включително референтните стойности за правителствен дефицит и дълг в размер на 3% и 60% от БВП, продължават да бъдат главната опора на фискалната рамка и представляват своеобразен ограничител или “котва” за системата. Прекомерните дефицити в евро-зоната трябва да бъдат избягвани, а когато по някаква причина възникнат – да бъдат коригирани навреме с оглед запазване на ценовата стабилност и осигуряване на устойчивост на публичните финанси. Фискалната рамка в контекста на европейската практика се разглежда като набор от обичайни правила, които се прилагат наравно във всички страни-членки. Все пак, при един Европейски съюз, съставен от 25 страни, характеризиращи се със значителна разнородност и разнообразие, една по-подробна рамка, поставяща по-силен акцент върху икономическата рационалност при следване на правилата, ще позволи да се управляват по-добре различията в икономическата ситуация сред страните. Следователно целта е да се подобрят икономическите основи на съществуващата рамка и като следствие засилване на кредитбилността при прилагането ѝ. Целта, която се преследва не е да се увеличи твърдостта или гъвкавостта на сегашните правила; целта е те да станат по-ефективни.

Чрез предприетите мерки и изменения в допълнената фискална рамка – и в частност ПСР, може да се коригират претърпените дефекти, като се постави по-силен акцент върху икономическото развитие и повишаване на акцента за запазване устойчивостта на публичните финанси.

В центъра на дискусиите попада и въпроса как инструментите за икономическо управление могат да бъдат обвързани по-добре с оглед нарастване приноса на фискалната политика за реализиране на икономическия растеж, както и подкрепа на прогреса чрез реализиране на Стратегията от Лисабон.

Петте години на действие на ПСР подчертаха неговата основна роля в процеса на бюджетната координация. ПСР спомогна за постигане на макроикономическа стабилност. Това се илюстрира също и от благоприятните бюджетни тенденции през последните периоди на общ икономически спад в сравнение със спадовете през миналите периоди, които бяха придружени със значително влошаване на основните бюджетни позиции. Все пак, през последните няколко години се натрупаха известни проблеми в прилагането на ПСР, които понижиха доверието и сигурността в институциите.

От съществено значение за засилването на рамката е да се осигури подходящ баланс между потенциално високата степен на дискреция в надзора и координацията на фискалните политики и необходимостта да се запази базираната на правила рамка прозрачна и разбираема. Последното е необходимо да се въведе във всички държави по справедлив и последователен начин и да бъде възприето от европейската общественост. В тази връзка, две номинални “котви” – 3% референтна стойност на дефицита спрямо БВП и 60% съотношение дълг/БВП – доказаха своята ефективност и продължават да бъдат в центъра на наблюденията.

През м. юни 2004 г. Комисията обсъди няколко елемента за засилване на ПСР:

1. Поставяне на по-голям акцент върху дълга и устойчивостта в наблюдението на бюджетните позиции:

- ✓ Идентифициране на средносрочните бюджетни цели;
- ✓ Критерия за равнище на дълга да се превърне в оперативен. Избиране на “удовлетворителен темп” на редукция на дълга, като той се определя в зависимост от специфичните особености на отделната страна и потенциала за растеж. На практика, в случай че растежът е под потенциалното си равнище, един по-бавен темп на редукция ще е съвместим с изискванията на рамката, докато обратното е в сила при ръст над потенциала;
- ✓ Дефиниране на подход за приспособяване на Процедурите за избягване на прекомерните дефицити. Необходимо е сериозно проучване на факторите, които засягат дългосрочната устойчивост на публичните финанси, като например пенсиите и условните задължения и активи.

2. Възможност за по-специфичен подход, основаващ се на националните особености при определянето на средносрочните цели - “близък до балансираност бюджет или излишък”.

Средносрочните цели на изискванията на Общността са насочени към постигане на два основни резултата. На първо място, те са насочени към осигуряване на достатъчна гъвкавост за вариране на бюджетните дефицити с цел предотвратяване на 3 процентната референтна стойност през икономическите спадове без прибегване до проциклична фискална политика. На второ място, придържането към средносрочната цел дава възможност за редукция на съотношението правителствен дълг/БВП, което ще спомогне за смекчаване на последиците от застаряване на населението върху бюджета.

Оперативната спецификация на средносрочната бюджетна цел - “близък до балансираност бюджет или излишък”, беше оставена отворена чрез ПСР и на практика всяка година се изисква от страните-членки балансирана бюджетна позиция (в циклично модифициран вариант). Отчитайки нарастващата икономическа диверсификация на ЕС от 25 страни-членки, поставянето на еднакви цели за всички страни не изглежда подходящо и е лишено от икономическа рационалност.

Когато се оценява отклонението от средносрочната цел или пътя за постигането ѝ, би следвало да се отчитат и редица фактори като напр. потенциалния икономически растеж, инфлацията, съществуващите задължения, свързани със застаряващото население, влиянието на структурните реформи или необходимостта за допълнителни нетни инвестиции.

1.2 Осигуряване на своевременни действия за коригиране на неблагоприятни бюджетни тенденции.

Според сегашните правила, страна-членка, която премине нивото от 3% дефицит към БВП следва да го коригира “през годината, следваща идентифицирането му, освен ако има специални обстоятелства”. Регламентът фиксира нови срокове и предписва предприемането на определени действия (четири месеца от началото на процедурата) и налагане на санкции в случай, че страна-член не ги приведе в действие десет месеца след стартиране на процедурата за преодоляване на прекомерен дефицит (Excessive Deficit Procedure)

Бюджетният надзор следва да осигури адекватни мерки, които да благоприятстват постигането на средносрочните цели. Към този момент, ПСР трябва да потвърди ангажимента си за провеждане на симетрична фискална политика по време на цикъла с цел превенция и подготовка за застаряването на населението, осигуряване на гъвкавост при справяне с икономическите спадове и осигуряване на адекватен комплекс от мерки. Обновения и споделен ангажимент на тези цели би трябвало да увеличи отговорността на страните-членки.

Процедурата за “ранни предупреждения” ще доведе до навременно сигнализиране, възможност да се предприемат адекватни действия за коригиране на неблагоприятни бюджетни развития, включително и при добри времена, когато дефицитите не са задължително близко до 3%.

1.3 Координиране на бюджетните политики

Поставяйки европейския надзор по фискална политика в по-широка перспектива означава, че дисциплиниращият аспект следва да бъде отчетен на европейско ниво наред с останалите елементи. Икономическата и бюджетна политики е необходимо да поставят правилните приоритети към икономически реформи, иновации, конкурентност и засилване на частните инвестиции и потребление. Това ще допринесе за напредък към постигане на икономическите цели, заложен в Лисабонската стратегия.

Засилването на връзката между Общите насоки на икономическата политика (Broad Economic Policy Guidelines), ПСР и националните бюджетни процеси би подобрило ефективността на координацията на икономическите политики. Едно опростено и по-ефективно участие на европейския надзор в провеждането на отделните национални политики би могло да се постигне чрез преглед на времевия график на предпазната част на ПСР – съотнесим към представянето и оценката на програмите за стабилност и конвергенция, и привеждането му в съответствие с националния бюджетен процес.

Ролята на програмите за стабилност и конвергенция би могла да се засили. На първо място, програмите могат да съдържат средносрочна бюджетна стратегия в началото на изборния мандат за ново правителство. Актуализираните варианти на тази програма биха могли да се превърнат в предварително упражнение по-рано през годината. Това би позволило Общите насоки на икономическата политика и дискусиите по програмите да се вземат предвид по време на подготовката на държавните бюджети от правителствата. Оценката на осъществяването на насоките по-рано през следващата година би приключило годишния цикъл и ще се превърне в основа на следващия цикъл.

Налице са няколко предимства, произтичащи от подобна промяна на календара за икономическа политика. На първо място, преориентирането на програмите за стабилност и конвергенция към стратегическо планиране и встрани от описанието на годишния закон за бюджета би засилил акцента от функционирането на средносрочното управление. На второ място, един подходящ цикъл на европейската икономическа политика чрез засилване на взаимодействието между европейските и национални нива преди подготовката на проекто-бюджета за следващата година, е възможно да засили координацията между страните-членки. На трето място, тази промяна би могла да предостави възможност за по-добро включване на националните парламенти в една по-ранна фаза на многогодишното бюджетно планиране, което ще увеличи легитимността на европейската фискална рамка.

В идните месеци, Европейската комисия съвместно със страните-членки ще продължи работата по доразвиване на изложените идеи и въвеждането им в практиката. Комисията ще представи предложенията за законодателните промени за осъществяване на идеите за засилване на икономическото управление. Това ще допринесе за поддържането на стабилни публични финанси и засилване на потенциала на ЕС за икономически растеж.

2. Средносрочната фискална стратегия на България

Средносрочната фискална стратегия на правителството е насочена към създаване на условия за устойчив икономически растеж и повишаване на жизнения стандарт на населението при запазване на стабилната макроикономическа среда. В тригодишната бюджетна прогноза, приета от МС през месец август са посочени основните политики, насочени към осигуряване на стабилност на публичните финанси. Последното се постига като освен провеждането на реформите, свързани с оптимизиране на структурите и повишаване ефективността на използване на одобрените средства, със средносрочната фискална рамка се заложи тенденция на сигурност, реалност и предсказуемост на нейните основни параметри.

Пред провеждането на по-гъвкава фискална политика в средносрочен план съществуват редица обективни ограничители, по-важните от които са:

- Разрастване на държавните структури;
- Законодателно приетите мерки, налагащи увеличаване на числеността във всички сфери или нормативно насочване на определени бюджетни ресурси за тях. Финансовото осигуряване на всички приети нормативни актове силно ограничава възможностите за провеждане на гъвкава разходна политика и би довело до значително надвишаване на целево заложеното ниво на бюджетен дефицит, което е въпрос на правителствено решение;
- Поемането на нови ангажименти по заемни споразумения. Това означава заангажиране на значителен ресурс за инвестиции и текуща издръжка съгласно схемите за усвояване на заемите, както и за съответното кофинансиране;
- Незадоволителното състояние на инфраструктурата в страната изисква действително високи инвестиции за реконструкция и модернизирание;
- Реформата и автономността на съдебната власт, превръщаща съдебната власт в абсолютно доминиращ финансов приоритет;
- Членството в НАТО и модернизация и превъоръжаване на българската армия в съответствие със стандартите на НАТО;
- Фискалната децентрализация;
- Високата безработица и бедността.

Заложените във фискалната рамка параметри при отчитане на горните ограничители са сериозна предпоставка за постигане на правителствените цели и са съвместими с показателите в националната макрорамка и нормативите за поддържане на фискална устойчивост. При разработването ѝ са взети в предвид началната фискална позиция, състоянието на провежданата структурна реформа, наличния административен капацитет, желаното равнище на държавния сектор в икономиката и други фактори. Добре конструираната фискална рамка повишава прозрачността и доверието на обществото към провежданата от правителството макроикономическа политика и улеснява подготовката на страната ни за членство в Европейския съюз.

Основните параметри на средносрочната фискална рамка на България включват нивото на бюджетния дефицит, размерът и структурата на приходите и разходите, заложените в държавния бюджет резерви за осигуряване срещу непредвидени обстоятелства и др. Подходящото целеполагане и взаимната обвързаност на тези параметри, съобразени с равнището на определени макроикономически показатели са надежден гарант за запазване на фискалната устойчивост на страната.

В средносрочната фискална стратегия на правителството прогнозните фискални параметри са съобразени с основните макроикономически показатели с оглед гарантиране на **фискалната устойчивост** на страната. Последната се дефинира като способността на държавата да обслужва дълга си при поддържането на макроикономическа стабилност. Анализът на устойчивостта дава отговор на въпроса какво ниво на първичен излишък (общо приходи минус нелихвени разходи) е необходимо да се генерира, за да може правителството да

обслужва дълга си при определен темп на икономически растеж, ниво на инфлация и лихвени проценти. Изчисленията за фискалната устойчивост се базират основно върху намаляващото ниво на дълга, съответстващо на целите на правителството да изпълни критериите на договора от Маастрихт. Изследванията показват, че фискалната позиция на България е устойчива в случай, че първичният излишък е в интервала 1,4-2,5% от БВП. Стабилността на фискалната позиция е особено чувствителна към промените в ръста на БВП и лихвения процент.

Долната графика показва, че критерият за устойчивост е изпълнен при изготвянето на средносрочната фискална рамка - за периода 2005-2007 г. първичният излишък се планира в горните граници, а държавният и държавногарантирания дълг спада под 60% от БВП.

Графика №2. Дефицит и първичен баланс по консолидирания бюджет 2001-2007 г. (в % от БВП)

Анализът на фискалната устойчивост на публичните финанси налага извода бюджетът за 2005 г. да бъде с минимален дефицит от 0,5% от БВП, а за 2006 г. да бъде балансиран. При това анализът на изпълнението на бюджета през последните години показва, че реално е възможно бюджетната сфера да генерира дори минимални излишъци*

Бюджетен дефицит

Нивото на бюджетния дефицит се задава целево и представлява основен елемент от икономическата политика в условията на паричен съвет. При целеполагането му влияние оказват множество фактори, по-важните от които са: състояние на текущата сметка на платежния баланс; напредъка в структурната реформа; възможностите на страната за финансиране и др. Икономическата теория препоръчва избягването на двойните високи дефицити (twin deficits) - по текущата сметка и консолидираната фискална програма. Тезата е, че за да се запази външната платежна способност на икономиката при негативни салда по текущата сметка е необходимо чрез рестрикции върху разходите да се ограничава вътрешното потребление. Връзката, която се прави е от гледна точка на макроикономически потоци. Негативното салдо на текущата сметка възлиза на 8,5% от БВП през 2003 г. и се очаква да достигне 8,8% и 8,3% през 2004 и 2005 г. Това определя в най-голяма степен целево заложения баланс по консолидираната програма (0,5% за 2005 г.). Ниският размер на бюджетния дефицит е в съответствие и със стремежа за оттеглянето на държавата от икономиката и облекчаване на дълговото бремене за бъдещите поколения.

*В 2007 г. не са включени средствата по структурните и кохезионния фонд на ЕС (виж оценка на ефекта на стр. 29)

Данъчна политика

Политиката на правителството е насочена към понижаване на данъчните ставки с оглед стимулиране на инвестиционната активност и икономическия растеж. През 2004 г. се намалява ставката на корпоративния данък от 23,5% на 19,5%, като се предвижда размерът му да бъде 15% през 2005 г. Скалата за облагане в Закона за облагане доходите на физическите лица се променя в съответствие с инфлацията и реалното нарастване на доходите. От 2005 г. предстои да бъдат въведени елементи на семейното подоходно облагане на базата на годишен данъчен кредит за всяко дете от семейството. Правителството осъзнава необходимостта да се намали още данъчното бреме, но при влошеното външно търсене вследствие на неблагоприятните тенденции в развитието на водещите икономики и размера на държавния дълг, разумният подход изисква отлагане допълнителното намаляване на данъците, докато се реструктурират разходите и фискалната политика се постави на по-устойчива основа. Фискалната стратегия е насочена и към приспособяване на намаляващите приходи от приватизация в процеса на приключване на приватизационната програма. Въвеждат се мерки за повишаване събираемостта на държавните вземания.

През 2006 г. ще започне да функционира ефективно Национална агенция по приходите. Агенцията, която ще интегрира събирането на данъци и социално-осигурителни вноски, ще повиши събираемостта на вземанията и ще подобри обслужването на данъкоплатците при редуциране на данъчните измами и намаляване разходите за издръжка на администрацията.

Разходи

Приоритетите и процесите, свързани с разходите, са изключително важни за постигането на стабилност в България, за наличието на растеж и намаляване на нивото на бедността в средносрочен план. Тенденцията е да се подобри “качеството” на разходите чрез намаляване на субсидиите и целевите социални разходи и по този начин да се създаде възможност за приоритетни разходи за инвестиции, дейности и издръжка. На този етап в бюджетните разходи на България преобладават разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи, които възлизат на 13,5% от БВП. Това се дължи на комбинацията от демографски тенденции (застаряващо население), икономическо развитие и необходимостта да бъде намалена бедността сред голяма част от населението. Важен приоритет за периода 2005-2007 г. са разходите, свързани с присъединяването към европейските структури, включително тези за усвояване на средствата по пред-присъединителните фондове.

При изпълнението на фискалните си цели, правителството разчита на рационализиране на разходите и повишаване на тяхната ефективност. Това съответства на общата цел за усъвършенстване дейността на публичния сектор и икономиката като цяло. Рационализирането на разходите в рамките на една последователна фискална политика съответства на обявеното от правителството намерение да остави на частния сектор да заема водеща роля при увеличаването на инвестициите, производството и заетостта, а държавата да се насочи към ефективно предоставяне на обществени услуги.

Фискални ограничители и резерв

Основно изискване към средносрочната фискална стратегия е създаването на устойчивост в публичния сектор чрез инструментите за фискално въздействие. С оглед допълнително гарантиране на стабилна фискална позиция, във фискалната стратегия се залагат буфери, които да се активират при възникване на неблагоприятни тенденции в икономиката. Такива са:

- Заложеният резерв за непредвидени и неотложни разходи – в консолидираната фискална програма за 2005 г. е заложен резерв, който възлиза на 419,6 млн.лв. Той ще бъде разпределен при необходимост за непредвидени и неотложни разходи, свързани със социалното и здравно осигуряване, структурната реформа, неблагоприятното изпълнение на бюджета през годината и за стихийни бедствия и аварии.

- Чрез годишния закон за държавния бюджет за 2005 г. на държавните органи ще се отпускат 93 на сто от одобрените им по закон суми, като останалите 7% се отпускат само ако не се превиши утвърдения бюджетен дефицит. За общините този процент е 90 на сто от бюджетните трансфери, с изключение на данъците, свързани с делегираните от държавата дейности. Ограничителният размер на субсидиите през 2005 и 2006 г. ще се решава с годишния закон, като практиката показва, че оптималното му съотношение е около 95 на сто от одобрените по закон суми да се отпускат през първите три тримесечия;

- Сумите, натрупани по фискалния резерв, които в случай на нужда биха осигурили безпроблемно плащанията по външния дълг.

По отношение на фискалната стратегия следва да се има предвид започващото през 2007 г. усвояване на средствата по фондовете на ЕС - очаква се България да получи около 4% от БВП за 2007 г. Финансовата схема на усвояване на част от тези средства налага бюджетът да финансира и кофинансира реализацията на одобрените от ЕС проекти, като част от извършените разходи ще се възстановят през 2008 г. Това предполага заделяне на бюджетен ресурс през 2007 г. само по тази схема от около 3% от БВП. Ограниченията пред бюджетната политика, структурата на приходите и разходите определят липсата на много възможности за гъвкавост и показват, че не е възможно усвояването на тези средства да стане за сметка на отказване на други бюджетни разходи, т.е. при равни други условия то ще наложи дефицит от 2,0-2,5% от БВП. Допускането на такива високи нива дефицит обаче създава рискове и заплашва макроикономическата стабилност на страната. В този смисъл следва да се направи преструктуриране на националните разходи и постигане на 0,5-1% излишък по националния бюджет с оглед поемане на допълнителния дефицит от 2,5-3,0% от БВП или консолидиран бюджетен баланс от не повече от 2,0% от БВП. Това се налага, тъй като на този етап в прогнозата за 2007 г. не са включени финансовите взаимоотношения (потоци) от/за ЕС, които ще променят структурата на бюджета както по икономически елементи, така и по сектори.

В заключение бихме могли да кажем, че фискалната политика ще бъде стегната и гъвкава за периода 2005-2007 г., за да се справи с възможните външни шокове и отклонения от програмата, да постигне набелязаното подобрение на външната текуща сметка, както и да поеме фискалния ефект от членството в ЕС през 2007 г.

ГЛАВА 2: Приходи и данъчна политика

Общо бюджетните постъпления за 2005 г. се прогнозира да бъдат в размер на 16 173.2 млн.лв. или 39.1% като относителен дял от БВП.

При оценката на приходите е взета предвид актуализацията на показателите в прогнозната макрорамка, в т.ч. обемът на БВП и курсът на долара, постъпленията през 2004 г., повлияни от различни фактори – промени в обемите и структурата на вноса, вътрешното потребление, приватизацията, законодателните промени и други.

Таблица №4. Приходи по консолидирания държавен бюджет за периода 2002-2005 г.

Млн. лв.	2002		2003		2004		2005	
	отчет	%БВП	отчет	%БВП	програма	%БВП	програма	%БВП
ОБЩО ПРИХОДИ	12 523.3	38.7	14 069.7	40.9	14 361.7	37.8	16 173.2	39.1
Данъчни приходи	9 596.8	29.7	11 114.1	32.3	11 532.8	30.4	13 195.9	31.9
<i>Преки данъци</i>	<i>5 103.8</i>	<i>15.8</i>	<i>5 879.1</i>	<i>17.1</i>	<i>5 901.5</i>	<i>15.5</i>	<i>6 432.4</i>	<i>15.6</i>
Корпоративни данъци	975.8	3.0	1 085.2	3.2	937.0	2.5	1 001.6	2.4
- от нефин. предприятия	871.3	2.7	952.3	2.8	814.6	2.1	875.9	2.1
- финансов сектор	104.5	0.3	132.9	0.4	122.3	0.3	125.7	0.3
Данък върху доходите на физическите лица	1 052.4	3.3	1 140.3	3.3	1 108.8	2.9	1 216.6	2.9
Приходи на осигурител. фондове	3 075.7	9.5	3 653.6	10.6	3 855.7	10.2	4 214.2	10.2
- НОИ и УПФ	2 459.9	7.6	2 925.8	8.5	3 099.3	8.2	3 364.2	8.1
- НЗОК	615.8	1.9	727.8	2.1	756.4	2.0	850.0	2.1
<i>Косвени данъци</i>	<i>4 190.3</i>	<i>13.0</i>	<i>4 875.9</i>	<i>14.2</i>	<i>5 287.7</i>	<i>13.9</i>	<i>6 421.8</i>	<i>15.5</i>
ДДС	2 688.0	8.3	3 100.8	9.0	3 336.4	8.8	4 235.0	10.2
Акцизи	1 313.9	4.1	1 543.9	4.5	1 747.0	4.6	1 946.8	4.7
Мита и митнически такси	188.4	0.6	231.3	0.7	204.3	0.5	2 40.1	0.6
<i>Други данъци</i>	<i>302.7</i>	<i>0.9</i>	<i>359.1</i>	<i>1.0</i>	<i>343.6</i>	<i>0.9</i>	<i>3 41.6</i>	<i>0.8</i>
Неданъчни приходи	2 624.8	8.1	2 644.3	7.7	2 363.5	6.2	2 457.2	5.9
Трансфери от БНБ	172.8	0.5	132.6	0.4	156.0	0.4	146.7	0.4
Други	2 452.0	7.6	2 511.7	7.3	2 207.5	5.8	2 310.5	5.6
Помощи	301.8	0.9	311.3	0.9	465.3	1.2	520.1	1.3

Съгласно стратегията за данъчна политика през 2005 г. основната цел е постигането на устойчив икономически растеж и стабилност. Икономическият растеж в България се нуждае от достигане на по-висока норма на инвестиране, а намаляването на данъчната тежест благоприятства подобно развитие. Сравнителният анализ показва, че данъчните ставки по корпоративния данък са едни от най-ниските сред останалите страни в региона. Запазването и възползването от това предимство, съчетано с опростяването на административните процедури за данъкоплатците ще направи българската икономика по-привлекателна за чуждестранни инвестиции.

Приоритетите на провежданата от правителството данъчна политика са:

- Общо намаляване на данъчната тежест в рамките на балансиран бюджет;
- Поддържане на стабилността на данъчната система;
- Развитие на законодателството в съответствие с изискванията на директивите на Европейския съюз;
- Точно определяне на правата и задълженията на данъкоплатците и данъчната администрация, с цел повишаване административния капацитет на администрацията;
- Отраслова неутралност и равнопоставеност на данъчните субекти.

1. Корпоративни данъци

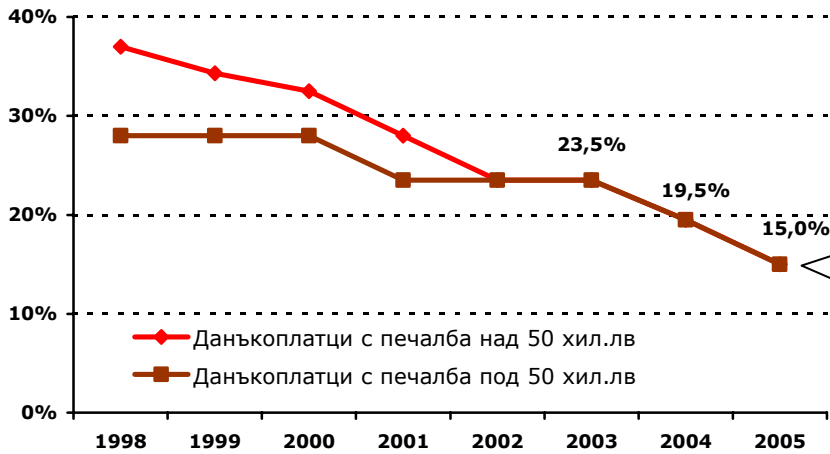
Законодателни промени

Във връзка с утвърдената политика на правителството за намаляване на преките данъци е предложено намаляване на размера на корпоративния данък от 19,5% на 15%, което ще остави на разположение на бизнеса средства в размер на около 160 млн.лв.

Във връзка с намаляване на корпоративния данък, е предложено и намаление на данъчните размери за дейности със специфично данъчно облагане:

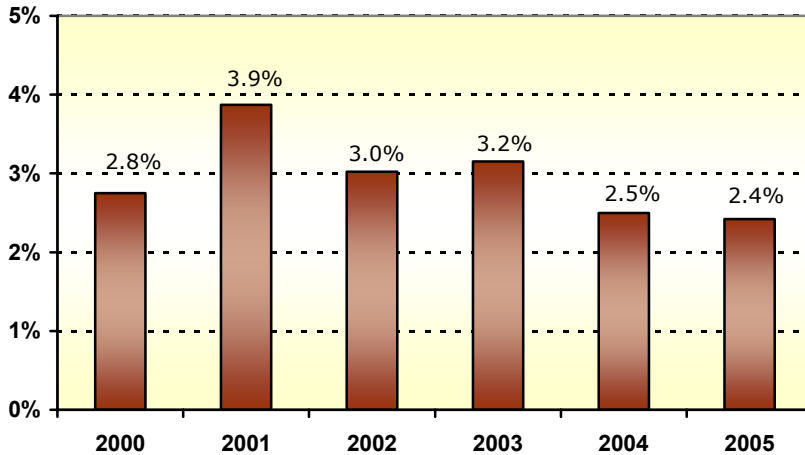
- ⇒ За подобряване на инвестиционния климат е предложена завишена данъчна амортизационна норма за машини, производствено оборудване и апаратура за нови активи като максимално допустимата амортизационна норма става 50% за активи вложени в “първоначална инвестиция”. Увеличената амортизационна норма ще доведе до намаляване на данъчното бреме;
- ⇒ Предложено е и специфична схема на облагане на лицата, осъществяващи морско търговско корабоплаване. Същите ще могат да избират вместо с корпоративен данък да се облагат с т.нар. тонажен данък, определен на база дните в експлоатация в зависимост от нетен тонаж на кораби;
- ⇒ Предложено е застрахователните дружества да се облагат с корпоративен данък. Едновременно с това се въвежда и специфичен данък върху застрахователните премии в размер 3% за общо застраховане като животозастраховането не подлежи на облагане с този специфичен данък.

Графика №3. Данъчна ставка по корпоративния данък 1998 - 2005 г.

По-ниската данъчна ставка на корпоративния данък (15%) ще подобри инвестиционния климат в страната от една страна и ще доведе до увеличаването на печалбите и доходите на фирмите от друга

Графика №4. Относителен дял на корпоративните данъци в БВП за периода 2000 - 2005 г.

Приходите от корпоративни данъци (вкл. данък върху дивидента и доходите и данък върху застрахователните премии) през 2005 г. се оценяват в размер на 1001,6 млн.лв. (2,4% от БВП)

Нефинансови предприятия

Корпоративният данък от нефинансови предприятия (вкл. организации с нестопанска цел) за 2005 г. се оценява в размер на 875.9 млн.лв., като сумата включва и прогнозният размер на постъпленията от данъка върху дивидента и доходите 60.7 млн.лв.

Финансови институции

Корпоративният данък от финансовите институции се оценява на 125.7 млн.лв., като сумата включва и прогнозният размер на постъпленията от данъка върху застрахователните премии, който се очаква да бъде около 25.5 млн.лв.

2. Данъци върху доходите на физическите лица

Таблицата по-долу представя данните за предвижданата динамика на средната работна заплата, номиналния и реалния доход след облагане, като и при трите показателя се отчита ръст за 2005 г. в сравнение с 2004 г.

Таблица №5. *Доходи на населението*

ПОКАЗАТЕЛИ	2004 Прогноза	2005 Програма	2005 Ръст
Номинален доход за потребление	237,04 лв.	263,12 лв.	11.0%
Реален доход за потребление (база 2004)	237,04 лв.	253,66 лв.	7.0%

Ръстът при номиналните и реалните доходи за потребление е в резултат на очаквания ръст на работната заплата през 2005 г. и промените в скалата за облагане.

Таблица №6. *Месечна данъчна скала за 2005 г.*

Месечна данъчна основа	Дължим данък по ЗОДФЛ
до 130 лв.	необлагаеми
от 130 до 150 лв.	0 лв. + 10 % за горницата над 130 лв.
от 150 до 250 лв.	2 лв. + 20 % за горницата над 150 лв.
от 250 до 600 лв.	22 лв. + 22 % за горницата над 250 лв.
над 600 лв.	99 лв. + 24 % за горницата над 600 лв.

Законодателни промени

Приети са изменения в скалата за облагане на доходите на физическите лица, като необлагаемият месечен доход от 120 лева се увеличава на 130 лева. Наред с това се намаляват данъчните ставки както следва:

- ⇒ за най-ниските доходи – от 12 на сто на 10 на сто;
- ⇒ за средните доходи – от 22 и 26 на сто на 20 и 22 на сто;
- ⇒ за високите доходи – от 29 на сто на 24 на сто.

Ефектите от така направената промяна в скалата за облагане на доходите ще се изразят в намаление на данъчната тежест върху средната работна заплата с 1%. Ръстът на средната работна заплата през 2005 г. и намалението на данъчните ставки ще увеличат номиналния доход с 11% и реалния разполагаем доход със 7%. Бюджетната загуба от предложените нови скали е около 150 млн.лв.

Наред с общото намаляване на данъчната тежест е прието и въвеждането на семейно подоходно облагане като нов вид данъчно облекчение – финансов инструмент за провеждане на по-ефективна социална политика.

Промените предвиждат намаляване на годишната данъчна основа на единия родител с 360 лв. за едно дете, със 780 лв. за две деца и с 1 140 лв. за три и повече деца. Данъчното облекчение ще се ползва без оглед на това дали се получават семейни помощи за деца и независимо дали родителите са встъпили в брак или живеят заедно на семейни начала. Кръгът от лица, които ще ползват облекчението е максимално разширен. Освен от родителите, облекчението може да се ползва и от лица, които реално полагат грижи за отглеждане на детето - приемни родители, настойници, попечители, близки или роднини, при които е настанено детето по смисъла на Закона за закрила на детето. Тъй се предвижда облекчението да се ползва от единия родител, всяко семейство може да прецени само, кой от двамата родители да намалява данъчната си основа като се съобразява с размера на съответния облагаем доход. Това право на избор ще даде възможност при нисък доход или при липса на доход при единия родител облекчението да се ползва в пълен размер от другия – със среден или по-висок доход.

Данъчното облекчение се ползва независимо от вида на дохода, тъй като се приспада от годишната данъчна основа, която от своя страна се формира от всички видове доходи на лицата за съответната данъчна година.

Бюджетния ефект от въвеждането на семейно подоходно облагане е загуба за бюджета в размер на 116 млн. лв. за 2006 г.

От данъците по ЗОДФЛ през 2005 г. се предвижда да постъпят 1 216.6 млн. лв. Определящите за тази прогноза фактори са размерът на средната работна заплата, броят на заетите и очакваните приходи от патентен данък.

3. Приходи от социалноосигурителните вноски

Предвидените приходи за 2005 г. от осигурителни вноски са 4 214.2 млн.лв., включващи приходи от здравноосигурителни вноски 850 млн.лв. и 3 364.2 млн.лв. вноски от обществено осигуряване. Очакваният ръст от осигурителни вноски спрямо програмата за 2004 г. е 9.3%.

Планираните приходи от **здравноосигурителни вноски** са разчетени при пълно обхващане на населението на страната. Бюджетът на НЗОК за 2005 г. предвижда запазване размера на здравноосигурителната вноска от 6%. Основен източник при данъчните приходи от здравноосигурителните вноски са вноските от работодатели за работници и служители.

Предвидените приходи от **социалноосигурителните вноски** са в резултат от:

- Увеличение на средния осигурителен доход;
- Запазване на общия размер на осигурителните вноски от 2004 г. с отразяване на промяната в съотношението работодател - осигурено лице в съотношение от 75/25, на 70/30 за 2005 г.;
- Повишаване на минималният осигурителен доход от 200 лв. на 220 лв. за 2005 г.;
- Повишаване на максималният осигурителен доход от 1200 лв. на 1300 лв. за 2005 г.;

- Задържане на вноската от 3% и през 2005 г. за допълнително задължително пенсионно осигуряване на лицата, родени след 31.12.1959 г.;
- Намаляване на осигурителната вноска за фонд “Безработица” от 4% за 2004 г. на 3.5% за 2005 г. поради въвеждането на 0.5 % вноска за фонда за гарантиране на вземанията на работниците;
- Увеличаване броя на осигурените лица с около 60 хиляди души за 2005г.

Графика №5. Структура на преките данъци

От графиката ясно се вижда, че най-голям дял (65,5%) от приходите от преките данъци за 2005г. имат вноските от осигурителните фондове

4. Данък върху добавената стойност

Таблица №7. Приходи от ДДС за 2005 г.

млн.лв.	Програма 2005 г.
ДДС от внос	3 797.8
ДДС от сделки в страната	400.0
ДДС от министерства и ведомства	37.2
Общо заложен ДДС	4 235.0

Законодателни промени

Предложено е намаляване на срока за възстановяване на данъка от 45 на 30 дни за фирми-износители. Това ще даде възможност на фирмите по-рано да разполагат с дължимия им от бюджета паричен ресурс, като по този начин ще се намалят алтернативните разходи и ще ограничи задържането на фирмени средства.

Предвиждани приходи

Основни фактори, които влияят върху формирането на прогнозите за данъка върху добавената стойност, са brutният вътрешен продукт и неговата структура по елементи на потребление, валутният курс и инфлацията.

Най-съществено влияние върху прогнозите за ДДС от внос за 2005 г. оказва курсът на долара и обема на вноса. Изчисленията показват, че при заложен в макрорамката курс на долара

1,66 лв. и ръст на вноса 10,7% в сравнение с 2004 г. очакваният размер на постъпления от ДДС от внос за 2005 г. е 3 797,8 млн.лв.

ДДС от сделки в страната - приходите по този параграф са силно зависими от сумите на ефективно внесения данък и възстановения данъчен кредит. Поради факта, че от този параграф се извършва възстановяването на износители и други данъкоплатци, то нетните касови постъпления (след възстановяването) се очаква да достигнат 385,5 млн.лв. Ръстът спрямо 2004 г. е 10%, като се отчита не само ръстът на крайното потребление (7,7%), но и инфлацията от 3,6%

Други фактори, които очакваме да съдействат за приходи от ДДС, са увеличените акцизи на спиртните напитки и пивото, както и по-ефективния контрол в търговската дейност. От новите акцизи на пивото ефектът в приходите от ДДС е 5 млн.лв., от спиртните напитки –10 млн.лв., или общо 15 млн.лв. Общо приходи от ДДС от сделки в страната се предвиждат 400,0 млн.лв.

Посочените прогнози за ДДС от сделки в страната и от внос могат да бъдат постигнати при ефективна събираемост 91,6%. Реализираната ефективност за 2004 г. е 89%.

5. Акцизи

Законодателни промени

Промените в Закона за акцизите са ориентирани към хармонизация на българското законодателство с това в Европейския съюз. Действащите към момента в страната акцизни ставки все още са по-ниски от минималните за Общността. Република България е поела ангажимент да ги достигне, както следва:

1. за спиртните напитки и минералните горива - до датата на присъединяване;
2. за цигарите – до 01.01.2010 г.

През 2005 г. се предвижда увеличение на акциза за спиртни напитки от 0,05 лв. на 0,075 лв. за алкохолен градус и увеличение на акциза на пивото от 1,05 на 1,5 лв. за хектолитър градус плато, което е в съответствие с поетите ангажименти на Република България.

Променя се структурата на акциза за цигарите с филтър, като специфичният акциз се увеличава от 0.004 лв. на 0.0125 лв. за къс, а пропорционалният акциз се намалява от 43.5% на 31.8% от продажната цена. Това ще направи бъдещите постъпления от акцизи върху цигарите по-лесно предвидими и нечувствителни към определянето на цените на производителите, ще насърчи и производството на висококачествени марки цигари и ще защити отрасъла от незаконни дъмпингови действия.

Намаляват се акцизите на:

- кафе печено от 1,3 лв. на 1,0 лв. за 1 кг.;
- кафе сурово (непечено) от 1,0 лв. на 0.7 лв. за 1 кг.;
- екстракти от кафе от 3,5 лв. на 1,5 лв. за 1 кг.;
- прахообразни смеси със съдържание на екстракт от кафе над 10% от 1,3 лв. на 1,0 лв. за 1 кг.

Премахва се акциза за чай.

Забранява се продажбата на спиртни напитки в пластмасови опаковки (бутилки). Разпоредбата не се прилага за продажба на спиртни напитки в опаковки (бутилки) до 0,5 литра.

Предвиждани приходи

При определянето на приходите от акцизи от сделките в страната са взети предвид очакваните обеми на потребление на основните акцизни стоки – горива и тютюневи изделия, законодателните промени и др. От особено значение за постъпленията от акцизи е бизнес-политиката на основните данъкоплатци – “Лукойл Нефтохим”-Бургас АД и “Булгартабак – Холдинг” АД.

Увеличаването на размера на акциза за пивото и спиртните напитки ще доведе до положителен ефект за бюджета, оценяван на 42,5 млн.лв.

Промяната на структурата на акциза за цигарите с филтър води до положителен ефект за бюджета от 23 млн.лв. Прогнозата на приходите от акцизи от страната е 1 477,4 млн.лв.

Динамиката на вноса е основен фактор за прогнозираните акцизи от внос. През 2004 г. се наблюдава ръст на вноса на акцизи за всички групи стоки, като се очаква тенденцията да се запази и през 2005 г. Другият фактор е размерът на възстановеният акциз от внос. Отчитайки влиянието на тези фактори, се предвиждат нетните постъпления на акцизи от внос да достигнат 318.0 млн.лв.

Отчисленията за фонд “Тютюн” през 2005 г. са предвидени в размер на 151,4 млн.лв.

Общият размер на приходите от акцизи по консолидираната бюджетна програма за 2005 г. е 1 946,8 млн. лв.

6. Мита

Най-висок дял в приходите от мита от вноса на **селскостопански стоки** имат страните от ЕС, а при вноса на промишлени стоки – страните-членки на Световната търговска организация или страни, с които Република България е сключила споразумения, съдържащи клауза за тарифно третиране “най-облагодетелствана нация”. Във връзка с разширяването на ЕС и допълнителната либерализация на търговията с преработени селскостопански стоки от 1-ви май 2004 г. тарифните ставки поетапно ще бъдат намалявани в периода 2004-2006 г., като от 1-ви януари 2007 г. ще бъдат нулеви. При митата, събрани от вноса за потребление на **промишлени стоки** се отчита постепенно намаляване на средно-претеглената ставка за периода 1999-2003 г., като от 3,4% през 1999 г. тя достига до 1% през 2003 г. Това намаление е следствие на създаването на зоните за свободна търговия между България и страните от ЕС, ЕАСТ, ЦЕФТА, Турция, Македония, Хърватска, балтийските страни (Литва, Латвия, Естония) и др.

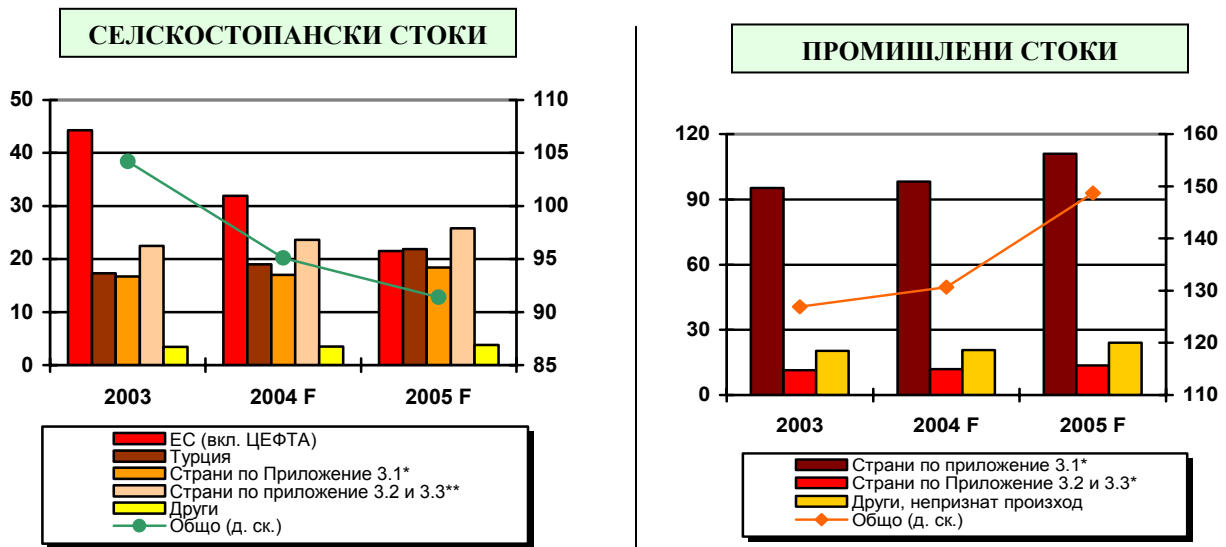
Прогноза за приходите от мита през 2005 г.

На основата на анализ на приходите от мита за периода от 1999 – 2003 г. (по видове стоки и групи страни съгласно митническата тарифа на Република България), както и на анализа на среднопретеглените митнически тарифни ставки и средногодишните темпове на изменение на стойностния обем на вноса се залага следната прогноза за приходите от мита през 2005 г.:

Приходи от мита от селскостопански стоки	91,4 млн. лв.
Приходи от мита от промишлени стоки	148,7 млн. лв.
Общо приходи от мита за 2005 г.	240,1 млн. лв.

При прогноза за БВП за 2005 г. от 41 343 млн.лв., прогнозираният обем на митата за 2005 г. представлява 0,6% от БВП.

Графика №7. Приходи от мита от селскостопански и промишлени стоки по групи страни през 2003г., очаквани приходи през 2004 г. и прогноза за 2005 г. (млн. лв.)

* страните, членки на Световната търговска организация или страни, с които Република България е сключила споразумения, съдържащи клауза за тарифно третиране "най-облагодетелствана нация" (посочени в Приложение 3.1 на МТ на Р България за 2003 г.);

** развиващите се и слабо развити страни (посочени в Приложения 3.2 и 3.3 на МТ на Р България за 2003 г.)

7. Други данъци

7.1 По Закона за корпоративното подоходно облагане

В съответствие с намаляването на корпоративния данък на 15% е предложено и намаляване на данъчните ставки, с които се облагат някои разходи, извършвани от фирмите, а именно:

- данък върху социалните разходи;
- данък върху представителните разходи;
- данък върху даренията и спонсорството;
- данък върху разходите за поддръжка, ремонт и експлоатация на леки автомобили за административни цели.

Намалението е от 20% на 17%, като ефективната данъчна ставка върху тези разходи е 14,45%, т.е. по-ниска от номиналната (17%), тъй като платеният данък е признат за данъчни цели разход.

Съвкупната загуба за бюджета от посочените промени е в размер на 20,6 млн.лв. Прогнозираните приходи от тези данъци за 2005 г. са в размер на 158.5 млн.лв.

7.2 По Закона за местните данъци и такси

Предложена е отмяна на данъка върху наследството. Бюджетните приходи от този данък са около 300 хил.лв. годишно, като разходите по администрирането му значително надхвърлят приходите, което прави наличието на този данък икономически необосновано.

От началото на 2005 г. предстои въвеждането на пътна такса (винетна система) за ползване на пътната инфраструктура от всички пътни превозни средства, която цели да събира приходи на база прякото използване на републиканската пътна мрежа и ще замести пътния данък, който през 2005 г. отпада окончателно. Прогнозира се приходите от пътната такса да са около три пъти по-високи, отколкото приходите, получавани до сега от пътния данък.

Общо от имуществените данъци през 2005 г. се прогнозира да постъпят 177.4 млн.лв.

8. Неданъчни приходи

Таблица №8. Неданъчни приходи в консолидирания държавен бюджет

млн. лв.	2003		2004		2005	
	отчет	%БВП	програма	%БВП	програма	%БВП
Неданъчни приходи	2 210.6	6.3	2 363.5	6.2	2 451.0	5.9
Трансфери от БНБ	150.0	0.4	156.0	0.4	146.7	0.4
Други	2 060.6	5.8	2 207.5	5.8	2 310.5	5.6
Приходи и доходи от собственост	1 119.5	3.2	1 034.4	2.7	1004.1	2.4
Такси	611.0	1.7	725.4	1.9	830.4	2.0
Глоби, наказат. лихви	219.1	0.6	269.6	0.7	275.3	0.7
Концесии	24.6	0.1	28.7	0.1	29.4	0.1
От продажба на държ./общ. имущество	58.7	0.2	111.1	0.3	121.6	0.3
Други	27.7	0.1	38.2	0.1	49.7	0.1

Предвидените средства от неданъчни приходи в бюджета за 2005 г. са в размер на 2 457,2 млн.лв. Тази част от приходите включва приходите и доходите от собственост, държавни, общински и съдебни такси, глоби, санкции и наказателни лихви, приходите от концесии, от дивидент за държавата и други.

Факторите, определящи нивото на тези постъпления са следните:

- Постъпленията от дивидент за държавата през 2005 г. се оценяват в размер на 159.4 млн.лв. Взет е предвид фактът, че през 2005 г. голяма част от държавната собственост ще бъде приватизирана, в т.ч. “Булгартабак – Холдинг” АД.
- Вноските от “Булгаргаз” се предвижда през 2005 г. да бъдат 80.0 млн.лв.
- Разчетът за приходите от лихви е 107.6 млн.лв.
- Оценката за очакваните приходи от глоби и санкции е 275.3 млн.лв.
- Важно перо са и приходите от държавни, съдебни и общински такси – 830.4 млн.лв.

9. Помощи

Постъпления от помощи от външни и вътрешни източници заложи за 2005 г. са 520.1 млн. лв.

ГЛАВА 3: Разходни политики и разходи

I. Публичните разходи по икономически елементи

Таблица №9 Разходи по консолидираната фискална програма 2002-2005 г.

млн. лв.	2002		2003		2004		2005	
	отчет	%БВП	отчет	%БВП	програма	%БВП	програма	%БВП
Общо разходи	12 732.5	39.4	14 068.8	40.9	14 645.9	38.6	16 368.8	39.6
Общо нелихвени разходи	12 019.7	37.2	13 344.9	38.8	13 857.7	36.5	15 574.1	37.7
<i>Текущи нелихвени разходи</i>	<i>10 854.1</i>	<i>33.6</i>	<i>12 103.6</i>	<i>35.2</i>	<i>12 303.7</i>	<i>32.4</i>	<i>13 448.6</i>	<i>32.5</i>
Заплати и стипендии	1 378.7	4.3	1 551.6	4.5	1 632.1	4.3	1 780.6	4.3
Осигурителни вноски	478.5	1.5	569.8	1.7	598.8	1.6	618.8	1.5
Издръжка	2 202.2	6.8	2 515.5	7.3	2 299.9	6.1	2 660.2	6.4
Отбрана и сигурност	1 321.7	4.1	1 395.5	4.1	1 527.1	4.0	1 632.2	3.9
Субсидии	772.2	2.4	940.1	2.7	683.2	1.8	739.0	1.8
Соц. осигуряване и грижи	4 700.7	14.5	5 131.1	14.9	5 562.8	14.6	6 017.8	14.6
- Пенсии	2 944.2	9.1	3 161.1	9.2	3 375.9	8.9	3 668.1	8.9
- Помощи и обезщетения	1 006.7	3.1	1 003.7	2.9	1 167.2	3.1	1 225.8	3.0
- Здравноосигурителни плащания на НЗОК	564.8	1.7	755.0	2.2	769.7	2.0	863.6	2.1
- Други социално и здр.-осигур. разходи	185.0	0.6	211.3	0.6	249.9	0.7	260.4	0.6
<i>Кредити и временна финансова помощ (нето)</i>							<i>100.0</i>	<i>0.2</i>
<i>Дълготрайни активи</i>	<i>1 119.4</i>	<i>3.5</i>	<i>1 195.0</i>	<i>3.5</i>	<i>1 330.2</i>	<i>3.5</i>	<i>1 597.9</i>	<i>3.9</i>
<i>Резерв за непредвидени и неотложни разходи</i>	<i>46.2</i>	<i>0.1</i>	<i>46.2</i>	<i>0.1</i>	<i>223.7</i>	<i>0.6</i>	<i>419.6</i>	<i>1.0</i>
<i>Лихвени разходи</i>	<i>712.8</i>	<i>2.2</i>	<i>723.9</i>	<i>2.1</i>	<i>788.2</i>	<i>2.1</i>	<i>794.7</i>	<i>1.9</i>

1. Текущи разходи

1.1 Заплати и възнаграждения в публичния сектор

Политиката по доходите, която правителството предлага да се реализира през 2005 г. в бюджетната сфера, има две важни опорни точки:

1. Прилагане на нов, по-ефективен механизъм за определяне размера на средствата за работна заплата. Поетапното въвеждане на програмното бюджетиране е първият етап в тази посока, тъй като е ориентирано директно към крайния резултат, а не към отделните икономически показатели, в т.ч. и заплатите. В този смисъл следва да

отпадне досегашният подход на централизирано определяне на средствата за заплати в отделните бюджетни системи и сектори.

2. Ръстът на заплатите в бюджетната сфера да бъде обвързан с нарастването на производителността на труда в реалния сектор, с оглед осигуряване на силна и конкурентноспособна икономика, висок икономически растеж и стабилна макроикономическа среда.

През 2005 г. се предвижда за заплати и възнаграждения на персонала по трудови и служебни правоотношения да се отделят 1 734.9 млн.лв., в рамките на които да се осигури от средата на годината до 5% нарастване на средната работна заплата и 25 процентно увеличение на минималната работна заплата от 120 на 150 лв. от 1 януари.

1.2 Осигурителни вноски

Разходите за осигурителни вноски, обхващащи пенсионните и здравноосигурителните вноски, са изчислени като процент към разходите за заплати в зависимост от осигурителната тежест. Предвидените средства за тези разходи за 2005 г. са в размер на 618,8 млн.лв.

Запазва се общият размер на осигурителните вноски от 2004 г. с отразяване на промяната в съотношението работодател/осигурено лице от 75:25, на 70:30 през 2005 г., разпределено между работодател и осигурено лице.

От началото на 2005 г. се увеличава максималният осигурителен доход за всички осигурени лица от 1200 на 1300 лв., както и минималният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица от 200 лв. на 220 лв.

Размерът на здравноосигурителната вноска от 6% ще се запази и през 2005 г. В резултат на увеличението на разходите за пенсии през 2005 г. здравноосигурителните вноски за пенсионерите нарастват с 15,4 млн. лв. спрямо Закона за бюджета на ДОО за 2004 г.

1.3 Издръжка

Разходите за издръжка са относително високи и през 2005 г. - 2 660,2 млн.лв., или 16.3 на сто от общо разходите.

В тях се включват разходите за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности, други възнаграждения и плащания за персонала, разходи за текуща издръжка и прираст на държавния резерв. Разходите за текуща издръжка - 2 454,6 млн.лв. обхващат разходите за храна, медикаменти, научно изследователски разходи и книги, горива и енергия, външни услуги, текущ ремонт и други разходи. От тях с най-висок относителен дял са разходите за външни услуги (разходи за консултантски и транспортни услуги, за поддръжка и ремонт на хардуер и софтуер, за ползване на външни услуги и др.) – 825,3 млн.лв., или 33,6 на сто, следвани от разходите за материали, вода, горива и енергия - 494,8 млн.лв., или 20,2 на сто от разходите за текуща издръжка.

Увеличаващите се държавни структури изискват нарастващо финансиране. Задължително е да бъде ограничено използването на средства за нуждите на чисто административния апарат и да се оптимизира материалната издръжка.

В издръжката се съдържат и разходи за **компенсации за безплатните и по намалени цени пътувания по железопътния и автомобилен транспорт в страната**. Ограничените възможности на държавния бюджет все още не дават възможност за пълно осигуряване на средства за превозите с преференции, съобразно действащите тарифи, поради което от 1-ви януари 2004 г. са направени промени в нормативната уредба, насочени към ограничаване на предоставените права с оглед повишаване степента на осигуреност. В бюджета за 2005 г. са предвидени средства за тази цел в размер на 68,5 млн.лв., което осигурява ръст от 17,9 на сто спрямо разчета за 2004 г., възлизащ на 58,1 млн.лв. В резултат на този ръст значително се подобрява степента на осигуреност на социалните групи - ползватели на преференции (ветерани от войните, военноинвалиди, възрастни граждани, учащи се), достигайки до 70 на сто, а безплатният превоз на учениците до 16 годишна възраст, регламентиран с чл. 26 от Закона за народната просвета се осигурява напълно. Подобрява се и организацията, механизмите и контрола по предоставянето на средствата и тяхното ефективно и целево използване, насочено към изпълнение частта от Правителствената програма за “осигуряване на ефективни и адекватни транспортни услуги от обществен интерес”.

По отношение **финансирането на програми за техническа ликвидация и саниране на околната среда в минното дело** намира израз и във финансирането на мероприятията, свързани с реструктурирането и създаване на жизнеспособни дружества в миннодобивния отрасъл – рудодобив и въгледобив, прекратяване на уранодобивната дейност, както и възстановяване на нарушеното екологично равновесие и саниране на околната среда.

Началото на този процес за рудодобива и уранодобива започва през 1992 г. в изпълнение на правителствени решения. За периода 1992 – 2003 г. са предоставени средства за тази цел за уранодобива – 20,767 млн.лв. и за рудодобива съответно 91,224 млн.лв. Мероприятията по реструктуриране на въгледобива започват през 1999 г. като за периода 1999 – 2003 г. са предоставени средства в размер на 90,0 млн.лв. Проведени са ликвидационни и оздравителни мероприятия в 15 въгледобивни дружества, 17 рудодобивни дружества и е прекратена изцяло уранодобивната дейност и преработката на уранова суровина в 10 дружества. Предоставените средства са използвани за мероприятия по техническа ликвидация, техническа и биологическа рекултивация, очистка на руднични води, мониторинг, обезщетения за професионални заболявания и др. Последните две години (2003 и 2004 г.) средствата постепенно намаляват, тъй като мероприятията са на етап на завършване и финансирането от държавата е използвано целево и по предназначение, при което са постигнати добри резултати, ефективност в работата и изпълнение на поставената в програмите за реструктуриране цел.

1.4 Субсидии

Субсидии за реалния сектор и организациите с нестопанска цел

Бюджетът на Република България за 2005 г., разработен в съответствие с насоките на макроикономическата бюджетна прогноза и икономическата политика на правителството, предвижда държавно финансово подпомагане за нефинансовите предприятия от реалния

сектор. През 2005 г. ясно се очертава тенденция за промяна в структурата на субектите, получаващи държавно финансово подпомагане под формата на субсидии. Основен фактор за това е последователната правителствена политика за изпълнение на ангажиментите, договорени с Международния валутен фонд, международните финансови институции и съблюдаване условията на програмните заеми за реструктуриране (PAL) за постепенно ограничаване, до пълно отпадане, на необходимостта от предоставяне на субсидии. Положителен пример в това отношение е преустановяване субсидирането на топлофикационните дружества в резултат на изпълнение на мероприятията от Енергийната стратегия за реструктуриране и рехабилитация на топлофикационния сектор и неговата финансова стабилизация, включително графика за увеличаване цените на топлоенергията.

Таблица №10 *Разпределение на предвидените средства за субсидии за периода 2001-2005 г.*

Година	Субсидии, млн. лв.
2001	292.1
2002	303.1
2003	439.3
2004 програма	372.6
2005 програма	377.3

Променят се и приоритетните дейности, обект на държавно финансово подпомагане, което от една страна е свързано с изпълнение на програмите и проектите по реструктурирането на икономическите отрасли и по-конкретно в енергийния отрасъл, железопътния отрасъл, техническата ликвидация и биологическа рекултивация на обекти от въгледобива, рудодобива и уранодобива, както и за възстановяване на минали екологични щети и саниране на околната среда. От друга страна, промените в приоритетите са свързани с изменения в нормативната уредба и икономическите условия (напр. изменения в преференциалните условия за пътувания в страната, увеличение на цените на топлоенергията – от 1 юли 2004 г). Основен приоритет остава железопътния транспорт в страната и задължителните обществени услуги, предоставяни от “БДЖ” ЕАД.

През 2005 г. се запазва положителната тенденция за относително намаляване на субсидиите към БВП в полза на инвестиционните разходи, което е основа за постигане на устойчив реален икономически растеж. Подобряват се механизмите за подпомагане на социално слабите групи от населението, пряко получаващи и ползващи услугите, което е част от социалната политика на правителството, водеща до повишаване на жизнения стандарт и развитие на социалния капитал.

Механизмът на взаимоотношенията между държавния бюджет и нефинансовите предприятия съдейства за повишаване отговорността на ползвателите, тъй като средствата се предоставят за конкретни стратегии, програми и проекти с измерими параметри, лимити, крайна цел и други, с които се създават условия за пълен контрол за използването на бюджетните средства. В този смисъл, планирането на бюджетните разходи за нефинансовите предприятия все повече

се базира на програмен подход, осигуряващ възможност за ефективно, ефикасно и целесъобразно използване на предоставяните средства, определени съобразно следваните секторни политики.

Транспорт

Държавното финансово подпомагане на железопътния транспорт като основен приоритет на разходните политики в реалния сектор през 2005 г. ангажира 70,0 млн.лв., т.е. 20,7 на сто от средствата за субсидии за нефинансовите предприятия. Съгласно Закона за железопътния транспорт (чл.54) и РМС № 474 от 2004 г. на “Български държавни железници ”ЕАД е възложено извършването на задължителни обществени услуги – превоз на пътници. Необходимостта от задоволяване потребностите на населението от пътнически превози при определено гарантирано качествено ниво и достъпни цени, съобразени с покупателната му способност, обуславя задължението, възложено от държавата на “БДЖ” ЕАД за извършване на транспортни услуги в обществен интерес при поддържане на редовна тарифа за всички пътнически превози под нивото на разходите за дейността, т.е. социално ориентирано тарифиране на пътническите превози.

Към настоящия момент “БДЖ” ЕАД е единствен лицензиран превозвач, извършващ пътнически превозни услуги при средно за страната качествено ниво и достъпни цени, съобразени с покупателната способност на населението. Поддържането на тези цени, под себестойността на извършваните превози, води до акумулиране на загуби, които държавата по силата на сключения с превозвача Договор за задължителни обществени превозни услуги следва да покрива до размера, определен с годишния закон за държавния бюджет. Съществено изискване във връзка с програмните заеми за реструктуриране РAL е тези средства да бъдат ограничени до края на 2005 г. до 0,2 на сто от БВП.

Въпреки, че “БДЖ” ЕАД предприе изключително сериозни действия за изпълнение на Оздравителния план за реструктуриране на системата и програмата за финансово стабилизиране, дружеството е все още в тежко финансово състояние. През последните години са предоставяни субсидии в следните размери : 2001 г – 60,0 млн.лв., 2002 г.- 70,0 млн.лв., 2003 г.- 80,0 млн.лв., 2004 г.- ЗДБ - 60,0 млн.лв., 2005 г. програма – 70,0 млн.лв. Предвидените 70,0 млн. лв. за 2005 г. съответстват на изискванията и условията на Програмните заеми РAL 1, 2 и 3 за поддържане на разходите за субсидии не повече от 0,2 на сто от БВП.

На държавно финансово подпомагане чрез предоставяне на субсидии подлежат и обществените услуги по вътрешноградския транспорт и регионалните превози в слабо населените, планински и гранични райони в страната, които имат предимно комунален характер и социална насоченост. По силата на Решения на Съвета по асоцииране и Закона за държавните помощи, ефектът на субсидиите е преценен в светлината на съществуващите в Европейската общност нормативно установени изисквания за обществената услуга в транспорта. Европейският регламент в тази област допуска възлагане изпълнението на услуги от обществен интерес за градските, междуградските и регионалните превози, особено в интерес на една или повече категории лица чрез въвеждането на тарифни задължения.

Предвидените в бюджета средства за 2005 г. в размер на 13,0 млн.лв. са увеличени значително спрямо средствата за тази година, като се очаква да се покрие в по – голяма степен загубата от текуща дейност, реализирана от автомобилните дружества и фирми.

Имайки предвид предстоящото присъединяване на страната ни към Европейския съюз и основния принцип на транспортната политика на страните от Европейската общност за “осигуряване на адекватни транспортни услуги”, както и концепцията за услуги в обществен интерес в транспорта и регламентите в тази насока, очаква се, че държавно финансово подпомагане на транспортната дейност ще бъде необходимо и след 2005 г.

Енергетика

За успешното изпълнение на Стратегията за развитието на енергетиката и Програмата за реструктуриране на топлофикационните дружества показателен е факта, че субсидиите за енергийния отрасъл за 2005 г. са в размер на 3,0 млн.лв. и са предназначени единствено и само за възгледобивните търговски дружества, които се очаква през 2005 г. да завършат успешно мероприятията по реструктуриране, оздравяване и финансово стабилизиране, в резултат на което потребността от тяхното субсидиране през 2006 г. би следвало да отпадне изцяло.

В резултат на успешното изпълнение на Енергийната стратегия, одобрена от Министерския съвет на 11 май 2002 г. в частта на районното топлоснабдяване и графика за постепенното увеличаване цената на топлинната енергия за битови нужди, което е едно от основните изисквания и критерии по програмните заеми PAL, се преустановява предоставянето на субсидии за топлофикационните дружества за 2005 г. Създават се условия за преминаване на дружествата към пазарен принцип на работа в краткосрочен план и приватизация в средносрочен план.

Пощенски услуги

През 2005 г. се предвижда държавно финансово подпомагане и за основния пощенски оператор “Български пощи” ЕАД в минимален размер от 1,0 млн.лв. Средствата се предоставят за компенсиране на реализираната загуба – дефицит при изпълнението на универсалната пощенска услуга, при достъпни цени и възможност за ползването ѝ от всеки потребител на територията на страната, независимо от географското му местоположение.

Земеделие

Собствените приходи на ДФ “Земеделие” за 2005 г. се очаква да бъдат в размер на 10,5 млн. лв. Предвиденият трансфер от Републиканския бюджет за 2005 г. на ДФ “Земеделие” е в размер на 160,0 млн.лв. Общо разходи на Фонда за 2005 г. са в размер на 183,9 млн.лв. През 2005 г. от ДФ “Земеделие” на земеделските производители ще се предоставят субсидии за текуща дейност в размер на 57,0 млн.лв. и 8,0 млн.лв. за капиталови трансфери.

Предвидените предоставени кредити и временна финансова помощ (нето) за 2005 г. на ДФ “Земеделие” е в размер на 100,0 млн.лв., което съответства на заложените през 2004 г. средства.

1.5 Социални разходи

Средства за покриване на разходите за социално осигуряване и грижи за 2005 г. се предвиждат да бъдат 6 017.8 млн.лв. Те включват социалноосигурителните разходи (пенсии, социални помощи и обезщетения, здравноосигурителни плащания и други здравноосигурителни разходи).

Пенсии

Разходите за пенсии за 2005 г. са в размер на 3 668.1 млн.лв. (без резерва за реформата в социалното осигуряване 60,0 млн.лв.). В тази сума са включени разходите за пенсии от ДОО и Републиканския бюджет, без пощенска такса и ДДС, добавките към пенсиите на участниците във войните, както и пенсиите по международни спогодби. За пощенска такса и ДДС са предвидени 32,0 млн. лв.

Параметрите, при които са разработени разходите за пенсии за 2005 г. са следните:

- увеличаване от 1 юни 2005 г. на социалната пенсия за старост от 53 лв. на 60 лв. и на всички свързани с нея минимални пенсии по действащите нормативи;
- индексирание на пенсиите със 7 на сто от 1 юни 2005 г. За изчислението на този ръст се взимат 75% от увеличението на инфлацията и 25% от увеличението на средния осигурителен доход.
- изплащане на добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ в процент от средната пенсия за осигурителен стаж и възраст (чл. 68 и чл. 69 на КСО) за предходната година – около 4000 лица при среден размер на добавката 45,50 лв. за 2005 г.

Таблица №11 Брой на пенсионерите и пенсиите

	2004 г. програма	2004 г. очакван	2005г. програма	05 / 04 г. (%)
Среден брой пенсионери, в. т.ч:	2 320 557	2 326 900	2 306 975	99.1%
- за ОСВ по чл. 68 от КСО	1 756 927	1 737 209	1 699 730	97.8%
- за ОСВ по чл. 69 от КСО	97 555	95 849	98 636	102.9%
- за ИОЗ по чл. 74 от КСО	322 473	350 240	373 286	106.6%
Среден брой пенсии, в т. ч.:	2 701 998	2 722 126	2 755 010	101.2%
- социални пенсии за инвалидност в размер 25 на сто по чл. 101, ал. 3 от КСО	339 717	353 284	406 798	115.1%

През 2005 г. се очаква леко намаляване броя на новите пенсионери за осигурителен стаж и възраст с около 37 500 души в сравнение с 2004 г. поради по-трудното достигане на сумарното изискване (възраст и осигурителен стаж) за придобиване право на пенсия за ОСВ и намаляване на относителния дял на новите пенсионери от съвкупността на възрастовите кохорти (1942 г. за мъжете и 1947 г. за жените) с използваното вече право на по-ранно пенсиониране (според категорията труд или поради отпускане на лична пенсия за инвалидност общо заболяване). Следва да се има предвид, че се увеличава постепенно броят на лицата в предпенсионна възраст, които не могат да изпълнят условието за точки (не толкова заради възрастта, изискуема се в съответната календарна година, а по-скоро заради необходимия осигурителен стаж), за да придобият право за този вид пенсия.

Нова организация и засилен контрол върху органите на лекарската експертиза чрез участието на доверени лекари на НОИ в ТЕЛК и НЕЛК с цел намаляване на броя на новоотпуснатите пенсии за инвалидност поради общо заболяване. Въвеждане на допълнителен контрол върху

експертните решения на ТЕЛК и НЕЛК чрез специални комисии за препотвърждаване на експертните решения за степента на загубена работоспособност.

По-бавно нарастване и постепенно задържане броя на новите пенсионери – кадрови военнослужещи през 2005 г. в сравнение с 2004 г. в резултат на реформата в армията. През периода 2001-2004 г. се извърши значително преструктуриране на кадровия състав и се пенсионираха немалка част от работещите в системата на отбраната, които отговаряха на изискванията за пенсиониране.

Очаква се съотношението осигурени лица/пенсионери през 2005 г. да бъде 100:96, което е известно подобрене спрямо предходните години, когато то бе 100:102.

Очакваните ефекти при заложените промени в областта на пенсиите са следните:

- При социална пенсия 60 лв., увеличението на разходите за пенсии само от този фактор представлява 53,4 млн.лв. От индексацията на пенсиите от 1 юни 2005 г. с коефициент 1,07 разходите се увеличават с 115,1 млн.лв.;
- В резултат на увеличението на разходите за пенсиите през 2005 г. здравноосигурителните вноски за пенсионерите нарастват с 15,4 млн.лв. спрямо ЗКБДОО за 2004 г.

Таблица №12 Среден месечен размер на пенсията на един пенсионер за периода 2000 – 2005 г.

	2000 г. отчет	2001 г. отчет	2002 г. отчет	2003 г. отчет	2005 г. програма
Среден месечен размер на пенсията (в лева)	83,42	90,72	98,86	106,68	133,30
Номинално нарастване	24,6%	8,8%	9,0%	7,9%	9,7%
Реално нарастване	13,0%	1,3%	3,0%	5,5%	5,9%

Забележка: За периода 2000 – 2003 г. не са включени коледните добавки към пенсиите

Основните фактори, оказващи влияние върху размерите на пенсиите през 2005 г. са:

- По-високите размери на новоотпуснатите пенсии през 2005 г. в сравнение с тези, отпуснати през 2004 г., по-ниските размери на прекратените пенсии и изменението на някои пенсии от по-нисък в по-висок размер.
- Изплащането на голям брой социални пенсии за инвалидност, в размер 25 на сто като втори, трети и четвърти пенсии.
- Осъвременяването на пенсиите с коефициент 1,07 от 1 юни 2005 г.
- Увеличението на социалната пенсия за старост, за която се предвижда от 1 юни 2005 г. да стане 60 лв.
- Увеличението на минималните размери на пенсиите, вследствие увеличението на социалната пенсия за старост. Увеличението на изплащаните добавки към пенсиите, които са процент от социалната пенсия за старост.

Помощи и обезщетения

В тази група разходи са включени плащанията и помощите към граждани на основание на Кодекса за социално осигуряване, Закона за семейни помощи за деца, Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите, Закона за социално подпомагане и по Закона за политическа и гражданска рехабилитация на репресираните лица.

Разходите за социални помощи и обезщетения са втората по значимост група разходи и за тях през 2005 г. общо се предвиждат 1 225.8 млн.лв. Само за социални помощи и обезщетения по КСО се предвиждат средства в размер на 407,0 млн.лв. В разходите по КСО са включени основно разходите за обезщетения при временна неработоспособност и разходите за обезщетения при безработица. Най-голям относителен дял в разходите за обезщетенията при временна неработоспособност заемат обезщетенията поради общо заболяване – 141,2 млн.лв., следвани от паричните обезщетения за отглеждане на малко дете до две годишна възраст – 79,2 млн.лв. и обезщетенията за бременност и раждане – 25,2 млн.лв.

Таблица №13 Разходи за социални помощи и обезщетения по КСО

млн.лв	2004 г. ЗДБОО	2005 г. програма
Всичко разходи по КСО, в т.ч.:	404,2	407,0
— парични об-я за временна неработоспособност поради общо заболяване	144,9	141,2
— парични об-я за временна неработоспособност поради тр. злополука и професионална болест	5,0	5,0
— парични об-я за бременност и раждане и за отглеждане на малко дете	94,5	104,4
— парични об-я за профилактика и рехабилитация	10,9	13,5
— парични об-я за безработица	128,2	121,7
— други	20,6	21,2

Разходите за здравноосигурителните вноски за пенсионерите, за безработните лица и за децата до 18-годишна възраст, изплащани от ДОО са в размер на 229.9 млн.лв.

В частта на разходите за краткосрочни обезщетения политиката е насочена към подобрен и по-ефективен контрол върху общопрактикуващите лекари от контролните органи на НОИ и НЗОК. Поради това в бюджета за 2005 г. се предвижда намаляване броя на дните във временна неработоспособност и съответна икономия на средства за тези разходи.

При обезщетенията за бременност и раждане и отглеждане на малко дете е предвидено целогодишното действие на изискването за 6-месечен осигурителен стаж. Това се изразява в 2,2 млн.лв. по-малко разходи за тях през 2005 г. в сравнение с очакваните през 2004 г. Обезщетението за отглеждане на малко дете до 2-годишна възраст по КСО се увеличава от 120 лв. на 130 лв. месечно.

Положителният ефект от засиления контрол върху издаваните от общопрактикуващите лекари болнични листове и върху решенията на ТЕЛК и НЕЛК за временната и трайна неработоспособност се изразява в намаляване броя на дните във временна неработоспособност с 911 хил. дни по-малко в сравнение с очакваното изпълнение за 2004 г. и намаляване

разходите за краткосрочни обезщетения поради общо заболяване с 4,3 млн.лв. спрямо предходната година (независимо от по-високия размер на среднодневното парично обезщетение)

За финансиране на разходите за дейността, свързана с профилактика и рехабилитация на осигурените лица са предвидени общо 13,5 мил.лв. Целта на програмата е намаляване на разходите за парични обезщетения и пенсии за инвалидност от средствата на ДОО чрез вторична профилактика и рехабилитация на рецидивите. Сумата, предвидена за 2005 г. ще покрие разходите за основните медицински услуги, ношувките по цени, определени в договорите между НОИ и юридическите лица, и частична парична помощ за хранене на 42 616 лица при среден разход на едно лице 316,78 лв.

С цел да се определи ефективността и ефикасността на дейността, свързана с профилактиката и рехабилитацията на осигурените лица в информационната система на НОИ се създава допълнителна подсистема с данни за лицата, преминали през тази програма. По такъв начин ще стане възможно съпоставянето на направените разходи за профилактика и рехабилитация и постигнатите икономии от обезщетения за временна неработоспособност на тези лица.

Разходите за обезщетенията при безработица за 2005 г. са предвидени да бъдат в размер на 121,7 млн.лв. Те са планирани с очакван брой безработни 80 654 души и среден месечен размер на обезщетението от 125,44 лв. Минималният и максималният размер на обезщетенията за безработица се запазват на нивото от 2004 г. съответно 80 и 140 лв. месечно.

1.6 Лихвени разходи

Лихвените разходи по обслужване на държавния дълг се предвижда да бъдат 794,7 млн.лв. за 2005 г., което представлява 1,9% от БВП. Това съотношение ще се запази сравнително постоянно през следващите години, както е видно от долната графика.

Графика №8 Динамика на относителния дял на лихвените разходи към БВП

През 2005 г. лихвените разходи по **вътрешния дълг** се очаква да бъдат около 228.8 млн.лв. От тях приблизително 71 млн.лв. ще представляват лихви по дълга към БНБ. Лихвените разходи

по вътрешния дълг са сравнително прогнозируема и стабилна величина, тъй като книгата с фиксирани лихвени купони са преобладаваща част. Влиянията на флукуациите при международните лихви се очаква да се отразят върху плащанията по дълга към БНБ и по ДЦК за структурната реформа.

По отношение на разходите за лихви по **външни заеми** през 2005 г. се предвижда да бъдат в размер около 565.9 млн.лв. Основната част от тях ще бъдат по държавни заеми, а 51,4 млн.лв. - по държавни инвестиционни заеми (в т.ч. ДИЗ, администрирани по бюджетите на министерствата и ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество). Въпреки същественото подобрене постигнато в лихвената структура на външния дълг през последните две години, все още повече от половината външни задължения са обвързани с международните лихвени проценти, което прави тази част от плащанията зависима от тяхното движение. Промените на валутните курсове също оказват влияние върху размера на разходите, поради преобладаващите доларов компонент и частта на дълга, представена от други неевропейски валути в общата валутна структура и произтичащите от това значителни плащания в долари, СПТ и японски йени.

1.7 Резерв

Таблица №14 Разпределение на резерва по консолидирания държавен бюджет за 2005 г.

Резерв за непредвидени и структурни разходи	2005 програма
ОБЩО (млн.лв.)	419.6
<i>за структурна реформа и друг бюджет</i>	15.0
	349.1
- здравеопазване	100.5
- отбрана	18.0
- съдебна власт	0.6
- пенсионен фонд	60.0
- социална дейност	25.0
- образование и наука	130.0
- иновации	5.0
- регионално развитие	10.0
<i>за стихийни бедствия</i>	55.5

Резервът, заложен по консолидираната фискална програма възлиза на 419.6 млн.лв. или 1.0% от БВП. Той ще бъде разпределен при необходимост за непредвидени и неотложни разходи, свързани с поетите ангажименти от Република България за изпълнение на Целите на въоръжените сили, социалното и здравно-осигуряване, съдебна власт и предотвратяване и ликвидиране на последиците от стихийни бедствия и аварии.

2. Публични инвестиции

През 2005 г. е заложен съществен ръст на инвестиционните разходи, което е необходимо условие за по нататъшния икономически растеж на страната. Предвижда се капиталовите разходи да достигнат 3,9% от очаквания размер на БВП. В консолидирания бюджет за 2005 г. са заложили капиталови разходи в размер на 1 605.9 млн.лв., т.е. с 20.7% повече спрямо сумата по програма за 2004 г., като разпределението по източници се очаква да бъде следното:

1. Външни безвъзмездни помощи от предприсъединителните фондове на Европейския съюз и средствата за национално съфинансиране към тях – 472,4 млн.лв.;
2. Държавни инвестиционни заеми – 402,1 млн.лв.;
3. Национално финансиране – 731,4 млн.лв., в т.ч. от централния бюджет - 163,4 млн.лв.

В бюджета за 2005 г. в структурата на източниците за финансиране на капиталовите разходи се запазва тенденцията на нарастване на външните безвъзмездни помощи от предприсъединителните фондове на ЕС – програми ИСПА, ФАР и САПАРД, или 24,1% от общата сума на капиталовите разходи. Очаква се сериозен напредък по изпълнението на програма ИСПА, която е насочена изцяло към големи инфраструктурни проекти като “Дунав мост 2”, “Реконструкция и електрификация на жп. линия Пловдив – Свиленград”, “Летище София”. Ще нарасне делът на разходите за национално съфинансиране по предприсъединителните финансови инструменти.

Предвиден е и ръст в размера на средствата, които страната ни ще усвоява от външни инвестиционни кредити по вече сключени споразумения за изграждането на инфраструктурни обекти с национално значение.

В рамките на предвидените средства от централния бюджет, ще бъдат предоставени капиталови трансфери на търговски дружества и организации с идеална цел в размер на 67,3 млн.лв. За капиталови разходи в общините са предвидени 251.7 млн.лв., което е с 64.7 млн.лв. повече от 2004 г.

Също така е важно да се отбележи, че в рамките на целевата субсидия за капиталови разходи на общините е осигурено продължаване строителството на екологични обекти с висока регионална и национална значимост (пречиствателни станции за отпадни води, депа за твърди битови отпадъци и др.).

През 2005 година ще продължи изпълнението на **програмите за отстраняване на минали екологични щети на приватизираните предприятия**, причинени от минали действия или бездействия, до момента на приватизацията. Финансирането от бюджета на тези програми е на основание § 9 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за опазване на околната среда, според който отговорността за нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия носи държавата при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет, като оценката на щетите до момента на приватизацията се извършва в съответствие с методика, утвърдена от министъра на околната среда и водите.

В съответствие с тази разпоредба в момента се изпълняват 13 програми за отстраняване на минали екологични щети на приватизирани предприятия, въз основа на сключени изпълнителни споразумения с купувачите им или с други изпълнители, избрани според изискванията на Закона за обществените поръчки. Изпълнението на програмите е на различен

етап и ще продължи през 2005 година в съответствие с утвърдените проекти и в сроковете, установени с календарни графици за строителство. Ще се разшири фронта на строителството на обектите по програмите като цяло и ще започне изпълнението на строително-монтажните работи на част от обектите, за които до момента са изпълнени само проучвателните и проектни работи. За 2005 година за тази цел в закона са предвидени 20,0 млн.лв., което ще даде възможност да се осигури финансирането на предвидените през годината работи.

През 2005 година се предвижда основно средства от бюджета да бъдат насочени за успешното приключване на програмите за отстраняване на минали екологични щети на “Асарел Медет” АД - гр. Панагюрище, “Неохим” АД- гр. Димитровград, “Агрополихим” АД – гр. Девня и “Софарма” АД- гр. София, за ускоряване изпълнението на програмата на “Лукойл Нефтохим” АД- гр. Бургас и за започване на изпълнението на строително-монтажните работи по програмите на ОЦК – Кърджали, “Елаците” АД и “Торубсо Мадан” АД.

Разпределението на средствата по инвеститори е извършено с оглед да се осигури концентрация на финансовите ресурси за изпълнението на инвестиционни програми и проекти, които представляват национален приоритет. Такива са предвидените средства за реструктуриране системата на отбраната по стандартите на НАТО.

В бюджета за 2005 г. капиталовите разходи, предназначени за министерствата и ведомствата са общо 654,5 млн.лв., което е с 62,2 млн.лв. повече спрямо 2004 г. Преобладаващата част от безвъзмездните помощи с инвестиционно предназначение ще бъдат усвоени предимно от ПРБК.

В областта на техническата инфраструктура и социалната сфера с предимство е осигурено външно заемно финансиране и съответното съфинансиране, с оглед да се подпомогне усвояването на договорените външни ресурси и изпълнението на реформите, започнали в много системи и дейности. Това са инвестиционни програми и проекти на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на транспорта и съобщенията, Министерството на земеделието и горите, Министерството на труда и социалната политика.

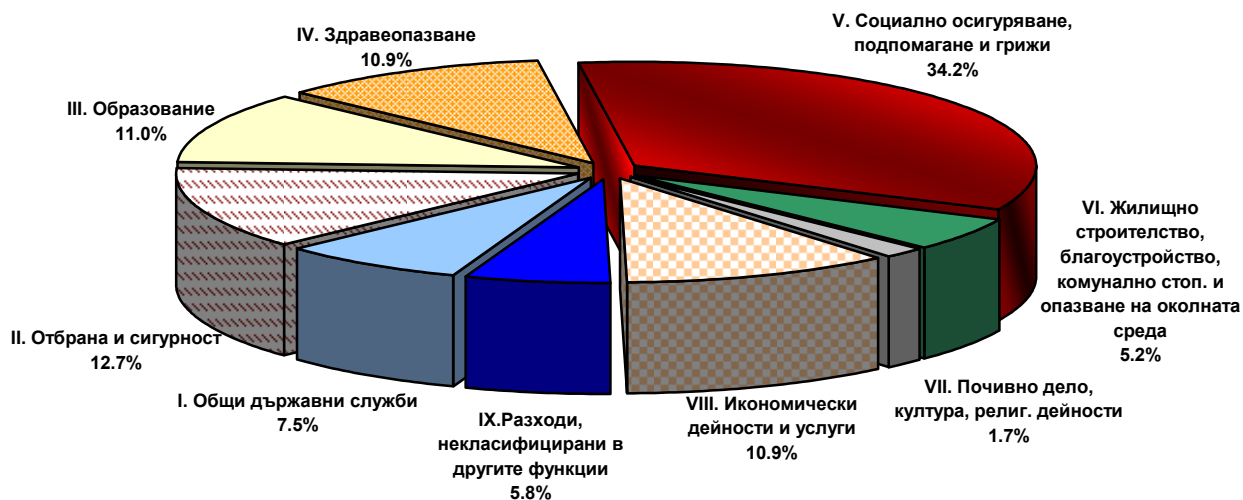
II. Държавните разходи по функции

1. Общ преглед

Разпределението на бюджетните средства по функции е направено на базата на приетата с тригодишната бюджетна прогноза стратегия по отношение на държавните разходи.

От прегледа на функционалните групи се добива представа за политиката на държавата и нейния принос в определените сфери. Някои от тях са изцяло държавна отговорност, като например “Общи държавни служби”, “Отбрана и сигурност”, докато за други държавата следва да оказва определена подкрепа, като в тях по принцип е нужно да се засили участието на частния сектор.

Графика №9 Дял на основните функции в общите консолидирани разходи за 2005 г. (вкл. резерва)

2.1. Общи държавни служби

Таблица №15 Разпределение на бюджетните разходи за общи държавни служби за 2005 г.

в млн. лв.	Общо	Централен бюджет	Министерства и ведомства	Комисия за финансов надзор	Сметна палата	ВУЗ	БАН	Общини	Национален фонд
Общо нелихвени разходи + резерв	1 232,0	162,5	636,5	4,5	10,5	13,0	72,3	205,8	126,9
Общо нелихвени разходи	1 187,0	117,5	636,5	4,5	10,5	13,0	72,3	205,8	126,9
Текущи нелихвени разходи	1 017,3	72,9	550,8	4,4	9,9	13,0	70,3	195,8	100,2
Капиталови разходи	169,7	44,6	85,6	0,2	0,6		2,0	10,0	26,7
А. Изпълнителни и законодателни органи									
Общо нелихвени разходи	996,4	117,1	531,6	4,5	10,5			205,8	126,9
Текущи нелихвени разходи	832,1	72,5	449,4	4,4	9,9			195,8	100,2
Капиталови разходи	164,3	44,6	82,3	0,2	0,6			10,0	26,7
Б. Общи служби									
Общо нелихвени разходи	57,9	0,4	57,5						
Текущи нелихвени разходи	55,8	0,4	55,4						
Капиталови разходи	2,1		2,1						
В. Наука									
Общо нелихвени разходи + резерв	177,7	45,0	47,4			13,0	72,3		
Общо нелихвени разходи	132,7		47,4			13,0	72,3		
Текущи нелихвени разходи	129,4		46,1			13,0	70,3		
Капиталови разходи	3,3		1,3				2,0		

Тази функция отразява финансирането на цялата публична администрация – централна и местна и се подразделя на следните групи: “Изпълнителни и законодателни органи”, “Общи служби” и “Наука”.

Във връзка с необходимостта от продължаване на реформите в публичния сектор и повишаване професионалното равнище и компетентност на държавната администрация, министърът на държавната администрация изготви доклад-преглед относно възможностите за изнасяне на определени дейности извън прякото бюджетно финансиране. Прегледът е насочен към идентифицирането на функции и дейности, които могат да бъдат изнесени извън прякото бюджетно финансиране чрез създаване на търговски дружества, създаване на държавни предприятия, предоставяне за администриране на лица от частния сектор, децентрализирани към териториалните администрации, както и на закриване на административни звена и/или структури. Целта е освободените при този процес финансови средства да бъдат пренасочени за:

- ⇒ укрепване на капацитета, необходим за ефективното прилагане на общите правни норми на европейското законодателство;
- ⇒ укрепване на функции и дейности с висок приоритет, но с недостиг на ресурс;
- ⇒ повишаване мотивацията и заплащането на държавните служители.

Постигането на тази цел е в съответствие с определената бюджетна политика за формиране на малобройна, но висококвалифицирана и добре заплатена администрация. Чрез този подход се търсят нови възможности за постигане на икономическа ефективност и ефикасност във всички сфери на държавната дейност.

В доклада на министъра на държавната администрация са разгледани проблемите, свързани с оптимизиране на бюджетната структура, като вариантите за тяхното разрешаване могат да бъдат отнесени в две основни групи:

- преглед на дейности и структури, по отношение на които следва да се вземе принципно решение относно политиката за тяхното съществуване и начина на финансирането им.;
- конкретни предложения на министри по отношение на структури на тяхно подчинение, включително предложения за извеждане на определени структури и дейности извън прякото бюджетно финансиране.

Към разгледаните структури в първата група спадат научно-изследователски институти, учебни центрове, почивни станции, хотели, ведомствени столове и бюфети, спортни бази, обекти и съоръжения, специализирани училища на бюджетна издръжка към министър, социални домове, лаборатории, ведомствени болници, музеи, както и дирекциите, управляващи държавните дялове. Създаването на някои от тях е следствие от дейност по проекти на Световната банка или от поставени изисквания от страна на Европейския съюз. Честа практика е тези структури да се създават без предварителен задълбочен анализ, който да установи в каква степен предвидените функции вече се изпълняват в съществуваща административна структура. Това води до създаването на нови структури, които започват да функционират без привлечен опитен персонал с прекъсване на съществуващите еквивалентни функции. Като резултат често се получава дублиране на функции, растящо напрежение между съответните звена, неефикасно и неефективно оползотворяване на наличните ресурси.

По отношение на втората група има отправени конкретни предложения от министрите относно реструктуриране, преобразуване и закриване на определени структури и дейности, които предстои да бъдат разгледани от Съвета за модернизирание на държавната администрация.

С оглед на получените предложения и направения преглед на структурите от администрацията са направени следните изводи и препоръки:

- 1) Необходимо е преразглеждане на структурите с много нива на управление, голяма щатна численост, както и предприемане на съответните мерки за обединяване на звената с идентични функции.
- 2) При създаването на нови административни структури, следствие от проекти на Световната банка или от поставени изисквания от страна на Европейския съюз, да бъде въведено задължително изискване за предварителен анализ на вече съществуващите в сектора.
- 3) Да се предприемат действия за постигане на необходимия баланс във възрастовата структура на администрациите в следните разрези: 20-30 годишни, 30-50 годишни и над 50 годишни служители, във връзка с присъединяването на България към ЕС.
- 4) Извършване на преглед и преценка на отраслови и под-отраслови стратегии и въвеждане на измеримост на планирани дейности и резултати. Дейността на всички административни структури трябва да е в съответствие с отраслова/подотраслова стратегия и в синхрон с нея.
- 5) Ускоряване на процеса на въвеждане на програмно бюджетно финансиране.

Налице са всички основания да се смята, че решенията, които Съветът за модернизирание на държавната администрация ще вземе във връзка с направените изводи и препоръки, ще доведат до повишаване на икономическа ефективност и ефикасност във всички сфери на държавната дейност.

По група **“Изпълнителни и законодателни органи”** в бюджета за 2005 г., на консолидирана основа, са предвидени общо разходи в размер на 996,4 млн.лв., от които средства в размер на 531.6 млн. лв. за финансово осигуряване основните функции на президента, вицепрезидента, Народното събрание, правителството, както и дейностите на централната администрация, държавните комисии, изпълнителните агенции, областните администрации, търговските служби в чужбина, посолствата и консулствата в чужбина и други новосъздадени администрации.

Предвидените средства по централния бюджет за 2005 г. възлизат на 117,1 млн.лв.

В Националния фонд към Министерство на финансите са предвидени 126,9 млн.лв., които са средства от Европейският съюз и съфинансиране.

Разчетите за общините са в размер на 205,8 млн.лв., или с 31,2 млн. лв. повече от определените по програма за 2004 г.

В група **“Общи служби”** са финансово осигурени дейностите по изпълнението на Националната програма за статистически изследвания, за съхраняване на българското етнокултурно пространство, за осигуряване на условия за пребиваване на бежанците в Република България, за привличане и подпомагане на чуждестранните инвестиции и приоритетните инвестиционни проекти в Република България и поддържане на Единната информационна система за чуждестранни инвестиции, за провеждане на търговската политика на българските износители на руския пазар, за концесиите за дейностите на централния регистър и дейностите по административното обслужване на граждани и юридически лица, както и редица други мерки. Предвидените средства по тази група възлизат общо на 57,9 млн.лв.

В дейностите от група **“Общи служби”** са заети 2 988 щатни бройки.

В дейностите, включени в обхвата на група **“Наука”** съществуват добри възможности за партньорство между частния сектор и държавата и за разширяване на съществуващите източници на финансиране. Стимулира се разработването на проекти в сферата на науката и научните изследвания, които могат да кандидатстват за финансиране от ЕС.

Предвидените средства за следващата година по група **“Наука”** възлизат на 177,7 млн.лв. От общия обем на средствата за научна дейност за 2005 г., по самостоятелните бюджети на държавните висши училища и Българска академия на науките са предвидени 85,3 млн.лв.

2.2. Отбрана и сигурност

Таблица № 16 Разпределение на бюджетните разходи за отбрана и сигурност за 2005 г.

в млн. лв.	Общо	Централен бюджет	Министерства и ведомства	Сметна палата	ДОО	Съдебна власт	Общини	БНР	БНТ
Общо нелихвени разходи + резерв	2 086,8	176,3	1 666,7	0,005	1,026	230,1	12,7	0,026	0,003
Общо нелихвени разходи	2 068,2	158,3	1 666,7	0,005	1,026	229,5	12,7	0,026	0,003
Текущи нелихвени разходи	1 935,3	158,3	1 552,0	0,005	0,026	212,3	12,7	0,026	0,003
Капиталови разходи	132,9		114,7		1,000	17,3	0,0	0,000	0,000
А. Отбрана									
Общо нелихвени разходи + резерв	978,9	175,8	789,4	0,005	1,026		12,7	0,026	0,003
Общо нелихвени разходи	960,9	157,8	789,4	0,005	1,026		12,7	0,026	0,003
Текущи нелихвени разходи	869,4	157,8	698,9	0,005	0,026		12,7	0,026	0,003
Капиталови разходи	91,5		90,5		1,000				
Б. Полиция, вътрешен ред и сигурност									
Общо нелихвени разходи	784,8	0,5	784,3						
Текущи нелихвени разходи	762,8	0,5	762,3						
Капиталови разходи	22,0		22,0						
В. Съдебна власт									
Общо нелихвени разходи + резерв	251,6		21,5			230,1			
Общо нелихвени разходи	251,0		21,5			229,5			
Текущи нелихвени разходи	232,5		20,3			212,3			
Капиталови разходи	18,5		1,2			17,3			
Г. Администрация на затворите									
Общо нелихвени разходи	71,6		71,6						
Текущи нелихвени разходи	70,6		70,6						
Капиталови разходи	1,0		1,0						

Функцията включва разходите за отбрана, полиция, вътрешен ред и сигурност и издръжка на съдебната власт и администрацията на затворите. За 2005 г. разходите на консолидирана основа се предвижда да бъдат в размер на 2 086,8 млн.лв. или 5% от БВП, от които 0,6 млн.лв. резерв за съдебната власт и 18,0 млн.лв. резерв за отбрана. Най-висок и през следващата година се запазва относителният дял на разходите за отбрана, следван от разходите за сигурност.

Група “Отбрана”

Докладът за резултатите от Стратегическия преглед на отбраната, чиято цел е да направи оценка на интересите на България по отношение на сигурността и да се приведат ролята, мисиите, задачите и способностите на въоръжените сили в съответствие с променените реалности, които произтичат от членството в НАТО и новите предизвикателства, рискове и заплахи в света е изготвен и приет от НС. На негова база се дефинират по-подробно политиките в тази област. С графика за реформите е поет ангажимент разходите за отбрана, на консолидирана основа, да бъдат поддържани в средносрочен план на относително постоянно равнище от 2.6% от БВП. Въпреки високия размер на средствата (в сравнение със страните от

региона), които страната ни отделя като процент от БВП, е затруднено спазването на изискванията, предявени към технологичното развитие и оборудването на войските на Българската армия, свързани с приетите за изпълнение Цели на силите и участието на войските в операции по поддържане на мира, ръководени от НАТО. На основата на разработения План за модернизация на въоръжените сили на Република България 2002-2015 г. реално стартира процеса на модернизация на въоръженията и техниката за постигане на необходимата съвместимост със стандартите на Алианса. Основните проекти за модернизация за периода 2003-2007 г. включват модернизация на сухопътните войски, военно-въздушните и военно-морски сили, модернизация на системата за осигуряване, както и развитие на системите за командване, управление, комуникации, наблюдение, разузнаване и информационни системи (C4ISR).

В сферата на военно-промишления комплекс предстои въвеждане на модерни финансови схеми за финансиране покупката и ремонта на техника и въоръжение с оглед ненадхвърляне на утвърдените бюджетни тавани на разходите. Предвижда се прилагане на офсетни споразумения, ползите от които излизат извън обхвата на отбранителната система - осигуряване на заетост на освободени от армията служители, както и гарантиране на договори на български предприятия, работещи в областта на военно-промишления комплекс.

Тук е мястото да обърнем внимание на един въпрос от съществено значение, свързан с ограниченията, произтичащи от работата с класифицирана информация (съгласно действащия Закон за защита на класифицираната информация - ЗЗКИ). Ограничителният обсег, под който попадат преобладаващата част от ресурсните разчети и документацията на дейностите в сферата на отбраната се явяват сериозна пречка за оценка на икономическата рационалност и ефективност на тези дейности. Това положение по никакъв начин не съответства на тенденциите за повишаване на прозрачността в публичния сектор, а също затруднява и ефективния контрол над въоръжените сили от страна на гражданското общество. В тази връзка препоръчваме преразглеждане на нормативната база и смекчаване на част от ограниченията.

В държавния бюджет за 2005 г. са предвидени разходи, с включен резерв, по функция "Отбрана и сигурност", група "Отбрана", в размер на 978,9 млн.лв., от които:

- по централния бюджет - 175,8 млн. лв.
- по бюджета на министерства и ведомства – 789,4 млн.лв.;
- по бюджета на общините – 12,7 млн.лв.

Група "Полиция, вътрешен ред и сигурност"

През последните години се засилва негативната тенденция по отношение структурата на бюджета на МВР, а именно увеличаване на относителния дял на средствата за заплати и осигурителни вноски и намаляване на средствата за текуща издръжка, както и запазване на ниския дял на капиталовите разходи.

Група “Съдебна власт”

Важен приоритет на правителството е продължаване на съдебната реформа с цел изграждането на ефективно функционираща правораздавателна система, отговаряща на европейските изисквания и стандарти.

Правителството изразява становище, че в бюджета са разчетени необходимите финансови, материални и кадрови ресурси за нормалното функциониране на органите на съдебната власт и взаимоотношенията им с останалите участници в съдебния процес.

Таблица: Разходи по група “Съдебната власт” за 2005 г.

в млн. лв.	Проект на ВСС ¹⁰ 2005	Становище на МС 2005
Общо разходи	382.0	251.6
Текущи разходи	284.7	232.5
Капиталови разходи	66.7	18.5
Резерв	30.6	0.6

В група В “Съдебна власт” са предвидени необходимите финансови ресурси за нормалното функциониране на отделните органи на съдебната власт.

Общият размер на разходите, предвиден в становището на правителството е 251.6 млн. лв., включително с резерва от 0.6 млн. лв., или ръст от 20.9% спрямо Бюджет 2004.

Текущите разходи, в размер на 232,5 млн. лв. (ръст 22.6% спрямо програмата за 2004 г.) са разчетени с оглед осигуряване потребностите от средства за заплати, възнаграждения и социалноосигурителни плащания за персонала и за текуща издръжка на съдебната власт. Разчетите са съобразени с увеличаване ръста на съдебните производства, ангажирането на по-голям брой участници в правораздавателния процес и съответно по-високите потребности за изплащане на възнаграждения на вещи лица, служебни защитници, съдебни експерти, съдебни заседатели, свидетели.

Капиталовите разходи са в размер на 18,5 млн. лв., от които 7.5 млн. лв. за Съдебната палата – гр. София.

За администрация на затворите са предвидени 71,6 млн.лв., от които текущи разходи 70.6 млн.лв. и капиталови разходи 1.0 млн.лв.

¹⁰ Проектно-бюджета на ВСС се разглежда подробно в част III на доклада.

2.3. Образование

Таблица №17 Разпределение на бюджетните разходи за образование за 2005 г.

в млн. лв.	Общо	Централен бюджет	Министерства и ведомства	ВУЗ	Общини	Национален фонд
Общо нелихвени разходи + резерв	1 798,9	183,5	294,8	359,0	931,1	30,5
Общо нелихвени разходи	1 708,9	93,5	294,8	359,0	931,1	30,5
Текущи нелихвени разходи	1 632,9	91,9	270,6	347,2	892,7	30,5
Капиталови разходи	76,0	1,6	24,2	11,8	38,4	

По функция “Образование” за 2005 г. са предвидени средства в размер на 1 798,9 млн.лв., което е увеличение с 233,8 млн. лв. или ръст от 14.9% спрямо миналата година. От тях са разчетени:

1. по бюджета на министерства и ведомства – 294,8 млн.лв.;
2. за висшите училища – 359,0 млн.лв.;
3. по бюджетите на общините – 931,1 млн.лв.

За делегираните от държавата дейности са предвидени общо 779,5 млн.лв. Числеността на персонала в общинските училища и обслужващите звена е 124 623 щ.бр., което спрямо 2004 г. е намаление с 532 бр. По такъв начин е осигурен допълнителен час по учебния предмет “Физическо възпитание и спорт” съгласно изменението в Закона за степента на образование, общообразователен минимум и учебният план. Средствата за местните дейности за 2005 г. са в размер на 151,5 млн.лв., или увеличение с 16.0 млн.лв. спрямо 2004 г.

Тенденциите във функция “Образование” са насочени към оптимизиране на структурите съобразно икономическите и демографските фактори в страната ни.

Провежданата реформа в образованието трябва да продължи, като непрекъснато се оценява постигнатия резултат, да се уточнява и усъвършенства насочването на ползите от нея. Тя следва да се развива в 2 стълба – повишаване качеството на образованието, съгласно изведените приоритети в Лисабонската стратегия и структурна и финансова либерализация. Перспективите за членство на България в ЕС налагат и ново ранжиране на приоритетите - нужно е да се засили чуждоезиковото обучение и обучението по информационни и комуникационни технологии (ИКТ), приоритет трябва да бъде и интегрирането на отпадналите и необхванатите от системата ученици.

Необходимо е да се премине от оценка на ресурсите на входа на процеса (брой ученици в паралелка, брой учителски часове) към оценка на резултатите на изхода (степента на знанията на учениците) и вземане на решение за преминаване от финансиране на ресурсите на входа на процеса (основно възнагражденията на учителите) към финансиране на резултатите на изхода (качеството на обучение на учениците). Това би могло да се осъществи чрез поетапно преминаване към модел на финансиране основаващ се на:

- добре обосновани и защитени инвестиционни проекти, вместо предоставянето на целева капиталова субсидия;

- децентрализация на управлението в сферата на образованието, като се дадат повече правомощия на органите на местно самоуправление да осъществяват действия за повишаване на ефективността в училищата;
- привличане на широка обществена подкрепа и активност от страна на общини, фирми, училищни настоятелства, родителска общественост, стопански и други организации за осигуряване на съвременна материално - техническа база.;
- подобряване на финансовия мениджмънт на различните нива на системата.

Следва да се оптимизира механизма на финансиране на средното образование, като се изясни кой да бъде субекта носител на парите – общината, директора на училището, ученика. Въвеждане на принципа на допълняемост при финансиране на училището.

Междуведомствена работна група, с представители на Министерство на образованието и науката, НСОРБ и Министерство на финансите, анализира и оцени приложението на стандартите за издръжка на делегираните от държавата дейности в общините за образование до момента. Резултатите от проведеното проучване ще бъдат използвани, за да се намери точна формула за разпределение на средствата за образование в общините.

Предвижда се от началото на 2005 г. да влезе в сила Закон за кредитиране на студентите и докторантите, което е крачка напред в развитието на висшето образование и съобразяването му с тенденциите в страните от Европейския съюз. Въвеждането на система за кредитиране генерира ползи за самата образователна система в няколко направления:

- ⇒ създава условия за равен достъп до висше образование;
- ⇒ осигурява по-висока мотивация и заинтересованост на студентите от образователния процес;
- ⇒ осъществява натиск за повишаване качеството на обучение във висшите училища;
- ⇒ съдейства за оптимизиране на системата от висши училища и специалностите в тях в резултат на засилена конкуренция.

С Постановление № 238 на Министерския съвет от 2004 г. за изменение и допълнение на Постановление №162 на Министерския съвет от 2001 г. за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението за един студент по професионални направления, от началото на следващата година със субсидия от бюджета ще се осигури на 100% норматива за издръжка на студентите за целия курс на обучение.

С оглед повишаване ефективността на разходите за образование в условията на финансова децентрализация финансирането на делегираните от държавата дейности в образованието следва да се извършва по единен стандарт, осигуряващ средствата за оптимално обучение на учениците.

2.4. Здравеопазване

Таблица №18 Разпределение на бюджетните разходи за здравеопазване за 2005 г.

в млн. лв.	Общо	Централен бюджет	Министерства и ведомства	НЗОК	Общини
Общо нелихвени разходи + резерв	1 777,7	26,7	629,4	982,9	138,8
Общо нелихвени разходи	1 677,2	11,2	629,4	897,9	138,8
Текущи нелихвени разходи	1 621,2	10,7	589,5	892,9	128,1
Капиталови разходи	56,1	0,5	39,9	5,0	10,7

В консолидирания бюджет общите разходи на функция здравеопазване за 2005 г. са определени в размер на 1 777.7 млн.лв. или 4.3% от БВП за страната.

През 2005 г. Министерство на здравеопазването ще доразвие прилагането на принципа за финансиране на болниците на базата на реално извършена дейност, като по този начин ще се засили пазарният елемент в здравната система. Целта на предприеманите мерки и на цялостната политика е да се подобри качеството на медицинското обслужване на населението.

Предвижда се да отпадне постоянната компонента като процент от субсидията, която беше въведена като вид защитен механизъм при стартирането на новата методика. От догодина болниците ще получават парите от държавния бюджет изцяло за дейност. Това ще засили пазарния принцип на разпределение на средствата и по-ефективното им използване.

Предвижда се създаване на Кодекс за здравното осигуряване, който да регламентира правата и задълженията на страните по задължителното здравно осигуряване, задължителното социално здравно подпомагане и допълнителното здравно осигуряване. С новия Кодекс ще се решат въпросите, свързани с определяне обхвата на финансиране на здравната система, ясно разграничаване отговорностите между всички институции в здравеопазването, регламентирани основния пакет задължителни здравни услуги, определяне приложното поле на доброволните здравноосигурителни фондове и решаване проблемите на хората, които нямат възможност да се осигуряват.

През 2005 г. ще се създаде специален фонд, който ще гарантира един основен пакет медицинска помощ за социално слабите. Предвидено е Фондът да заработи с 25 млн.лв. от бюджета.

Предвижда се да се увеличат средствата за лекарства по централизираните доставки, което ще даде възможност през 2005 г. да се осигурят повече лекарства за повече нуждаещи се пациенти.

През 2005 г. по-прецизно и детайлно ще бъдат определени групите заболявания, като по този начин по-точно ще се отчете тежестта на даденото заболяване, ще се даде по-вярна картина за реалната дейност и реалните разходи на болниците.

Чрез бюджета на Министерството на здравеопазването ще се финансират приоритетни национални програми, приети с Решения на Министерския съвет, като част от Националната

здравна стратегия (Национална програма за борба със сърдечно-съдовите заболявания; Национална програма за онкологичен скрининг; Национална програма за трансплантация; Национална програма за профилактика и контрол на СПИН; Национална програма за борба с туберкулозата и др.), спешната медицинска помощ, както и всички останали дейности, свързани с общественото здравеопазване. Всички разходи, свързани с усвояването на държавно гарантирани заеми (БУЛ 4565 - Реформа в здравния сектор и други), външно финансиране и национално съфинансиране са предвидени по бюджета на Министерството на здравеопазването и са в размер на 52,5 млн.лв.

В програмата за 2005 г. са предвидени следните разходни параметри на самостоятелния бюджет на Националната здравноосигурителна каса - 982,9 млн.лв. разходи, от които 863,6 млн.лв. са разходи за здравноосигурителни плащания. Основната част от тези плащания са за:

- ⇒ първична извънболнична медицинска помощ – 107,2 млн.лв.;
- ⇒ специализирана извънболнична помощ - 107,4 млн.лв.;
- ⇒ стоматологична помощ – 57,8 млн.лв.;
- ⇒ медико-диагностични дейности – 50,5 млн.лв.;
- ⇒ лекарства - 245 млн.лв.;
- ⇒ болнична помощ – 295,1 млн.лв.;
- ⇒ други - 0,6 млн.лв.

По бюджета на НЗОК за 2005 г. са предвидени 12,6 млн.лв. разходи за заплати и възнаграждения на 2 245 щатни бройки персонал на НЗОК и РЗОК и 12,1 млн.лв. разходи за текуща издръжка на структурите на касата.

Предвижда се през 2005 г. да се отпуснат от държавния бюджет 25 млн.лв. за провеждане на профилактични медицински и стоматологични прегледи на децата и учениците в детските ясли, детските градини, училищата, домовете за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителски грижи, и в специализираните институции за работа с деца.

Предвидено е през 2005 г. НЗОК да има дефицит от 111,2 млн.лв., който следва да бъде финансиран за сметка на наличностите на НЗОК в БНБ.

По бюджета на общините са предвидени средства в размер на 138,8 млн.лв., или е осигурено увеличение със 17,9 млн.лв. спрямо 2004 г. Числеността на персонала в здравните кабинети към училищата и детските заведения е 11 254 бр. Издръжката на здравните кабинети на общинско финансиране е в размер на 2,6 млн.лв. Средствата за здравна дейност и медицинска помощ на диспансерите в общините е в размер на 41,5 млн.лв. За капиталови разходи са отделени 9,9 млн. лв. или с 4,3 млн.лв. повече спрямо 2004 г.

Продължаването на реформата в здравеопазването следва да доведе до подобряване на модела на здравеопазването и до повишаване ефективността на мениджмънта на системата в условията на обективните финансови ограничения и през 2005 г.

2.5. Социално осигуряване, подпомагане и грижи

Разходите в тази функция за 2005 г. се предвижда да бъдат 5 596.6 млн. лв. Те обхващат изплащането на пенсии, социални помощи и обезщетения и разходите за издръжка на службите за социалното осигуряване. Предвидените средства запазват високи нива с оглед на абсолютния приоритет, който имат за бюджета.

Таблица №19 Разпределение на бюджетните разходи за социално осигуряване, подпомагане и грижи за 2005 г.

в млн.лв.	ОБЩО	Централен бюджет	Министерства и ведомства	ДОО	Учителски пенсионен фонд	Фонд за гарантиране на вземанията	ВУЗ	Общини	Национален фонд
Общо нелихвени разходи + резерв	5 596,6	87,1	917,2	4 465,5	3,5	7,5	10,2	96,9	8,8
Общо нелихвени разходи	5 511,6	62,1	917,2	4 405,5	3,5	7,5	10,2	96,9	8,8
Текущи нелихвени разходи	304,8	59,3	83,2	65,4				90,3	6,6
Капиталови разходи	19,6		5,3	5,6				6,6	2,2
А. Пенсии									
Общо нелихвени разходи + резерв	3 760,1			3 756,7	3,4				
Общо нелихвени разходи	3 700,1			3 696,7	3,4				
Б. Социални помощи и обезщетения									
Общо нелихвени разходи + резерв	1 512,0	27,8	828,7	637,8	0,1	7,4	10,2		
Общо нелихвени разходи	1 487,0	2,8	828,7	637,8	0,1	7,4	10,2		
В. Програми, дейности и служби по									
Общо нелихвени разходи	324,5	59,3	88,4	71,0	0,0	0,1		96,9	8,8
Текущи нелихвени разходи	304,9	59,3	83,2	65,4	0,0	0,1		90,3	6,6
Капиталови разходи	19,6		5,3	5,6				6,6	2,2

Група “Пенсии”

В тази група разходи се включват пенсиите изплащани от бюджета на Държавното обществено осигуряване и пенсиите изплащани от Учителския пенсионен фонд, а така също и дължимите за изплащането на пенсиите пощенска такса и ДДС върху нея.

⇒ Пенсии по бюджета на ДОО

За 2005 година са предвидени 3 696.7 млн.лв. без резерва за реформата в социалното осигуряване – 60,0 млн.лв. Нарастването на разходите спрямо 2004 г. е с около 322,5 млн.лв. Планирано е осъвременяване на пенсиите от 1 юни 2005 г. със 7 на сто при очаквана инфлация за 2005 г. от 3.6%. Отчетено е обвързването на максималният им размер с максималния осигурителен доход. Предвижда се с промяна в §6 от преходните и заключителни разпоредби на Кодекса за социално осигуряване максималният размер на пенсията да се определя не на база максималния осигурителен доход за текущата година, а на база на същия за предходната. Тази промяна води до запазване на максималния размер на пенсията на нивото на 2004 г. – 420 лева. В средствата са предвидени и млн.лв. за пощенска такса и ДДС.

Основните параметри, свързани с пенсиите през 2005 г. са:

- социална пенсия за старост 60 лв. от 1 юни 2005 г. – ръст 13,2%;
- осъвременяване на пенсиите – с коефициент 1,07 от 1 юни 2005 г.;

— изплащане на добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ в процент от средната пенсия за осигурителен стаж и възраст (чл. 68 и чл. 69 на КСО) за предходната година – около 4000 лица при среден размер на добавката 45,5 лв. за 2005 г.

Основни насоки в политиката по пенсиите за 2005 г.:

— намаление в броя на пенсионерите за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 на КСО с около 37 500 души в сравнение с 2004 г. в резултат на изискванията за минимална възраст и брой точки.

— нова организация и засилен контрол върху органите по лекарската експертиза (ТЕЛК и НЕЛК) с цел намаляване на броя на новоотпуснатите пенсии за инвалидност поради общо заболяване.

⇒ Пенсии по бюджета на Учителския пенсионен фонд – за 2005 г. по бюджета на УПФ са предвидени 3,4 млн.лв. за изплащане на добавки към пенсиите и пенсии за предсрочно пенсиониране на педагогическия персонал от предучилищното, началното, основното и средното образование.

Таблица №20 Брой на учителите, получаващи пенсии и добавки от УПФ

	2004 г. програма	2005 г. програма
Средногодишен брой заети учители	115 074	112 320
Брой на учителите, получаващи пенсии по §5, ал.2 и ал.4 от КСО	1 863	2 254
Брой на учителите, получаващи добавка към пенсиите по §5, ал.3 от КСО	11 126	12 178

Група “Социални помощи и обезщетения”

В тази група разходи се включват помощите и плащанията към гражданите на основание Закона за социално подпомагане, Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалиди, Кодекса за социалното осигуряване, Закона за семейни помощи за деца, Закона за Министерство на вътрешните работи и Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и др.

Социалните помощи и обезщетения се разпределят основно по бюджетите на МТСП, бюджета на ДОО, висшите училища.

С цел осъществяване на цялостната социална политика на държавата от МТСП, всички социални помощи и обезщетения преминават от бюджета на общините в бюджета на МТСП.

Министерства и ведомства – предвидени са 828,7 млн.лв., от които по бюджета на Министерство на труда и социалната политика за 2005 г. общо са планирани 766,6 млн.лв., спрямо 719 млн.лв. за 2004 г., в това число както следва:

1. за помощите по Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП) са планирани общо 109,9 млн.лв.;
2. целеви помощи за отопление по ЗСП – 115,0 млн.лв.;
3. за помощите изплащани по новия Закон за интеграция на хората с увреждания са планирани разходи в размер на 56,8 млн.лв.;
4. за здравноосигурителни вноски на лицата по чл.40, ал.2, т.т. 1, 4 и 8 от Закона за здравното осигуряване - 16 млн.лв.;
5. в разходите по Закона за семейни помощи за деца е предвидено увеличение с 5 млн.лв. спрямо 2004 г., като този вид разходи са планирани при запазване на размера на отделните видове помощи на нивото на 2004 г. и запазване размера на дохода на член от семейството по чл.4 от ЗСПД. Отчетена е промяната в закона, с която се завишава възрастта на децата до която имат право на подпомагане, а така също и въвеждането на нов вид помощ за бременни жени за срок от 45 дни преди раждането. Общо за този вид разходи са предвидени 263,9 млн.лв.;
6. за реализация на мерки и програми по Закона за закрила на детето са предвидени 1 млн.лв.
7. за активните мерки на пазара на труда, с които се осигурява запазването и развитието на политиката по намаляване на безработицата, съхраняване и подържане на работната сила 204 млн.лв.

В другите министерства и ведомства са планирани общо 62,1 млн.лв. в т.ч.:

➤ за здравни осигуровки на лицата осигурени за сметка на държавния бюджет., съответно Министерския съвет – за бежанци; Министерство на правосъдието за лишените от свобода; Държавните висши училища за студентите и аспирантите редовно обучение; МВР и МО за военнослужещите на наборна военна служба.

➤ за обезщетения по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и Закона за Министерството на вътрешните работи.

Бюджет на Държавното обществено осигуряване

Тази група разходи по самостоятелния бюджет на ДОО са свързани с изплащане на обезщетения на различни основания от Кодекса за социално осигуряване. За целта за тях през 2005 г. са предвидени средства в размер на 636.9 млн.лв. (при 618.7 млн.лв. за 2004 г.). Тук се включват разходите за обезщетения и помощи по КСО – 407,0 млн.лв. и разходите за здравноосигурителни вноски за пенсионерите, за безработните лица и за децата до 18-годишна възраст в размер общо на 229.9 млн.лв.

За 2005 година средствата за риска “Безработица” са планирани на база 80 лв. минимално и 140 лв. максимално обезщетение за безработица.

Бюджет на Учителския пенсионен фонд. В тази група разходи по бюджета на УПФ са планирани средства за здравни осигуровки на пенсионерите ползващи правата на ранно пенсиониране от фонда.

Фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите” - Тази група разходи са свързани с гарантиране вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на

работодателя, възникнали след 1 януари 2005 г. За осъществяване на тази политика са предвидени 7.4 млн.лв. за изплащане на начислените и неизплатените гарантирани вземания на работниците и служителите.

Група “Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта”

Разходите по тази група за 2005 г. на консолидирана основа възлизат на 324,5 млн.лв., като те са разпределени в централния бюджет, бюджетите на министерствата и ведомствата, бюджетите на ДОО и Учителския пенсионен фонд, общините и Националния фонд към Министерство на финансите.

От тази група разходи се финансира издръжката на Агенцията по заетостта, Администрацията на НОИ, Агенцията за социално подпомагане, Държавна агенция за закрила на детето, Социалноинвестиционния фонд, Агенцията за хората с увреждания. При изготвяне на прогнозата са взети предвид всички предстоящи структурни промени произтичащи от нормативни актове.

• Министерство и ведомства

С приемането на Закона за интеграция за хората с увреждания през м. септември 2004 г. се създава Агенция за хората с увреждания от 1 януари 2005 г., като числеността ѝ достига 25 щатни бройки (в т.ч. досегашния фонд “Рехабилитация и социална интеграция” - 14 щатни бройки).

През 2005 година е предвидено увеличение на числеността на Главна инспекция по труда с 20 щ.бр. за провеждане на по-ефективен контрол по спазване на трудовото законодателство.

Предвидени са 22 млн.лв. по бюджета на Министерство на труда и социалната политика за реализация на дейностите за насърчаване на предприемачеството чрез инвестиции в инфраструктурата на месно ниво по линията на Социално инвестиционния фонд.

• Държавно обществено осигуряване

Разходите по бюджета на ДОО за тази група са свързани с осигуряване на издръжка, материална база и средства за работни заплати за системата на Националния осигурителен институт (НОИ). За 2005 г. се предвижда увеличение на щатната численост на персонала на НОИ със 130 щ.бр. (от 3975 щ.бр. през 2004 г. на 4105 щ.бр. през 2005 г.) във връзка със създаването на допълнителни лекарски комисии за препотвърждаване на експертните решения за временна и трайна неработоспособност и назначаване на доверени лица на НОИ в тях, както и за администрирането на фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите.

• Общини

Разходите за 2005 г. са в размер на 96,9 млн.лв., или с 6,9 млн. лв. повече от 2004 г. За делегираните от държавата дейности “Домове за социални услуги” са отделени 60,5 млн.лв., или ръст от 4,9 млн. лв. Числеността на персонала е 6 545 щ.бр.

2.6. Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда

С предвидените средства в размер на 854,1 млн.лв. се цели осигуряване на разходите по поети ангажименти по заемни споразумения, дейностите, свързани с усвояване на средствата по пред-присъединителните фондове на ЕС, капиталовите разходи в общините и необходимите средства за текуща издръжка.

Таблица №21 *Разпределение на бюджетните разходи за жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда за 2005 г.*

В МЛН. ЛВ.	ОБЩО	Централен бюджет	Министерства и ведомства	Общини	Национален фонд
Общо нелихвени разходи	854,1	39,3	117,5	455,5	241,8
Текущи нелихвени разходи	428,1	19,3	49,4	359,5	
Капиталови разходи	426,0	20,0	68,1	96,0	241,8
А. Жилищно строителство, благоустр.					
Общо нелихвени разходи	529,3	15,2	58,6	455,5	
Текущи нелихвени разходи	400,3	15,2	25,6	359,5	
Капиталови разходи	129,0		33,0	96,0	
Б. Опазване на околната среда					
Общо нелихвени разходи	324,8	24,1	58,9		241,8
Текущи нелихвени разходи	27,8	4,1	23,8		
Капиталови разходи	296,9	20,0	35,1		241,8

В група “**Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда**” са съсредоточени голяма част от държавните инвестиционни заеми на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, което е отражение на реализирането на работата по политиката на създаване, запазване и поддържане на устройственото планиране на територията и създаване и поддържане на кадастъра; политиката за създаване на условия за ефективен инвестиционен процес в сферата на благоустрояването, доизграждане и поддръжка на водоснабдителните системи. В тази група се финансират и дейностите по 2 държавни инвестиционни заема, а именно: “Кадастър и имотна регистрация” и “Жилища за ромските семейства – община Пловдив” За МРРБ са разчетени средства в размер на 36,4 млн.лв.

Определени са средства за издръжката и функционирането на Управителния съвет на Националния компенсационен жилищен фонд към МС.

В групата са разчетени 5 676 щатни бройки, в това число 935 щ.бр. за Министерство на регионалното развитие и благоустройството и 15 щ.бр. за Министерски съвет.

С предвидените 324,8 млн.лв. по група “Опазване на околната среда” ще се извършват разходи от министерствата по изпълнение на управленската програма на правителството чрез реализиране на следните политики:

- ⇒ **Министерство на околната среда и водите** – реализиране дейността по политиката за оптимално снабдяване с вода – запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностни води; осигуряване оптимално количество и качество вода за питейно-битови и селскостопански нужди; политиката за подобряване управлението на отпадъците – изграждане на интегрирана система от съоръжения за третиране на отпадъците; осигуряване на механизми за разделно събиране; политиката за подобряване качеството на атмосферния въздух и намаляване на вредните емисии в атмосферния въздух и др.
- ⇒ **Министерство на регионалното развитие и благоустройството** - в тази група от бюджета на МРРБ се финансират дейности по 3 държавни инвестиционни заема, а именно “Защита на речните и морски брегове от ерозията и абразията” – от Европейската инвестиционна банка и от Банката за развитие към Съвета на Европа; “Пречистване на отпадъчни води в басейна на река Марица”, финансиран от Европейската инвестиционна банка.

Секторът е един от най-благоприятните за развитие на политиката на публично-частно партньорство. Преките частни инвестиции в публичната сфера няма да доведат до увеличаване на общата задлъжнялост на страната, като частните инвеститори ще търсят проекти с висока възвръщаемост. От първостепенно значение е реализираните проекти да са дългосрочно ориентирани с оглед бъдещото членство на страната в ЕС и всеки проект да се оценява според ползите и ефектите за обществото.

2.7. Почивно дело, култура и религиозни дейности

Таблица №22 *Разпределение на бюджетните разходи за почивно дело, култура и религиозни дейности за 2005 г.*

в млн. лв.	Общо	Централен бюджет	Министерства и ведомства	Общини	БНР	БНТ
Общо нелихвени разходи	286.1	16.2	84.2	84.4	34.1	67.3
Текущи нелихвени разходи	268.0	13.8	78.5	78.6	32.9	64.3
Капиталови разходи	18.1	2.4	5.7	5.8	1.2	3.0
А. Култура						
Общо нелихвени разходи	259.2	13.2	67.1	77.8	34.1	67.0
Текущи нелихвени разходи	242.7	10.8	61.8	73.3	32.9	64.0
Капиталови разходи	16.4	2.4	5.4	4.5	1.2	3.0
Б. Други обществ. и социални услуги (Почивно дело, спорт, туризъм, религиозно дело)						
Общо нелихвени разходи	27.0	3.0	17.1	6.6		0.3
Текущи нелихвени разходи	25.2	3.0	16.7	5.2		0.3
Капиталови разходи	1.7		0.4	1.4		

В тази функция се предвиждат през 2005 г. разходи в размер на 286,1 млн.лв.

По група **“Култура”** разходите се разпределят по бюджетите на министерствата и ведомствата, бюджета на Българската национална телевизия, Българското национално радио и общинските бюджети.

По бюджетите на министерствата и ведомствата за 2005 г. за култура са разчетени общо 67,1 млн.лв. За културните институти с национално значение са предвидени 60,1 млн.лв., като останалите средства се разпределят за:

1. финансиране на творчески проекти и програми в областта на филмопроизводството, книгоиздаването, за театър, музейно дело и за подпомагане развитието на културата, за двустранно културно сътрудничество, за подпомагане на фестивали, конкурси и др. мероприятия с национално значение, залегнали в културния календар;
2. капиталови разходи, в т.ч. за консервация и реставрация на недвижимите паметници на културата, ремонт и обновяване на културни институти;

По бюджетите на общините са разчетени 77,8 млн.лв., което е със 7,5 млн.лв. повече спрямо 2004 г. Числеността на персонала във библиотеките и музеите е 2 474 щ.бр. или е увеличена със 114 щ.бр. Субсидиите за читалищата са в размер на 25,0 млн. лв., или ръст от 0,8 млн.лв., като субсидираната численост е 6 070 щ.бр., или увеличение спрямо 2004 г. с 201 щ.бр.

За 2005 г. по група **“Туризм”** са предвидени средства за финансово осигуряване на дейностите в областта на туризма, насочени към повишаване на неговата конкурентноспособност, една от които е за националната туристическа реклама.

По група **“Физическа култура и спорт”** са предвидени средства, с които се осигуряват дейностите в областта на физическото възпитание и спорта. Предвидени са средства за финансиране на учебно-тренировъчната и спортно-състезателната дейност в спортните училища, за финансиране на целеви програми за развитие на спорта и социалния туризъм на инвалиди, масовия и детско-юношеския спорт, участието в републикански и международни спортни прояви, както и средства за осигуряване на медикаменти и реактиви за извършване на допинг контрола. През 2005г. ще бъдат финансирани програми свързани с подготовката и участието на българските спортисти в новия Олимпийски цикъл 2005-2008г., който включва Зимните олимпийски “Торино, 2006” и Олимпиада “Пекин, 2008”.

По група **“Религиозно дело”** е предвидена субсидия, в размер на 2,3 млн.лв. за подпомагане на регистрираните вероизповедания в страната.

2.8. Икономически дейности и услуги

Таблица № 23 Разпределение на бюджетните разходи за икономически дейности и услуги за 2005 г.

в млн. лв.	Общо	Централен бюджет	Министерства и ведомства	БАН	Общини	ИБСФ	в т.ч.: ДФ "Земедел."	в т.ч.: Ф"ФПРГДП"	Национален фонд
Общо нелихвени разходи + резерв	1 786.4	336.1	925.1	2.0	162.0	98.9	83.9	15.0	262.3
Общо нелихвени разходи	1 761.4	311.1	925.1	2.0	162.0	98.9	83.9	15.0	262.3
Текущи нелихвени разходи	1 053.9	216.8	614.2	1.8	77.7	82.8	67.9	14.9	60.6
Капиталови разходи	707.5	94.3	310.9	0.2	84.2	16.1	16.0	0.1	201.7

Тази функция отразява взаимоотношенията на бюджета с реалния сектор и поетите ангажименти на правителството по извършване на структурните реформи. Основен механизъм на тези взаимоотношения са програмите по финансиране и субсидиране на отделните подотрасли. По отношение на субсидиите правителството е поело ангажимент за тяхното ограничаване, което се извършва успоредно с продължаването на реформите в енергетиката, транспорта и предприятията с държавно участие в тези сектори. Продължаването на реформите в железопътния и енергийния сектор и приключването на приватизационните сделки са от ключово значение за средносрочната фискална стратегия на страната, стратегията за външно финансиране, както и за премахване на пречките за устойчив по-висок растеж.

По група **“Минно дело, горива и енергия”** са предвидени средства в размер на 24,9 млн.лв. за техническа ликвидация и рекултивация на стари геолого-проучвателни изработки в страната, осъществяване на дейностите по извеждане на ядрени съоръжения от експлоатация, осъществяване на дейностите по безопасно съхранение на ядрени отпадъци, извършване на експертизи и обследвания на енергийни потребители, разработване на мерки за намаляване на енергийното потребление в индустрията и осъществяване на дейности и програми за енергийна ефективност. В дейностите по група **“Минно дело, горива и енергия”** са заети 46 щатни бройки.

В **енергийния сектор** са предвидени следните реформи:

- Изпълнение на мерки за повишаване на енергийната ефективност във всички сектори от икономиката на страната според Закона за енергийната ефективност;
- Изпълнение на мерки за повишаване на енергийната ефективност при крайния потребител;
- Изпълнение на приоритетни енергийни проекти, съфинансирани от международен фонд “Козлодуй”;
- Изпълнение на мерки за повишаване на сигурността на енергийните доставки;
- Изпълнение на мерки за либерализация на пазара на енергийния сектор;
- Изпълнение на мерки за опазването на околната среда от вредното въздействие на дейностите в енергетиката.

Привличането на инвестиции в енергийния сектор се предвижда да се постигне чрез набор от мерки:

- ✓ Създаване на условия за навременно либерализиране на енергийните пазари;

- ✓ Създаване на икономически условия за реализация на крупни инвестиционни проекти, свързани с изграждането на базисната инфраструктура в страната;
- ✓ Изпълнение на стратегията за приватизация в енергийния сектор – с приемането на Закона за енергетиката се пристъпи към приватизация на електроразпределителните и топлофикационните дружества;
- ✓ Завършване на ценовата реформа в сектора в съответствие с приетия график;
- ✓ Участие на България в регионалните и общия енергиен пазар на ЕС;
- ✓ Изпълнение на приетата програма за реструктуриране на дружествата от сектор въгледобив, приватизация, финансово оздравяване и закриване на неефективни въгледобивни мощности;
- ✓ Техническа ликвидация на въгледобива и уранодобива и др.

В група **“Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов”** за 2005 г. са предвидени средства в размер на 543,7 млн.лв., за осигуряване функционирането на дейностите, които се занимават със селско и горско стопанство рибарство и аквакултури.

Осигурени са средства за строеж на горски пътища за дърводобив, за ремонт на дивечовъдните станции, оборудване на лаборатории за изследване на растителни продукти, животински продукти и лаборатории по лозата и виното, за строеж и оборудване на КПП по границата и други.

Значителни субсидии се предвиждат за подпомагане на земеделските производители и тютюнопроизводителите. Субсидиите, които ДФ “Земеделие” ще предоставя през 2005 г. са в размер на 65 млн.лв. (в т.ч. текущи 57 млн. лв. и 8 млн. за капиталови трансфери). За осигуряването на премии на тютюнопроизводителите за 2005 г. са осигурени 111,7 млн.лв. по Фонд “Тютюн”.

От гледна точка възможностите на бюджета следва да се прецени степента на приоритетност и оптималния размер на разходите на ДФ “Земеделие” и Фонд “Тютюн”.

В тази дейност са заети 14 297 щатни бройки.

В група **“Транспорт и съобщения”** са предвидени 953,3 млн.лв., от които по бюджетите на министерства и ведомства - 512,5 млн.лв. за финансово осигуряване изграждането, реконструкцията и модернизацията на транспортната и съобщителната инфраструктура в съответствие със стандартите на Европейския съюз, както и развитието на конкурентен телекомуникационен пазар. Един от факторите за привличането на чуждестранни инвеститори е качеството на транспортната мрежа и телекомуникационните услуги като предпоставка за успешното функциониране на всеки бизнес.

По отношение на БДЖ стратегията е насочена към постигане на възвръщаемост на себестойността на услугите и съответно намаляване на необходимостта от субсидирането им, което предполага следните стъпки:

- ⇒ продължаване на програмата за оптимизиране на персонала;
- ⇒ съкращаване на нерентабилните услуги и дейности на основата на внимателно разработен и обсъден план;

⇒ промяна на тарифите, така че след отчитане на предоставената от държавата субсидия, дружествата да не отчитат загуби.

В дейностите по транспорта и съобщения са заети общо 5 069 щатни бройки.

Целта е повишаване ефективността и конкурентноспособността на ЖП транспорта, либерализация на транспортните услуги и подготовка за включване в общоевропейския процес на използване на единната железопътна мрежа.

По група **“Промисленост и строителство”** през 2005 г. са заделени средства в размер на 3,0 млн.лв. по бюджета на Изпълнителната агенцията за насърчаване на малките и средни предприятия, която е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на икономиката.

По група **“Други дейности по икономиката”** средствата са в размер на 236,5 млн.лв. и осигуряват изграждане на инфраструктурни обекти (хидромелиоративни съоръжения), дейностите в областта на метрологията и техническия надзор, на стандартизацията, на сертификацията и изпитването, на приватизацията и следприватизационния контрол, на патентната дейност, на дейностите по акредитирането на лаборатории и органи, на дейностите насочени към насърчаване на търговията и др.

2.9. Разходи неklasифицирани в другите функции

Таблица №24 Разпределение на разходи неklasифицирани в другите функции за 2005 г.

в млн. лв.	Общо	Централен бюджет	Министерства и ведомства	ДОО	НЗОК	Съдебна власт	Общини	ИБСФ	в т.ч.: ДФ "Земедел."
Общо разходи	1 314,3	1 013,7	51,4	61,4	85,0	0,6	2,2	100,0	100,0
Лихви - общо	794,7	739,7	51,4	1,4			2,2		
Резерв за непредвидени и неотложни разходи	419,6	274,0		60,0	85,0	0,6			
Кредити и временна финансова помощ (нето)	100,0							100,0	100,0

По тази функция е включен резерва на Националната здравноосигурителна каса – 85,0 млн. лв., Националният осигурителен институт за пенсии – 60,0 млн.лв., Висшият съдебен съвет – 0,6 млн. лв., за структурни реформи – 15,0 млн. лв., за реформа в здравеопазването – 15,5 млн. лв., за реформа в отбраната – 18,0 млн. лв., за образование и наука – 130,0 млн. лв., за иновации – 5 млн. лв., за регионални инициативи – 10,0 млн. лв., за финансиране на фонда, гарантиращ основен пакет медицинска помощ за социално слабите - 25,0 млн. лв., за резерва за предотвратяване и ликвидиране на последиците от стихийни бедствия и крупни производствени аварии - 55,5 млн. лв.

Предвидените разходи за лихви през 2005 г. са в размер на 794,7 млн.лв., от които 565,9 млн. лв. по външния дълг и 228.8 млн. лв. по вътрешния дълг.

Предвидените нетни кредити и временна финансова помощ от ДФ “Земеделие” са в размер на 100 млн.лв.

III. Бюджет 2005 по отговорности

1. Централен републикански бюджет

Таблица №25 Приходи и разходи по централния бюджет

млн.лв.	ЗДБ 2004	Програма 2005	Ръст 2005 спрямо 2004 (%)
Приходи	7 976.2	9 213.8	15.5
Данъчни приходи	7 319.0	8 602.2	17.5
<i>Преки данъци</i>	2 034.0	2 205.5	8.4
Корпоративен данък	840.8	905.3	7.7
ДДФЛ	1 107.6	1 215.1	9.7
Данък върху дивидента и доходите	60.6	60.1	-0.9
Данък върху застрахователни и презастрахователни премии	25.0	25.0	-0.2
<i>Косвени данъци</i>	5 132.5	6 232.9	21.4
ДДС	3 312.3	4 197.8	26.7
Акцизи	1 616.3	1 795.4	11.1
Мита и митнически такси	203.9	239.7	17.6
<i>Други данъци</i>	152.5	163.8	7.4
Неданъчни приходи	657.0	611.4	-6.9
Помощи	0.2	0.2	11.8
Общо разходи	1 433.3	1822.8	27.2
Текущи нелихвени разходи	521.6	645.7	23.8
Заплати и стипендии	43.5	52.2	20.0
Осигурителни вноски	16.5	17.8	7.6
Издръжка	256.5	301.7	17.6
Отбрана и сигурност	80.4	158.3	96.8
- в т.ч. за участие на българската армия в задгранични мисии		74.0	
Субсидии	122.8	112.9	-8.0
Социални разходи	1.8	2.8	58.0
Капиталови разходи	85.7	163.4	90.7
Резерв	87.5	274.0	213.7
Лихви	738.5	739.7	0.2
Трансфери м/у ЦРБ и други бюджети	- 6 379.4	- 7 063.1	10.7
Трансфери м/у ЦРБ и извънбюджетни сметки и фондове (нето)	- 300.0	- 325.3	8.4

Централният републикански бюджет обхваща приходи и разходи, извършвани пряко от Министерския съвет или чрез делегирани от него права на министъра на финансите.

Приходи

Приходите в централния бюджет се очаква да се увеличат поради ръст в постъпленията от данъчни приходи – основно при косвените данъци (през 2005 г. те ще достигнат 8 602,2 млн.лв. или ръст от 17,5 % спрямо 2004 г.) и в по-малка степен при преките данъци (техният размер през 2005 г. ще бъде 2 205,5 млн.лв. или ръст от 8,4%). Фактор за прогнозираните повиши постъпления от косвени данъци е повишената събираемост на дължимите държавни вземания. Нарастването на приходите от мита и митнически такси въпреки либерализацията на търговските отношения в световен мащаб ще се дължи на продължаващия ръст в обема на вноса, както и на подобрената ефективност на контрола от страна на митническата администрация. Представено в структурен разрез по централния бюджет се предвижда да постъпят от ДДС 4 197,8 млн.лв. (ръст от 26,7% спрямо 2004 г.); 1 795,4 млн.лв. (ръст от 11,1% спрямо 2004 г.) от акцизи; и 239,7 млн.лв. (ръст от 17,6% спрямо 2004 г.) от мита и митнически такси.

С оглед на повишената събираемост на данъчните постъпления се очаква увеличение на постъпленията от основните преки данъци въпреки предвиданото намаление на ставките при корпоративния данък (от 19,5 % на 15%) и при ДДФЛ (с различен процент съобразно скалата на доходите). Приходите от корпоративен данък през 2005 г. се очаква да възлизат на 905,3 млн.лв. или ръст от 7,7% спрямо предходната година, а постъпленията от данъка върху доходите на физическите лица ще бъдат в размер на 1 215,1 млн.лв., което представлява ръст от 9,7%. Предвижда се приходите от данъка върху застрахователните и презастрахователни премии да се запазят на нивото от 2004 г., а при приходите от данъка върху дивидента и доходите да има известно намаление.

Предвидените средства от неданъчни приходи в централния бюджет за 2005 г. са в размер на 611,4 млн.лв. Прогнозираното намаление от 45,6 млн.лв. спрямо 2004 г. се дължи на очакван спад в постъпленията от неданъчни приходи в размер на 36,3 млн.лв., както и поради пониската вноска от БНБ. Най-съществен ще бъде спадът в приходите от дивиденти – с 30,0 млн.лв. по-малко спрямо 2004 г. Намаляването на приходите и доходите от собственост се дължи на процеса на приватизация, при който държавата се разделя с редица държавни предприятия като източник за попълване на приходната част на бюджета. Увеличение се очаква при вноските от “Булгаргаз” – през 2005 г. те ще бъдат 80,0 млн.лв. Известно увеличение се очаква и при постъпленията от глоби, санкции и наказателни лихви и приходите от концесии.

Разходи

Разходите по централния бюджет за 2005 г. се предвижда да бъдат 1 822,8 млн.лв., като увеличението спрямо 2004 г. възлиза на 389,5 млн.лв. в резултат на увеличение от общо 203,0 млн.лв. за текущи и капиталови разходи, както и поради нарастване на резерва за непредвидени и неотложни разходи със 186,5 млн.лв. до 274,0 млн.лв. Резервът ще бъде разпределен за разходи по поетите ангажименти за изпълнение на Целите на въоръжените сили, социално и здравноосигуряване, образование и наука, иновации, регионални инициативи, предотвратяване и ликвидиране на последиците от стихийни бедствия и аварии.

Значителен ръст се отбелязва при капиталовите разходи – през 2005 г. в централния бюджет те ще възлизат на 163,4 млн.лв., което спрямо 2004 г. е увеличение от 90,7%, за да се отговори на високите изисквания на Европейския съюз за модерна инфраструктура и опазване на околната

среда. В тази връзка капиталовите разходи са насочени главно в две функционални направления:

- Транспорт и съобщения - 94,3 млн.лв.;
- Опазване на околната среда – 20,0 млн.лв.

Националното финансиране от централния бюджет - 163.4 млн.лв. допълва другите два източника за финансиране на инвестиционните разходи на страната - помощите от предприсъединителните фондове на ЕС и средствата за национално съфинансиране към тях и държавните инвестиционни заеми.

В рамките на предвидените средства от централния бюджет ще бъдат предоставени капиталови трансфери на търговски дружества и организации с идеална цел в размер на 67,3 млн.лв.

Ръстът на текущите нелихвени разходи през следващата година спрямо 2004 г. се предвижда да бъде 23,8%. През 2005 г. те ще възлизат на 645,7 млн.лв. Увеличението при тях се дължи най-вече на по-високите разходи за издръжка, за която са определени 301,7 млн.лв. или 45,2 млн.лв. повече в сравнение с 2004 г. (ръст от 17,6% спрямо 2004 г.). Увеличените разходи за издръжка и работни заплати на администрацията нарастват във връзка с изграждането на капацитета на администрацията и създадените структури, съобразно процеса на присъединяване към ЕС (напр. към Министерски съвет нови структури са Комисията за защита от дискриминация и Държавна агенция за малцинствата). Основна задача е изграждането на професионална и неутрална държавна администрация, която е способна да работи ефективно в рамките на ЕС. Във връзка с това важна роля има политиката по доходите, която правителството предлага да се реализира през 2005 г. в бюджетната сфера. Целта е прилагането на нов, по-ефективен механизъм за определяне размера на средствата за работна заплата.

Разходите за отбрана и сигурност през 2005 г. нарастват с 96,8% и достигат 158,3 млн.лв. Увеличението е във връзка с новите задължения на България като страна членка на НАТО – предвидени са средства за реструктуриране системата на отбраната по стандартите на НАТО.

Намаление се предвижда на средствата за субсидии вследствие съкращаването конкретно на субсидиите за нефинансовите предприятия съобразно правителствената политика за постепенно ограничаване, до пълно отпадане, на необходимостта от предоставяне на подобни субсидии. През 2005 г. субсидиите ще бъдат в размер на 112,9 млн.лв., т.е. с близо 10 млн.лв. по-малко в сравнение с 2004 г. Планирането на бюджетните разходи за нефинансовите предприятия все повече се базира на програмен подход, осигуряващ възможност за ефективно, ефикасно и целесъобразно използване на предоставяните средства, определени съобразно следваните секторни политики.

По централния бюджет се планират основната част от разходите за лихви – 739,7 млн.лв. за 2005 г. Тяхната величина се запазва на приблизително същото равнище спрямо 2004 г., като увеличението е само с 0,2%. Сравнително прогнозируема и стабилна величина са лихвените разходи по вътрешния дълг поради преобладаващия дял на книжата с фиксирани лихвени купони в неговата структура.

Трансфери

Предвидени са трансфери за покриване на взаимоотношенията на централния бюджет с бюджетите на министерствата и ведомствата, социалното осигуряване (в т.ч. на ДОО и Учителския пенсионен фонд), съдебната власт, общините, както и с извънбюджетните фондове и сметки (в т.ч. ДФ “Земеделие”, Националния фонд). Бюджетните взаимоотношения между централния бюджет и бюджетите на общините за 2005 г. обхващат обща допълваща субсидия за финансиране на делегираните от държавата дейности в размер на 327,8 млн.лв., трансфери за местни дейности, в т.ч. обща изравнителна субсидия 70,0 млн.лв. и трансфер за компенсиране на приходите от отменения пътен данък 43,7 млн.лв. целева субсидия за капиталови разходи 85,0 млн.лв., в т.ч. за екологични обекти 32,0 млн.лв., и държавен трансфер на преотстъпения данък по Закона за облагане доходите на физическите лица 762,0 млн.лв.

Централният бюджет за 2005 г. ще реализира **излишък** от 2,6 млн.лв.

2. Съдебна власт

Становището на Министерския съвет по проектобюджета на съдебната власт за 2005 г. е разработено от правителството, така че да осигури необходимите финансови, материални и кадрови ресурси за нормалното функциониране на съдебната система в страната. Предвидените разходи за 2005 г. възлизат на 230.1 млн. лв., в т.ч. текущи разходи в размер на 212,3 млн. лв., капиталови разходи 17.25 млн. лв. и резерв от 0.6 млн. лв. В изпълнение на Решение № 4 на Конституционния съд от 7 октомври 2004 г., с което се обявяват за противоконституционни чл.36, чл.36а, чл.36б и чл.36в от Закона за съдебната власт по бюджета на съдебната власт са включени всички капиталови разходи, включително и за придобиване на съдебни сгради. В сравнение с другите бюджетни системи, на Съдебната власт е осигурен значителен ръст на разходите. На съпоставима база (в т.ч. с включените по бюджета на Министерството на правосъдието за 2004 г. капиталови разходи за Фонд “Съдебни сгради” и Фонд “Затворни сгради” в размер на 2.8 млн. лв.) планираните разходи за 2005 г. са с 22.1 млн. лв. повече спрямо предходната година, или имат ръст от 10.6% (при прогнозна средногодишна инфлация за 2005 г. от 3.6%) осигурен с увеличение на субсидията от централния бюджет с 21.8%. Тези данни недвусмислено сочат, че нормалното функциониране и реформата на съдебната власт е сред основните приоритети на българското правителство особено на фона на реструктурирането на разходите в някои от другите сектори.

В предложения от ВСС проект на бюджет на съдебната власт се включват общо разходи в размер на 360.6 млн. лв., от тях:

- Текущи разходи – 264.5 млн. лв.;
- Капиталови разходи – 65.5 млн. лв., от които 2.0 млн. лв. по бюджета на Министерството на правосъдието за Фонд “Съдебни сгради”;
- резерв – 30.6 млн. лв., от които 30.0 млн. лв. по централния бюджет за реформата в съдебната система.

Така определените от ВСС разходи за съдебната власт превишават със 73.3% одобрените от Народно събрание разходи за 2004 г.

Предложеният от ВСС проект на бюджет на съдебната власт за 2005 г. води до нарушаване целевото ниво на дефицита по консолидираната фискална програма със 135.5 млн. лв. или с 0.33% от БВП при запазване настоящите нива на приходите и разходите по другите бюджетни системи.

3. Държавно обществено осигуряване

Бюджетът на ДОО за 2005 г. се базира на касовото изпълнение на бюджета на ДОО за първото шестмесечие на 2004 г. и на предположенията за динамиката в броя на осигурените лица в резултат на анализиране информацията от регистъра на осигурените лица на НОИ (персоналния регистър), регистъра на трудовите договори и регистъра на приходите за първите шест месеца на 2004 г. По най-важните категории осигурени лица за 2005 г. се предвиждат следните параметри:

Таблица №26 Брой осигурени лица и средномесечен осигурителен доход

ПОКАЗАТЕЛИ	2004 г. очаквано изпълнение		2005 г. Програма		Осигур. вноски в % (средно)
	Брой	СОД* /лв./	брой	СОД* /лв./	
ОСИГУРЕНИ ЛИЦА	2 391 082	307,13	2 415 139	330,16	
Осигурени от работодател лица	2 008 284	284,80	2 024 795	299,12	34,82
- категория I	10 974	523,51	12 000	545,02	37,31
- категория II	95 943	458,99	96 500	481,05	37,64
- категория III, в т.ч.	1 901 367	274,64	1 916 295	288,42	34,56
Лица по програмата "От социални помощи към осигуряване на заетост"	104 482	131,82	61 000	128,46	30,90
<i>Държавни служители</i>	22 441	546,82	23 029	591,04	34,83
Самоосигурени лица /осигурени за всички социални рискове, без трудова злополука и безработица/	77 826	202,99	78 135	220,00	30,23
<i>Самоосигурени лица /осигурени само за пенсия/</i>	95 046	202,84	94 025	220,00	27,38
Осигурени от възложител лица /осигурени само за пенсия/	44 630	140,75	45 778	151,61	27,69
<i>Осигурени лица за инвалидност, старост, смърт и трудова злополука</i>	18 793	63,24	19 000	70,12	28,77
Самоосигурени лица – земеделски производители /осигурени за всички социални рискове/	5 542	62,31	8 500	74,51	30,66
<i>Самоосигурени лица – земеделски производители /осигурени само за пенсия/</i>	9 042	58,40	11 000	67,41	27,92
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	4 888	93,50	5 500	97,48	31,37

*в средномесечния осигурителен доход са включени доходите по трудови и граждански правоотношения, а в броя на осигурените лица са включени както наетите в специалните дейности лица, така и лицата, които при пенсиониране ползват права по чл. 69 от КСО, назначени на граждански длъжности в държавната и общинска администрация.

По приходите за 2005 г. се предвижда да постъпят 3 388,3 млн.лв., в т.ч. приходи от осигурителни вноски от работодатели за работници и служители – 2 249,4 млн.лв. (66,4 на сто

от приходите на ДОО); лични осигурителни вноски от работници и служители – 775,8 млн.лв. (22,9 на сто) и осигурителни вноски от самонаети лица – 158,4 млн.лв. (4,7 на сто).

Анализирани по параграфи приходите от осигурителни вноски по програмата за 2005 г. в сравнение с очакваното изпълнение за 2004 г. имат ръст, с изключение на приходите по програмата от социални помощи към осигуряване на заетост. През 2005 г. по Националната програма “От социални помощи към осигуряване на заетост” ще работят 65 000 лица, при средно 6 часова заетост. При отчитане на тези параметри, средномесечният им осигурителен доход е 128,5 лв. Събраните суми по актове за начет от контролните органи на НОИ за 2005 г. се очаква да бъдат в размер на 100,8 млн.лв., от които главница - 75 млн.лв. и лихви – 25,8 млн.лв., а от Агенцията за държавни вземания – 94.5 млн.лв., съответно 50 млн.лв. главница и 44.5 млн.лв. лихви.

За 2005 г. в “Други неданъчни приходи” са включени приходите от комисионни върху събраните вноски за здравно осигуряване и за професионалните и универсалните фондове от втория стълб. Тези приходи са изчислени на базата на комисионни в размер на 0,2 на сто върху събраните вноски за здравното осигуряване и на 0,8 сто върху събраните вноски за професионалните и универсалните фондове.

Таблица №27 Приходи за Държавното обществено осигуряване

млн.лв.	2004 г. ЗБДОО	2005 г. програма
ОБЩО ПРИХОДИ	3 139,8	3 388,3
- вноски от работодатели за работници и служители	2 223,8	2 249,3
- лични вноски от работници и служители	589,6	775,8
- вноски от самоосигуряващи се лица	143,2	158,4

Основните фактори, които водят до повишаване на приходите от осигурителни вноски, са:

⇒ Предоговаряне на новите минимални осигурителни доходи по икономически дейности и квалификационни групи професии. За 2005 г. в резултат на проведените срещи и договаряния между синдикалните и работодателски организации е разработена матрица за 68 основни икономически дейности и 9 квалификационни групи професии. За 49 дейности има постигнати споразумения между социалните партньори, а за останалите са направени административни предложения от работната група. В резултат на това средният минимален осигурителен доход за 2005 г. се очаква да бъде 184,9 лв. при 172,9 лв. за 2004 г., или нарастване със 7 на сто спрямо 2004 г. Разчетите са направени като е използвана структурата на осигурените лица за 2004 г. по основни икономически дейности и квалификационни групи професии и договорените нива на минималния осигурителен доход от подписаните споразумения за 2004 г.;

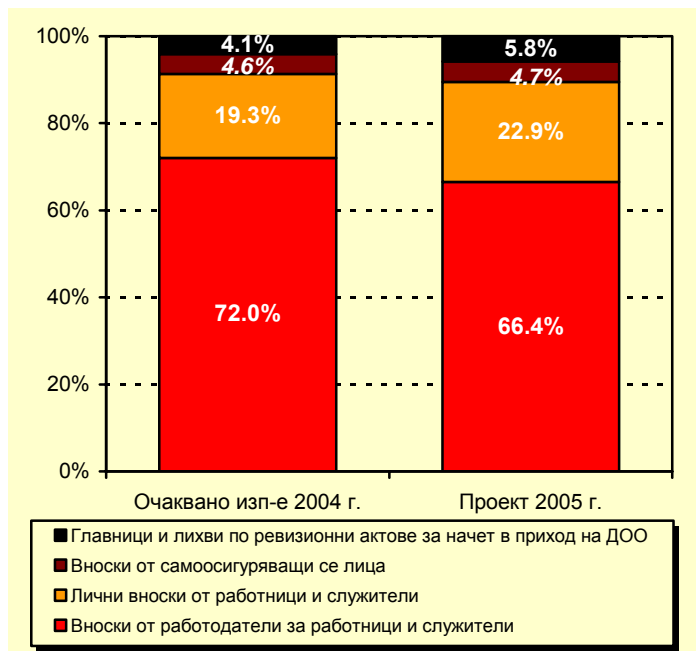
⇒ Разширяване обхвата на осигурените лица с над 60 хил. души спрямо очаквания им брой за 2004 г. в резултат на ограничаването на неформалния сектор чрез регистрация на

трудовете договори в НОИ и засилен контрол от служителите на НОИ и Инспекцията по труда по спазване на трудовото и осигурително законодателство.;

⇒ Подобряване контрола върху изпълнението на осигурителните задължения от страна на работодатели и самоосигуряващи се на базата на нова организация на предревизионната, ревизионната и следревизионна дейност на контролните органи на НОИ към рисковите осигурители и публичното изнасяне на некоректните осигурители. Засилването на съвместните ревизии, провеждани с контролните органи и на данъчната администрация, НЗОК и Инспекцията по труда, са другата ефективна мярка.

⇒ Подобряване качеството и сръчността на обслужване на клиентите и оптимизиране контрола и надеждността на информацията по Персоналния регистър посредством използването на новите операционни процеси в НОИ. Тези процеси обвързват системата на регистъра на осигурителите и осигурените лица с регистъра на трудовите договори и регистъра на приходите (системата на осигурителните вноски), банковия контрол и системата за спазване на осигурителните задължения (за социалното, здравното, осигуряването при безработица и допълнителното задължително осигуряване).

Графика №10 Структура на приходите

Факторите, които могат да доведат до намаляване на приходите спрямо равнищата им през 2004 г. са свързани с:

— Продължаващото преструктуриране на икономиката и преминаването на все по-голям брой наети лица от държавния в частния сектор. Освобождаването на работна сила води до неритмично или непълно изплащане на трудовите възнаграждения и на дължимите върху тях осигурителни вноски.

— Междуфирмената задължнялост и просрочените задължения към работниците, които през последните години нарастват значително.

По разходите за 2005 г. се предвижда средствата да бъдат 4 467,9 млн.лв. В тях са включени социалноосигурителните разходи (пенсии, социални помощи и обезщетения), разходите за издръжка на службите за социалното осигуряване, разходите за отбранително-мобилизационна подготовка и средствата за резерва за реформата.

Най-голям относителен дял – 82,2 на сто от всички разходи имат разходите за пенсии. За 2005 г. са предвидени 3 664,7 млн.лв. (без резерва за реформата в социалното осигуряване от 60 млн.лв.)

В средносрочен план до 4-5 години се очаква бюджета на Фонд “Пенсии”, който формира най-големият недостиг в консолидирания бюджет на ДОО, да преодолее дисбаланса между приходите и разходите си и да започне да натрупва излишък.

4. Бюджети на общините

В бюджета на общините за 2005 г. са разчетени разходи в размер на 2 089,3 млн.лв. при 1 909,9 млн.лв. по Закона за държавния бюджет на Република България за 2004 г. Увеличението е в размер на 179,4 млн.лв. Текущите нелихвени разходи са увеличени със 113,3 млн.лв., от които за местни дейности 58,6 млн.лв. и за делегирани от държавата дейности 54,7 млн.лв. Увеличен е размерът на изравнителната субсидия, от 35 млн.лв. за 2004 г. на 70,0 млн.лв. за 2005 г, която се получава от общини, чиито постъпления от местни данъци за предходната година са под средното за страната и с нея общините финансират местни дейности.

Бюджетните взаимоотношения на общините с централния бюджет разчетени в бюджета за 2005 г. са увеличени спрямо ЗДБРБ за 2004 г. със 159.4 млн.лв., от които общата допълваща субсидия с 18.7 млн.лв., държавния трансфер от преотстъпения данък върху доходите на физическите лица с 36 млн.лв., целевата субсидия за капиталови разходи с 26 млн.лв., обща изравнителна субсидия с 35,0 млн.лв. и за компенсиране отпадането на пътния данък като местен приход във бюджетните взаимоотношения на общините с централния бюджет е включен трансфер в размер на 43,7 млн.лева.

В програмата за 2005 г. за капиталови разходи на общините са предвидени 251,7 млн. лв. или е увеличен общият им размер с 64,7 млн.лв. спрямо консолидираната програма по ЗДБРБ за 2004 г. Общият размер на капиталовите разходи на общините за 2005 г. по източници на финансиране се формира от 85,0 млн.лв. целева субсидия, 94,7 млн.лв. собствени бюджетни средства и 72,0 млн.лв. външни кредити с държавна гаранция. С предвидените капиталови разходи е осигурено финансирането на делегираните от държавата дейности и местните дейности.

За изграждането на екологични обекти през 2005 г. в общините са предвидени 32,0 млн.лв. капиталови разходи, финансирани с целева субсидия. Списъкът на екологичните обекти, предвидени за строителство през 2005 г. е приложение към закона за държавния бюджет, като е изготвен въз основа на предложения на общините и е съобразен с приоритетите, залегнали в Програмата за прилагане на директива 91/271/ЕС за пречистване на отпадъчните води от населени места и в Програмата за прилагане на директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъците.

За строителството на обект “Разширение на Метрополитен – София” от пл. “Св.Неделя” (метростанция №7) до Интерпред (метростанция №10) са предвидени 71,2 млн.лв., финансирани с външни кредити с държавна гаранция.

По отношение на постъпленията от общински приходи и разходите за финансиране на местните дейности по общинските бюджети с Бюджет 2005 г. се предвижда следното:

Постъпленията от местни приходи по общинските бюджети за 2005 се предвиждат в съответствие с предложенията, направени от общините за тези постъпления. За 2005 г. се

очакват постъпления от данъчни приходи (имуществени данъци) по общинските бюджети в размер на 177,3 млн.лв.

От неданъчни приходи по общинските бюджети се очакват постъпления за 2005 г. в размер на 513,7 млн. лв., при одобрени със ЗДБРБ за 2004 г. 474,9 млн. лв., или с 38,8 млн. лв. в повече. От общите постъпления от неданъчни приходи с най-голям относителен дял са приходите от такси - 306,5 млн.лв. за 2005 г. Приходите и доходите от собственост в размер на 80,1 млн. лв. за 2005 г. са на второ място в общия размер на неданъчните приходи. Постъпленията от същите нарастват спрямо тези по закон за 2004 г. с 5,9 млн.лв. С най-голям относителен дял са приходите от наеми на имущество.

На следващо място са постъпленията от помощи и дарения в размер на 2,7 млн.лв. за 2005 г., при 2,1 млн.лв. за 2004 г.

За 2005 година се предвижда щатната численост на персонала, зает в местните дейности, финансирани по общинските бюджети, да се запази на нивото на числеността на персонала, утвърдена със Закона за държавния бюджет на РБългария за 2004 г. Разчетени са средства за увеличение на средните работни заплати от 01.07.2005 г. и осигурителните плащания за тях, съгласно действащото законодателство и в съответствие с утвърдените съотношения на вноските между работодател и работник за съответните години.

Разчетена е в повече издръжката за местните дейности за 2005 г. с 56,1 млн.лв. спрямо тази разчетена със ЗДБРБ за 2004 г.

За 2005 г. се предвижда общата изравнителна субсидия да бъде в размер на 10 на сто – или 70,0 млн.лв. от постъпленията от собствени приходи за всички общини по отчет за предходната 2003 г., съгласно чл. 34, ал. 5 от Закона за общинските бюджети.

С Бюджет 2005 се поема задължение при изпълнение на приходите по републиканския бюджет, Министерският съвет до 31 август да осигури по реда на чл. 35, ал. 2 от Закона за устройството на държавния бюджет допълнително сумата от 17 млн.лв. за целеви субсидии за капиталови разходи.

5. Бюджет на Национален фонд към Министерство на финансите

Националният фонд е извънбюджетен фонд към МФ. Чрез него се осъществява финансовото управление на помощта, предоставена на страната ни от Европейския съюз. Дейността му е свързана с мобилизиране и управление на средствата, отпускани като помощ от Европейската комисия по програмите ФАР, ИСПА, САПАРД, пред-присъединителни фондове и др., наред с българските финансови ресурси от държавния бюджет и финансови меморандуми от 1998 г. насам.

По програма САПАРД, подготвяща присъединяването в областта на земеделието и селските райони за периода 2000-2006 г. България ще получи годишна безвъзмездна помощ в размер на 52,1 млн. евро под формата на субсидии.

Програма ИСПА продължава да действа в областта на икономическото и социално сближаване и във връзка с екологичната и транспортната политика и допринася за целите, залегнали в Партньорство за присъединяване за всяка източноевропейска страна, както и за

съответни национални програми за подобряването на околната среда и на транспортните инфраструктури мрежи.

Финансовите средства по програма ФАР се отпускат като безвъзмездна помощ от общия бюджет на ЕС и от национално съфинансиране. Обхватът на дейностите покривани от програмата през последните години се е разширил значително. Подпомагайки икономическото развитие, административната реформа, социалното сближаване и приобщаване на националното законодателство към европейското, програмата дава възможност на страните кандидатки да отговорят на критериите за членство. Програма ФАР подпомага също реконструирането на индустриалния сектор и създаването на малки и средни предприятия, като непрекъснато се адаптира към приоритетите и нуждите на всяка една от страните.

Националният фонд осъществява оперативното изпълнение и управление на получените средства, провежда системен мониторинг и контрол за извършваните разплащания в изпълнение на финансови меморандуми, а в края на изпълнение на съответната програма осигурява възстановяването на неизползваните средства от изпълнителните агенции или при доказано неизпълнение на условията при отпускане на помощта.

В долната таблица са представени размерите на договорените и получени средства по трите основни европейски програми от началото на действието им в страната до 30 юни 2004 г.

Таблица №28 *Договорени и получени средства по програми ФАР, ИСПА и САПАРД от началото на действието им.*

млн. евро	ДОГОВОРЕНИ	ИЗПЛАТЕНИ
САПАРД	234.8	78.4
ИСПА	205.7	35.6
ФАР	472.7	370.7
ОБЩО	913.3	484.6

Източник: МФ

Процесът на европейска интеграция е един от основните приоритети на българското правителство. Възникналите в тази връзка разходи за бюджета, се разделят на две основни групи:

- ⇒ разходи по съфинансиране от бюджета на различните финансови инструменти на Европейския съюз за България.
- ⇒ текущи разходи и по-специално тези, свързани с изпълнението на Националната програма на Република България за приемането на достиженията на правото на ЕС, посрещане на критериите за членство и с изпълнението на ангажиментите съгласно преговорния процес с ЕС.

Таблица №29 Бюджет на Национален фонд към
Министерство на финансите за 2005 г.

Показатели	млн. лв.
I. Собствени приходи и помощи	507.4
- Неданъчни приходи	3.9
- Помощи	503.5
II. Разходи	670.3
- Текуща издръжка	136.5
- Субсидии	61.4
- Капиталови разходи	472.4
III. Трансфери	165.2
Излишък (I – II + III)	2.3

Очакваните средства в приходната част на бюджета на Националния фонд са в размер на 507,4 млн.лв. (2004 г. по програма - 454,0 млн.лв.) Основна част от тях са предвидените помощи от чужбина в размер на 503,5 млн.лв., а останалите 3,9 млн.лв. са приходи от лихви.

Предвижда се разходите за 2005 г. да бъдат 670,3 млн.лв., като най-голям дял в тях имат капиталовите разходи. Заложените средства за инвестиции възлизат на 472,4 млн.лв., като ръстът им спрямо предходната година е 10,2%. В тези разходи основно са включени средствата по програмите ФАР, ИСПА и САПАРД, които ще бъдат насочени главно в секторите транспорт и съобщения, селско стопанство, минно дело, горива и енергия.

През 2005 г. в бюджета на Националния фонд са предвидени разходи за членски внос и участие в нетърговски организации за образователните програми “Сократ” и “Леонардо да Винчи” в размер на 30,5 млн.лв.

Трансферите получавани от централния бюджет за съфинансиране на проектите възлизат на 165,2 млн.лв.

Излишъкът по бюджета на Националния фонд за 2005 г. се очаква да бъде 2,3 млн.лв.

ГЛАВА 4: Политика по дълга / Финансиране на Бюджет 2005

I. Държавен дълг

Към 31 юли 2004 г. размерът на държавния и държавногарантирания дълг е 16 089,2 млн.лв., в това число външен дълг – 13 594,5 млн.лв. и вътрешен дълг – 2 494,7 млн.лв. Съотношението дълг/БВП към същия период възлиза на 42,4%, като в сравнение с 2003 г. то е намаляло с 5,8%. В сравнение с края на 2003 г. като абсолютна стойност дългът е намалял с 554,5 млн.лв. Размерът на държавния дълг (без държавните гаранции) към 31 юли 2004 г. е 15 191,3 млн.лв.

Тенденцията за ограничение размера на външния дълг, както в номинално изражение така и спрямо БВП, поддържана през последните години продължава и през 2004 г. Към 31 юли 2004 г. размерът на **външния дълг** е 13 594,5 млн.лв., което представлява намаление от 792,6 млн. лв. спрямо края на 2003 г. За същия период, съответно като дял от БВП външния дълг намалява с 5,9%, а като дял от общия размер на дълга се понижава с 1,95%.

Към края на 2004 г. външният дълг се очаква да намалее с около 129,1 млн.лв. като абсолютна стойност спрямо 2003 г., а като съотношение спрямо БВП планираното ниво е 37,5%. Прогнозата, свързана с намаление размера на външния дълг е следствие от изпълнението на предвидените в Стратегията за управление на държавния дълг мерки за предварително изплащане на дълг и провеждане на рестриктивна политика при издаването на държавни гаранции и при финансирането на инвестиционни проекти с държавни заеми. Влияние върху тези очаквания оказва и регулярното погасяване на задълженията, в съответствие с договорените погасителни схеми. Тези стойности съответстват на поставените цели за преодоляване на съществуващия дисбаланс между вътрешния и външния дълг и за поддържане на устойчив номинален размер на дълга, като постепенно се намалява съотношението му спрямо БВП.

Абсолютното и относителното намаление на дълга като цяло е съпроводено и със значителни промени в неговата валутна и лихвена структура. Във валутната структура на външния дълг през 2003 г. се запазва тенденцията на нарастване на задълженията в евро, за сметка на тези в щатски долари. Делът на дълга, деноминиран в евро от 30,5% в края на 2002 г. нараства до 37,0% в края на 2003 г., като и през настоящата година неговата относителна стойност продължава да се увеличава и достига 40,3% към 31 юли 2004 г. Това увеличение е основно за сметка на редуциране на задълженията в долари от 54,0% до 42,6% в рамките на същия период. Подобриенето на валутната структура се дължи на значителното отслабване на щатския долар спрямо еврото, регулярните погашения на доларов дълг и продължаващата тенденция на заемане на средства предимно в евро. Влияние в посока на балансиране на валутната композиция на външния дълг оказва и реализирания от Министерство на финансите валутен суап в края на ноември 2003 г., чрез който бяха суапирани задължения от щатски долари в евро по заем от Световната банка. Операцията беше извършена в съответствие с критерия, предвиден в Стратегията за управление на държавния дълг за увеличаване на задълженията, деноминирани в лева и евро, с цел повишаване прогнозируемостта на бъдещите плащания и намаляване риска за бюджета от обслужването на дълга.

Лихвената структура на външния дълг също претърпява положителна промяна през 2003 г., която се запазва като тенденция и през настоящата година. Тази промяна е следствие от

придържането в общия случай към усвояване на външни кредити с фиксирани лихви и от извършените погашения на външен дълг с плаващи лихвени проценти. Към 31 юли 2004 г. делът на дълга с плаващи лихви спадна до 58,7% от 61,9% към края на 2003 г., което представлява намаление от 3,2 процентни пункта. Влияние в посока на намаление на дела на плаващите лихви, оказа и извършената през месец юли 2004 г. операция по предварително изплащане на брейди облигациите с отстъпка DISC. Тези инструменти са обвързани с шестмесечния либор на щатския долар и представляваха 41,1% от плаващите лихви в общия размер на външния дълг преди провеждането на транзакцията. Ребалансирването на лихвената структура на външния дълг в посока на намаление на относителния дял на плаващите лихви, е от изключителна важност, предвид неговия съществен размер и значителните средства, необходими за неговото обслужване. По – високият дял на фиксираните купони в лихвената структура на външния дълг води до по – добра предвидимост на лихвените разходи за бюджета и до по – малка нужда от резервни фондове за покриване на лихвения риск.

Към края на 2004 г. **вътрешният дълг** се очаква да нарасне с около 442 млн.лв. и да достигне до 2 699 млн.лв. Увеличението е в съответствие с провежданата политика за осигуряване на приоритетно финансиране на бюджетния дефицит на вътрешния пазар, както и в контекста на плавното балансиране на структурата на държавния дълг на страната. Същото обаче ще се осъществява при запазване на относително постоянни нива на дела на вътрешния дълг спрямо БВП.

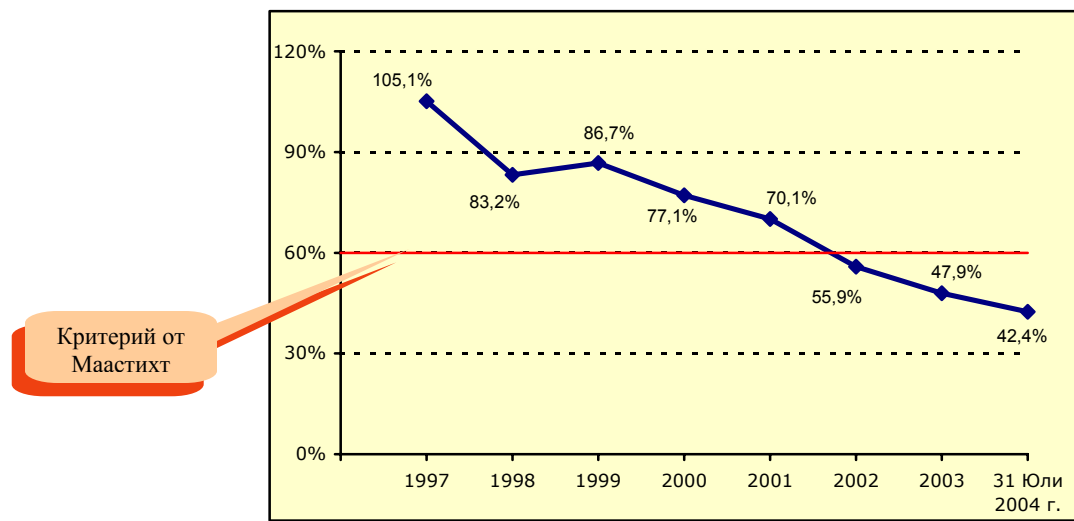
И през 2004 г. Министерството на финансите продължи провежданата политика на постепенно увеличаване на нетната емисия на ДЦК, целяща преодоляване на съществуващия дисбаланс между вътрешния и външния дълг на страната и осъществяване на преимуществено финансиране на местните пазари, каквато е практиката в страните-членки на ЕС. Същата се осъществява в съответствие с конюнктурата на пазара на дългови инструменти, ликвидността във финансовата система, предпочитанията на инвеститорите към определени ценни книжа, плащанията от и към бюджета, погасителния профил на дълга, сезонни дисбаланси, външни фактори и др. Прилаганата гъвкава емисионна политика на вътрешния пазар обезпечава както нарастването на относителния и абсолютния размер на вътрешния дълг в общия размер на дълга, така и непрекъснато подобряване на качествените му характеристики. В този контекст през 2004 г. се предвижда дела на новоемитираните дългосрочни ДЦК да придобие доминиращ дял от 76%. Само към края на месец юли на настоящата година матуритетът на ДЦК, емитирани за финансиране на бюджетния дефицит нараства със седем месеца и достига 6 години и 4 месеца в сравнение с края на декември 2003 г. В същото време доходността продължава тенденцията на намаляване за всички матуритети, респективно цените на държавните ценни книжа се покачват, което е вследствие от нарастващия интерес към този вид инструменти от страна на големи институционални инвеститори като застрахователни компании и пенсионноосигурителни фондове. За подобряване качествените параметри на вътрешния дълг продължава провеждането и на периодични замени на ЗУНК облигации, деноминирани в щатски долари, със ЗУНК облигации, деноминирани в евро. Във валутната композиция на дълга продължава да доминира левовия компонент, чийто дял към края на м. юли на настоящата година възлиза на 68,0%. Успоредно с това се наблюдава процес на диверсификация на валутната структура, резултиращ от нарастване дела на дълга, деноминиран в резервната валута на паричния съвет в страната – еврото, като към края на юли 2004 г. дела му достига до 22,0%. Лихвената структура на вътрешния дълг също индикира позитивно развитие, изразяващо се в продължаващо нарастване дела на задълженията с фиксирани лихви. Съответно техният дял от 76,03% в края на предходната година достига до

78,0% в края на юли 2004 г. Същото се обуславя, както от обстоятелството, че емисиите на вътрешен дълг се осъществяват преобладаващо при фиксирани лихвени купони, така и поради редовните амортизации на дълга с плаващи лихви. Не на последно място е и наличието на диверсифициран дългов портфейл, който е представен от ДЦК, емитирани на пазарен принцип, покриващи диапазон от 3 месеца до 15 години, при абсолютен превес на средно и дългосрочните ценни книжа.

Прогнозният размер на плащанията по външния дълг за 2004 г. е 2 040,2 млн.лв., от които главници в размер на 1 526,6 млн.лв. и лихви в размер на 513,6 млн.лв. Плащанията по държавни инвестиционни заеми с краен бенефициент търговско дружество ще бъдат на обща стойност 52,6 млн.лв., в т.ч. 42,4 млн.лв. главници и 10,2 млн.лв.- лихви. Очакваното превишение на погашенията по външния дълг, в сравнение с заложените в ЗДБ за 2004 г. параметри, се дължи на операцията по предварително изплащане на част от брейди книгата, както и на осъщественото през месец март 2004 г. предплащане на заем от Канада. По вътрешния дълг плащанията се предвижда да достигнат обща сума от 628,2 млн.лв. (вкл. и плащанията по заеми от БНБ, респ. МВФ), от които главници – 448,9 млн.лв. и лихви – 179,3 млн.лв. Очакваното изпълнение на разходите за лихви е около 92%. Очакваната икономия на заложените в Закона за държавния бюджет (ЗДБ) за 2004 г. разходи за лихви се дължи, както на по-ниските нива на лихвените проценти, достигнати през годината, в сравнение с предвидените по закон, така и на по-ниската среднопретеглена стойност на щатския долар към 31.07.2004 г., съпоставена с използваната в закона.

За периода 2005 г.-2007 г. плащанията по външния дълг ще бъдат между 1 200 и 2 150 млн.лв., а съответно по вътрешния между 1 140 и 1 380 млн.лв., (вкл. и плащанията по заеми от БНБ, респ. МВФ). Общият размер на плащанията по държавни инвестиционни заеми с краен бенефициент търговско дружество ще бъде около 200 млн.лв. По отношение на външния дълг влияние върху тези параметри ще окажат промените на международните лихвени проценти и курса на щатския долар спрямо еврото. Външният дълг ще нараства в резултат на усвояванията по вече договорени държавни инвестиционни и държавногарантирани заеми, но съотношението му спрямо БВП се очаква да се запазва на относително постоянни нива. Предвид факта, че през последните години размерът на държавногарантирания дълг и дълга по държавни инвестиционни заеми нараства, макар и с бавни темпове, подходът при одобряването на нови държавни гаранции и държавни инвестиционни заеми ще бъде стриктно регулиран, подчинен на определени критерии и обвързан с риска за бюджета. Увеличаването на вътрешния дълг през следващите три години ще бъде съобразено с фактори като ликвидност на финансовата система в страната, предпочитания на отделните инвеститори към инструменти с различен матуритет и валута, като размера му ще бъде определян, както в зависимост от конкретната пазарна конюнктура, така и от необходимостта от обезпечаване финансирането на бюджетния дефицит. Рисковете, свързани с обслужването на дълга, са минимизирани, предвид доминантния дял на плащанията при фиксирани лихвени купони, като евентуалните флукуации на международните лихви и валутните курсове биха рефлектирвали минимално върху плащанията по ДЦК, емитирани във връзка със структурната реформа. През следващите години ще продължи поэтапното развитие на пазара на спестовни облигации, предназначени за граждани, в съответствие с интереса проявяван към този вид инструменти.

Графика №11 Държавен дълг/БВП за периода 1997- юли 2004 г. в % от БВП

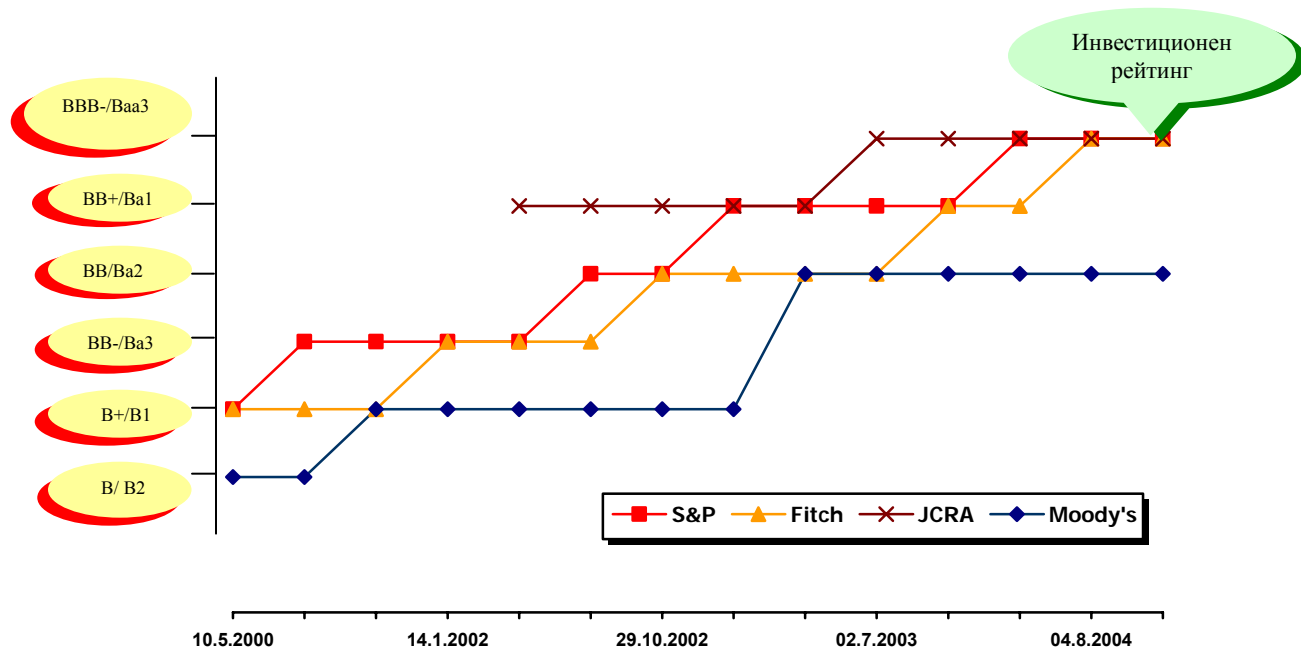
II. Финансиране

Външното финансиране по централния бюджет през 2005 г. ще бъде отрицателно, в размер на -1 781.6 млн.лв., при очаквано постъпление по нов заем от Световната банка /PAL 3/ в подкрепа на платежния баланс от 255 млн.лв. Предвидените усвоявания по държавни инвестиционни заеми /ДИЗ/, администрирани по бюджетите на министерствата и тези с краен бенефициент търговско дружество значително надвишават размера на регулярно извършваните погашения, съгласно договорените амортизационни схеми. В резултат на това очакваното нетно външно финансиране по тях ще бъде положително, като съответно за ДИЗ, администрирани по бюджетите на министерствата се очаква да достигне размер от около 148 млн.лв., а за ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество, предвидения размер е около 166 млн.лв.

Нетното **вътрешно финансиране** по централния бюджет през 2005 г. ще бъде положително, в размер на 1 779.1 млн.лв., като от операции с държавни ценни книжа ще се реализира положително нетно финансиране в размер на 319,3 млн.лв., а по дълга към БНБ (респ. МВФ) се очаква отрицателно нетно финансиране, в размер на -450 млн.лв. С цел реализиране на положително вътрешно финансиране от операции с държавни ценни книжа, ще продължи увеличаването на обема на новоemitираните ДЦК, в това число краткосрочни ДЦК, които ще бъдат представени от 3-, 6- и 12-месечни емисии и средно- и дългосрочни ДЦК, представени от 3-, 5- и 10-годишни емисии. Провежданата политика ще бъде насочена, както към стимулиране участието на крайни клиенти, като пенсионните фондове и застрахователните компании в този пазар, така и на чуждестранните инвеститори. С оглед стимулиране спестяванията ще продължи развитието на пазара на спестовни облигации (целеви емисии ДЦК), предназначени за граждани, при доходност леко превишаваща тази на редовните аукциони.

Общо приходите от **приватизация** за 2005 г. се прогнозира да бъдат 200 млн.лв.

Графика №12 Динамика на кредитния рейтинг за периода 2000 - 2004 г.

ГЛАВА 5: Рискове и перспективи

I. Рискове пред Бюджет 2005

Тази глава има за цел да повиши сигурността при изпълнението на бюджета, като още на етапа на бюджетното планиране очертае рисковете пред бюджетното изпълнение и мерките за тяхното преодоляване.

Доброто познаване на факторите, които могат да повлияят фактическото изпълнение на бюджета за следващата година и изграждането на подход за бързо реагиране при евентуалното им настъпване е от голямо значение за осигуряване стабилността на бюджетния процес.

1. Изменение в икономическите параметри

Промените в икономическите параметри могат да повлияят върху приходната и разходната част на бюджета, както и върху дълга. За да се повиши сигурността при изпълнението на бюджета е необходимо да се идентифицират рисковите фактори и да се очертаят мерките за тяхното преодоляване, което предполага дефинирането на подход за бързо реагиране при евентуалното им настъпване и вграждането на буфери в бюджета с цел ограничаване на неблагоприятните последици. Рисковете пред изпълнението на бюджета през 2005 г. са свързани най-вече с **вътрешното търсене**. През настоящата година силният растеж на вътрешното потребление осигури високи приходи от косвени данъци в консолидирания бюджет и така създаде нагласа за безпрепятствено изпълнение на бюджета. През 2005 г. не се предвижда свиване на потреблението. Въпреки това потенциалната вероятност за намаление темпа му на растеж, налага необходимостта от гъвкава разходна политика на правителството, която да може да осигури спазването на планираното ниво на касовия баланс на бюджета. Това подчертава нуждата от завършване на реформите в образованието и здравеопазването, което да прекрати порочната практика за натрупване на просрочия в тези две сфери и да създава напрежение върху разходите на бюджета в края на всяка година.

Сред **външните рискови фактори** пред бюджетната политика могат да се посочат нивото на лихвените проценти, курса евро/долар, както и цените на петрола на международните пазари. Задържането на високи **цени на петрола** може в крайна сметка да има негативен ефект върху приходите от акцизи в бюджета, въпреки предвиданото увеличение на акцизните ставки, като доведе до свиване на внасяните количества петрол в страната. От друга страна високите цени на горивата се очаква да имат също отрицателен ефект върху растежа на най-големите световни икономики, което значително намалява вероятността за стръмно покачване на международните лихвени равнища. По тази причина рисковете от натиск върху лихвените разходи поради по-високи международни лихви се оценяват на нищожно малки.

Валутен курс. Макрорамката за бюджета е разработена при предполагаем валутен курс средно за периода от 1,66 лв. за щ.д. Ефектът върху бюджетния баланс от евентуални флукуации в курса долар/евро също няма да е висок. Една евентуална обезценка на долара би

имала благоприятен ефект върху лихвените разходи чрез намалявана на левовата стойност на плащанията по държавния дълг в щатски долари. В същото време, обаче, това би намалило обема на вноса и съответно би ограничило растежа на приходите от данъци върху вноса – ДДС, акцизи и мита. Като цяло не може да се каже, че единият ефект ще доминира пред другия и така в крайна сметка не се очаква сериозно влияние на валутния курс върху бюджетния баланс.

2. Реализация на поети задължения и просрочия

Рискова разходна сфера за бюджета са **общините** и натрупаните просрочия по техните бюджети. Натрупването на просрочия се е превърнало в ежегодна практика, която трябва да бъде преодоляна.

Здравеопазване. Слабото финансово управление и неефективните структури водят до натрупването на големи просрочия от болниците – търговски дружества в края на всяка година, които държавата е принудена да покрива. Това създава лош прецедент и отслабва финансовата дисциплина в бюджетната система. Много трудно е с настоящата бюджетна практика ограничаването на бюджетните организации да не поемат скрити задължения.

Предвид изложеното по-горе рисковете за изпълнение на държавния бюджет за 2005 г. са минимални. Отчетните данни към 31 юли 2004 г. показват наличие на голям излишък по консолидирания бюджет, който ще бъде достатъчен за покриване на непредвидени задължения, породени от някои рискови фактори. В допълнение правителството е поело ангажимент просрочените задължения по републиканския бюджет да бъдат погасени най-късно до края на месец септември 2004 г. Това означава, че бюджетът за 2005 г. ще започне без допълнително утежнение на задължения и просрочия от настоящата 2004 г. и съответно ще се избегне застрашаването на устойчивостта на следващата бюджетна година.

II. Реформи и перспективи

1. Реализация на бюджетната реформа

Напредъкът на бюджетната реформа и въвеждането на новите методи на планиране и изготвяне на бюджета, неговото изпълнение и контрол водят до по-нататъшно оптимизиране дела на публичния сектор, повишаване ефикасността и ефективността на държавните разходи, оптимизиране на структурите. Основните елементи от бюджетната реформа (единната бюджетна сметка, средносрочната фискална рамка, вътрешния и външен контрол) са въведени успешно и продължава да се подобрява тяхното прилагане. Разширява се обхватът на министерствата, изготвящи пилотни програмни бюджети като част от подготовката за въвеждането на програмното бюджетиране.

Продължава процесът на усъвършенстване на бюджетната процедура. През настоящата година се спази по-ранния срок на стартиране на процедурата за изготвянето на държавния бюджет за 2005 г. С Решение № 56 на Министерски съвет от 2003 г. за бюджетната процедура за 2004 г. и

с Решение № 70 на Министерски съвет от 2004 г. за бюджетната процедура за 2005 г. бе разширен времеви обхват на етапите от бюджетния цикъл, измествайки го към по-ранен етап.

Разработена беше и тригодишната бюджетна прогноза за периода 2005-2007 г. Обвързването на предложенията на ПРБК със средносрочните цели подобри и улесни съществено бюджетния процес и допринесе за спазването на необходимата финансова дисциплина и прозрачност.

През тази година за първи път при бюджетното планиране за периода 2005-2007 г. бюджетната процедура стъпва на одобрените с Решение № 580 на Министерския съвет от 2003 г. разходни тавани по постоянни цени за периода 2004-2006 г. Това представлява значителна крачка към установяването на стабилна и предсказуема средносрочна фискална рамка, с ясни институционални отговорности и строго спазвани процедури за актуализация на показателите. Този начин създава възможност за установяване на измененията в бюджетната сфера, произтичащи от структурни и законодателни промени, както и за определяне колко всяка година бюджетът преразпределя вследствие на провеждане на определена политика, колко поради структурна предопределеност и колко като резултат на макроикономически промени. Необходими са по-нататъшни усилия за правилното определяне на разходните тавани от страна на ПРБК. Разходните тавани следва да отразяват приоритетите и последващите промени в тях да са прозрачни, като промените отчитат съществени изменения в основните насоки на политиката, нови програми, както и преустановяването на дейности или реорганизация.

Новият подход в бюджетирането, насочен към усъвършенстване на средносрочната фискална рамка и възлагане на по-висока отговорност на самите ПРБК изисква тяхното засилено участие при подготовката на бюджета. Активното участие на отрасловите министерства в бюджетната процедура е успешна стъпка за децентрализацията на бюджетния процес. Консултациите, провеждани между ПРБК и МФ имат за цел уточняване на приоритетите и политиките, които да бъдат финансирани с ограничения бюджетен ресурс. Съществуват известни проблеми, свързани с определянето от страна на ПРБК на бюджетните приоритети и с неподготвеността им за изготвяне на обосновани предложения (за необходимостта от увеличаване на разходите) в средносрочен план. В тази връзка новосъздадената Школа по публични финанси към Министерство на финансите може да предложи обучение по отношение на средносрочното бюджетиране. Ролята на Школата по публични финанси е от изключително значение за изграждането и укрепването на необходимия административен капацитет за успешното осъществяване на бюджетната реформа.

Нов елемент в бюджетната процедура за 2005 г. (РМС № 70 от 2004 г.) е условието след получаване на разчетите по средносрочната бюджетна прогноза за периода 2005-2007 г. в рамките на получения резултат за общия лимит на разходите на ПРБК да се определи условен резерв в рамките на 7 на сто от общия бюджет, като се опишат разходите по икономически категории и политики, които се резервират с него. По този начин има информация за всяко министерство за разходите му с “по-нисък приоритет”, което ще осигури гъвкавост при изпълнението. Целта е тези по-рационални резерви да заменят в хода на годината повсеместните тавани на дискреционните разходи, използвани до момента.

Важен момент в РМС № 70 от 2004 г. е изискването при разработването на разчетите за средносрочната бюджетна прогноза първоначалните разходни тавани за 2007 г. (годината на присъединяване на България към Европейския съюз) да се актуализират и с оценката на

въздействието върху структурата и размера на разходите от използването на финансови ресурси по структурните фондове и Кохезионния фонд през 2007 г. Започващото през 2007 г. усвояване на средствата по фондовете на ЕС ще наложи заделянето на значителен бюджетен ресурс за финансиране и кофинансиране реализацията на одобрените от ЕС проекти. Финансовите взаимоотношения (потоци) от/за ЕС ще доведат до промени в структурата на бюджета както по икономически елементи, така и по сектори. С цел недопускане високи нива на дефицит ще се извърши реструктуриране на националните разходи, което следва да бъде своевременно отразено в прогнозата за 2007 г.

2. Напредък при въвеждането на програмно бюджетизиране

През настоящата година беше постигнат чувствителен напредък по провежданата реформа в бюджетната сфера и особено по въвеждането на програмното и ориентирано към резултатите бюджетизиране.

С РМС № 56 от 2003 г. за бюджетната процедура за 2004 г. бяха определени три пилотни министерства, които с методологическата подкрепа на експертите от МФ разработиха бюджетите си за 2004 г. и в програмен формат – Министерство на околната среда и водите (МОСВ), Министерство на транспорта и съобщенията (МТС) и Министерство на труда и социалната политика (МТСП), от които МОСВ за втора поредна година. Програмните бюджети на трите министерства бяха внесени в Народното събрание като приложения към проекта на Закон за държавния бюджет на Р България за 2004 г.

В сроковете за изготвяне на отчета за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2003 г. Министерство на околната среда и водите с активната методологическа и техническа подкрепа на Министерство на финансите разработи и внесе първия за страната отчет за изпълнението на програмния си и ориентиран към резултатите бюджет за 2003 г. Той предоставя информация за изпълнението на целите и програмите на министерството и на целия сектор “Околна среда” въз основа на проведените дейности в рамките на отчетния период. В него се съдържа информация и за предоставените от министерството продукти/услуги, както и за постигнатия ефект за обществото в областта на опазване на околната среда. Отчетът обхваща информация за сектора околна среда и обвързва изпълнението на политиките, провеждани от министерството с разходите по отделните програми. В този документ се съдържат редица нововъведения, основното от които е отчитането на показателите за изпълнение на ефектите (ползите) за обществото и предоставяните продукти/услуги по програмите, изпълнявани от министерството.

Пилотният отчет на програмния и ориентиран към резултатите бюджет на МОСВ (на сектор “Околна среда”) за 2003 г. беше внесен от министъра на околната среда и водите чрез министъра на финансите в Министерския съвет и приложен към отчета за изпълнението на държавния бюджет на Р България за 2003 г. за информация.

С РМС № 70 от 2004 г. за бюджетната процедура за 2005 г. МС определи четири нови министерства да стартират пилотно процеса на разработване на формати на програмни бюджет – Министерство на образованието и науката (МОН), Министерство на икономиката (МИ), Министерство на енергетиката и енергийните ресурси (МЕЕР) и Министерство на младежта и спорта (ММС). Разработените програмни бюджети на седемте министерства са

приложени в пакета документи към проекта на Закон за държавния бюджет на РБългария за 2005 г.

Усъвършенстване управлението на публичните разходи чрез въвеждане на програмно и ориентирано към резултатите бюджетниране остава като приоритет на бюджетната реформата. Ключов фактор за постигане целите на тази част от бюджетната реформа е изграждането и засилването на капацитета на служителите от публичната администрация в областта на ефективното управление на бюджетните средства. В тази насока Министерство на финансите активно взаимодейства с пилотните отрасли министерства и през настоящата година отбелязва значителен напредък.

Във връзка с въвеждането на програмното и ориентирано към резултатите бюджетниране за пилотните министерства се провежда обучение на експертите от специализираната администрация, включително и на тези от второстепенните разпоредители с бюджетни кредити. До момента са проведени над 40 курса и семинара, в които са взели участие около 400 експерта от пилотните отрасли министерства, въвеждащи подхода на програмно и ориентирано към резултатите бюджетниране. От началото на 2004 г. това обучение е институционализирано чрез новосъздадената Школа по публични финанси към МФ, която чрез системен подход на обучение, основаващ се на изследвани нужди от обучение разработва и предоставя специализирани курсове и семинари, най-голямата част от които са посветени на въвеждането на програмния подход на бюджетниране в държавната администрация в България.

Крайната цел е обхващане на всички министерства в процеса (с бюджетната процедура за бюджета за 2007 г.) и правна регламентация на въвеждането на програмното и резултативно ориентирано бюджетниране, като основен подход във всички фази на бюджетния процес – планиране, бюджетниране, приемане, изпълнение, отчитане, контрол и одит.

3. Финансова децентрализация

Икономическият успех на всяка страна зависи във все по-голяма степен от успешното партньорство между двете власти - централната и местната. Напредъкът на финансовата децентрализация в по-широк аспект е свързан с макроикономическата стабилност, темпа на икономически растеж и повишаване качеството на получаваните публични услуги от населението.

В Република България се реализира Програма за финансова децентрализация, в изпълнението на която вече е постигнат съществен напредък. С тази програма се създадоха необходимите условия за по-нататъшно утвърждаване на местното самоуправление в страната ни. Тя спомага за решаването на конкретните проблеми от самите жители на отделните общини и постигането на еднопосочност в интересите на местните общности и страната като цяло.

Децентрализираната система на финансови взаимоотношения отчита различията на общините както във финансовите им ресурси, така и в нивото на управленска компетентност. Тя дава възможност на общините с различен потенциал да се развиват съобразно своите особености. Общинските администрации вземат самостоятелни решения и формират и реализират политиката си според специфичните за района приоритети.

В същото време чрез финансовата децентрализация се осигурява минимално равнище на финансиране на делегираните от държавата услуги в секторите образование, здравеопазване, култура, социално подпомагане, отбрана и сигурност, общинска администрация (заплати и осигурителни вноски) във всички региони на страната.

Основни цели на финансовата децентрализация са създаването на система от стимули, насочени към увеличаване на местните приходи, укрепване потенциала на общините в сферата на финансовото управление и максимална степен на местна автономност при определяне на характера и съдържанието на общинските услуги. В същото време финансовата децентрализация изисква строга финансова дисциплина както от централната, така и от местната власт; даване възможност на централната власт да наблюдава и оценява процеса на децентрализация и създаването на условия за ефективен контрол от страна на гражданското общество.

В съществуващата система на общински финанси финансирането на услугите, предоставяни по местен избор, става от местните приходоизточници. В последните години приходите от местни източници бележат известен растеж, но приходната основа на местните данъци остава доста ограничена. Редица общини не разполагат с достатъчно собствени приходи за финансиране на услугите, които предоставят по собствен избор. В работната група по финансова децентрализация се обсъжда възможността за предоставянето на правомощия на общините да определят самостоятелно размера на местните данъци, което предполага промени в Конституцията. Това ще увеличи тяхната отговорност пред гражданите и ще стимулира по-активното им участие в процеса на вземане на решения на местно ниво. Наред с това местните власти могат да влияят и върху вида и размера на местните такси, както и да разчитат на приходите от управление на местната собственост.

С оглед постигане на още по-ясно очертаване отговорностите на централната и местната власт, през 2005 г. предстои да се създаде система за мониторинг на разходите на местната власт и да се повиши капацитета на общинската администрация чрез обучение. Тези ангажименти фигурират в Меморандума за икономическа и финансова политика от 23 юли 2004 г., подписан с Международния валутен фонд.

Изготвянето на Бюджет'2005 в частта за общинските бюджети протече при непрекъснат диалог по време на бюджетния процес между Министерството на финансите, Националното сдружение на общините, отрасловите министерства, синдикатите и различни неправителствени организации. Всички въпроси и проблеми, касаещи местното самоуправление, бяха обсъждани и анализирани в работната група по финансова децентрализация.

Заклучение

Редовният доклад на Европейската комисия, публикуван в началото на октомври 2004 г. дава сериозни основания да се твърди, че през 2005 г. България ще подпише Договора за присъединяване на Република България към ЕС, като през 2007 г. ще стане неразделна част от единния европейски пазар. Българската икономика продължава да поддържа висока макроикономическа стабилност, като същевременно е отбелязан висок ръст на БВП, рекордно ниска инфлация и безработица. Отбелязан е също така и рекордно висок ръст на преките чуждестранни инвестиции, човешки и други капитали в България.

Бюджет 2005 е съобразен с европейското бъдеще на страната и членството в НАТО, но също и с всички останали политики и принципи, заложи в управленската програма на правителството, съображенията за поддържане на макроикономическата стабилност и основните икономически, регионални и секторни планове и програми. Управлението на публичните финанси, насочено към реализиране на амбициозните икономически приоритети и необходимостта от повишаване на разполагаемите доходи на българските граждани е резултат от провеждането на една последователна и основана на ясни правила фискална политика.

В Бюджет 2005 г. се залага ниско ниво на бюджетен дефицит по консолидираната фискална програма – 0.5 на сто от БВП, което ще допринесе за подобряване на финансовата дисциплина, стабилност на публичните финанси, неутрализиране на външните неравновесия и облекчаване на дълговото бреме на бъдещите поколения.

През 2005 г. намалява общата данъчна тежест и се предвиждат промени в посока опростяване на данъчната система. Данъчната политика на правителството се основава на разумен компромис между осигуряване на необходимия ресурс за провеждане на разходните политики и създаване на условия за стимулиране на инвестициите и икономическия растеж. Следвайки политиката в развитите пазарни икономики, данъчната тежест се трансформира от преките към косвените данъци, като приоритетно се намалява корпоративния данък от 19.5% на 15%.

Размерът и структурата на разходите на консолидирана основа очертават основните приоритети, заложи в правителствената програма и фискалната политика. В Бюджет 2005 най-голям ръст спрямо предходната година отбелязват разходите за здравеопазване, образование, култура и реформа на съдебната система. Напредъкът на бюджетната реформа и въвеждането на новите методи на планиране и изготвяне на бюджета, неговото изпълнение и контрол водят до по-нататъшно оптимизиране дела на публичния сектор и до повишаване ефикасността и ефективността на държавните разходи.

Напредват реформите в бюджетната сфера, като крайната цел е държавата да предоставя публичните услуги при най-рационално използване на ограничените бюджетни средства в условията на висока прозрачност, като се увеличат ползите от тях за цялото общество. Усъвършенстване управлението на публичните разходи чрез въвеждане на програмно и ориентирано към резултатите бюджетирание остава като приоритет в бюджетната сфера.

МИНИСТЪР:

Приложения

Приложение № 1 Бюджет 2005 по отговорности

Приложение № 2 Консолидирана фискална програма

Приложение № 3 Проекти на програмни бюджети

- 3.1. Програмен и ориентиран към резултатите бюджет на Министерство на околната среда и водите.
- 3.2. Програмен и ориентиран към резултатите бюджет на Министерство на транспорта и съобщенията.
- 3.3. Програмен и ориентиран към резултатите бюджет на Министерство на труда и социалната политика.
- 3.4. Програмен и ориентиран към резултатите бюджет на Министерство на образованието и науката.
- 3.5. Програмен и ориентиран към резултатите бюджет на Министерство на икономиката.
- 3.6. Програмен и ориентиран към резултатите бюджет на Министерство на енергетиката и енергийните ресурси.
- 3.7. Програмен и ориентиран към резултатите бюджет на Министерство на младежта и спорта.